PREFAȚĂ

Studiul de față este resultatul călătoriei ce am întreprins în județul Vîlcea în vara anilor 1906 și 1908. Se cădea ca un județ atît de bogat în amintiri istorice și în poziţiuni pitoreşti să-şi aibă monografia limbei sale și datoria aceasta m'a făcut să-l prefer dela început celorlalte. Hotărîrea mea nu a întîrziat să mă bucure, cînd am văzut că pe lîngă un bogat material lexical am putut culege interesante particularităţi fonetice care alături de cele observate în alte părţi vor contribui la luminarea unor puncte din studiul limbei noastre.

La prima vedere nu se înfăţişează nimic nou, deosebit, în graiul din Vîlcea, mai ales după ce ai cunoscut vorbirea din cîteva judeţe caracteristice în privinţa aceasta. Rămîi cu impresia limbei comune, curente, nuanţată pe ici pe colo de pronunţarea particulară a vocalei *ę*. Cu cît străbaţi distanţe mai mari însă, cu cît te depărtezi de centrele mai frecuentate, prinzi fără greutate note accentuat deosebite, care te apropie cînd de judeţul vecin la apus cînd de cel de răsărit, cînd, în sfîrşit, de Dolj. Mai cu samă soarta consonantelor în anumite condiţiuni și infiltrarea elementului ardelenesc întipăresc graiului vîlcean caractere care-l scot din linia comună.

Ori cine este familiarisat cu graiul ţărănesc recunoaşte în textele ce dau o icoană vie a sufletului și traiului sătenilor noştri.

ACADEMIA R. P. R.
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
BIBLIOTECA

Am căutat, pe cît a fost cu putinţă, să grupez materialul cules după asemănările ce am constatat între comune. Astfel, primele texte sînt din partea muntoasă a judeţului, dela stine, după acestea urmează treptat cele adunate scoborînd spre miazăzi.

V. V.

Turnu-Severin — Septemvre, 1908

GRAIUL DIN VÎLCEA

Locuitorii.—Din vina celor care au exploatat dragostea pentru popor nu s'a ajuns încă la o cunoaştere adevărată a lui, după cum s'a compromis mai totdeauna mişcarea de îndreptare a vieţei ţăranului. Improvisata admiraţiune a tot ce vine dela ţară i-a scutit — în credinţa lor — şi pe unii oameni politici şi pe unii scriitori să cunoască pe sătean în realitatea vieţei lui, pentru ca astfel pornind dela ceva positiv unii să poată pune basele unor îmbunătăţiri serioase, iar alţii să nu mai laude ceea-ce poporul nu are, ori să exagereze ceea-ce el posedă. Nu se văd serviciile pe care pretind că le aduc literaturei noastre scriitorii extasiaţi în faţa a tot ce vine din popor, fără să se coboare, să aleagă, dela el ce are mai bun şi fără să ştie cum să întrebuinţeze materialul adunat. Moda „poporanismului" a făcut să se creadă cunoscători şi îndreptători ai vieţei ţăranului cei care fac sgomot de vorbe, şi dacă cineva se pricepe să aştearnă şi pe hîrtie cîte ceva ce pare popular, iată şi „curentul popular în literatură", iată „direcţia nouă".

In felul acesta n'am putut fi niciodată admirator al poporului.

In schimb, cu multă dorinţă şi hotărîre de a cunoaşte pe ţăran, de a-l vedea cum trăeşte şi a-l asculta cum vorbeşte, am cercetat în vara anului 1905 judeţul Mehedinţi, iar în 1906 şi 1908 judeţul Vîlcea. Cu prilejul celei din urmă călătorii am stat de vorbă cu foarte mulţi ţărani bătrîni şi am rămas cu aceeaş impresie, ca şi în Mehedinţi[1]), că au o minte ageră şi unii o memorie uimitoare. Bătrîni, între 70 şi 80 de ani, mi-au spus cîntece de haiducie — de hoţie, după vorba lor — cu foarte multe

[1]) Vezi *Note din Mehedinţi*, în revista *Vieaţa Nouă*, II, 77.

versuri şi fără sforţare. De asemenea, fără să fi învăţat carte, ştiau istorisiri însemnate, poveşti interesante, pe care mi le spuneau cu multă voe bună şi le părea bine că le scriu să nu se piardă, că ei sînt „vechi“ şi se duc curînd-curînd.

In părţile de munte ale judeţului, cercetarea a avut mai mult farmec. Ţăranii steteau cu inima deschisă la vorbă, îţi răspundeau fără înconjur la cîte îi întrebai, pe cîtă vreme în spre sudul judeţului greutăţile mergeau crescînd. De unde cei dela munte se arătau mulţumiţi de vieaţa şi de rosturile lor, pe care şi le îngrijesc bine, ceilalţi te întîmpinau cu plîngeri de tot felul pentru lipsa de pămînt, greutatea dărilor, tirania proprietarilor şi a arendaşilor. Chiar şi aceia care aveau ceva stare se tînguiau, cu nădejdea că vor putea obţine vre-o uşurare de biruri, ori o bucată de pămînt.

Dela lucrurile cele mai depărtate pînă la cele ce-i privesc de aproape nu întîmpini neîncredere, cînd vrei să le afli, la ţăranii munteni. Sînt atît de buni, atît de plecaţi şi cuminţi, că-ţi pare rău cînd termini vorba cu ei. Şi sînt mult mai vioi, mai înţelegători, mai pătrunzători decît cei din părţile de sud ale judeţului. Aici ai nevoe de vorbă înconjurată, căci altfel îţi spun lucruri ce nu sînt, ori ridică din umeri, precauţiune rău înţeleasă. Ceea-ce s'a întîmplat într'o comună mare din spre părţile Doljului va arăta cît de greu se pot face cercetări de ori-ce natură, dar mai cu samă filologice. Stînd de vorbă cu cîţiva bătrîni, ca să aflu ce nume dau ei la diferite lucruri, de odată mă pomenesc cu unul: „păi, noi gîndiam c'aţi venit să ne uşuraţi traiul, şi dumneavoastră de altceva vă pasă. Ne omoară arendaşii, ne prăpădesc cu zile, mai bine morţi decît aşa. Ni-i milă de bieţii copii ai noştri, că n'or mai avea cu ce trăi.“ Şi a trebuit să ascult grozavele lor plîngeri, exagerate peste măsură, căci îndată am avut putinţa să-i văd mai de aproape cum stau şi să mă conving că sînt deprinşi rău, că aşteaptă prea mult dela Stat şi că nu le convine ordinea. Ar vrea pămînt mult, să-l muncească cum vor şi cînd le vine, şi să plătească minimum de contribuţiuni. Şi au trimes după unul meşter la vorbă — prea meşter poate — să-mi spună din fir în păr toate cum au fost sub Ştirbei şi sub Cuza şi cum sînt acum sub Regele nostru. M'am îngrozit de ce am auzit — unde mai erau vorbele de respect faţă de Dinastie,

pe care mă deprinsesem să le aud în toate părţile pînă atunci ? Incontestabil, ţăranii aceştia au ceva deosebit sufleteşte şi acest ceva e rău.

Elementul ţărănesc din Vîlcea a primit şi primeşte zilnic un bogat contingent de „Ungureni", de dincolo de Carpaţi. Aceştia s'au aşezat prin sate, s'au căsătorit şi se ocupă mai ales cu tăbăcăria, curelăria şi frîngheria. Unii ţin cîrciume şi iau chiar păduri în exploatare. Îşi păstrează portul lor de dincolo şi au dat cîtorva sate un aspect ungurenesc. Comunele Vaïdei, Băbeni sînt aşezări curat ungureneşti. Rîmnicul Vîlcei numără de asemenea mulţi bogătaşi, care şi-au făcut stare din tăbăcărie.

Este interesant felul cum îmi povestia un bătrîn despre venirea Ardelenilor: „Ungurenii vin ca deştu şi pe urmă să fac boeri de nu să mai uită la noi. Nu-s mai mult de douăzeci de ani de cînd au început să vină la noi şi încă în douăzeci o să să facă mai mulţi ca ai noştri. Cînd îi întrebăm că di ce pleacă dila ei, ei ne spun că de sila Ungurului, da noi ştim că au văzut că ai noştri nu-s meşteri la negoţ, d'aia or vint."

Şi în privinţa limbei, elementul ardelenesc a adus influenţă în fonetică, morfologie şi lexic, mai ales în părţile muntoase: *am văzt, am găst, am vint, am pierț-o, sclab, scläninä ; fele* = „jumătate de litru"; *recăl* = „surtuc"; *şinor* = „panglică"; *glajă* = „sticlă", etc. In general însă limba din Vîlcea este mai mult limba curentă, nu găsim regiuni bine marcate prin deosebiri izbitoare, ca în Mehedinţi. Am găsit Vîlceni care îşi dau bine sama de felul cum pronunţă alţii din satele mai depărtate. Unul spunea: „la noi să zîce *arîne,* nu *anîne,* parcă anini ceva în cui."

Pentru multe categorii de lucruri şi fenomene ale naturei, ţăranii întrebuinţează un număr de cuvinte cît se poate de limitat. Ca să dau numai un exemplu, voi aminti că în cele mai multe părţi *vîntul* e *vînt,* de o bate încet sau tare, de o veni dintr'o direcţie sau alta, ei nu-i zic altfel, necunoscînd decît numirea generală. Faptul acesta se petrece şi cu alţi termeni, dar mai cu samă cu numele colorilor şi al florilor. Ei ştiu numai dacă un lucru e alb, negru ori roşu, colorile principale; cînd le vei arăta colori amestecate ori intermediare nu ştiu să preciseze, le lipseşte simţul nuanţelor. Cînd dai de o floare şi întrebi cum o chiamă, ei răspund *floare* ori *floare de pădure, floare*

de cîmp, ori „cîte flori mai creşte Dumnezău pe pămînt, cine le mai ştie!“

Numele pomilor şi al arborilor le cunosc bine, de sigur fiind că nu sînt atît de mulţi şi variaţi. Incolo te uimeşti cînd vezi că lumea în care se învîrteşte ţăranul este foarte restrînsă. Ştie cuvinte referitoare la obiectele cu care se serveşte, dar nu se ridică din lumea materială să-ţi spună cum numeşte diferitele stări sufleteşti, legăturile dintre oameni, ş. a.

Noţiuni despre şcoală şi Stat are foarte slabe şi confuse; de aceea şi termenii corespunzători sînt foarte reduşi ca însemnătate în vieaţa lui—nu-i spun mai nimic.

Aceste constatări nu sînt indiferente şi pentru cel care se ocupă cu cercetările de limbă. Filologul trebue să aibă totdeauna în vedere sufletul şi condiţiunile de vieaţă ale celor cu care vine în atingere.

I. PARTICULARITĂTI FONETICE

A. *VOCALE TONICE*

1. **A.** In cele mai multe locuri se întîlneşte foarte accentuată pronunţarea lungă a lui *a* precedat de labiale: *fătă, pănă.* — După *l*, şi în special în formele *fleacăr(ă), leabă,* avem *a>ea.* — La pluralele în *i* găsim *a>ă* şi în casuri ca: *codobături, lăstări.* — Interesantă este presenţa lui *â* (începînd cu Călimăneştii spre munte, cuprinzînd şi stînele) în forme ca *pâltin, păcât*; pînă acum fenomenul acesta era cunoscut numai din Istria, cîteva localităţi din Bănat şi din satul Meria, în sud-vestul Transilvaniei. — Pentru *a+n>în* din formele *cîne, pîne* întîlnim şi această pronunţare şi aceea cu *îi: cîine, pîine.*— Foarte răspîndit e fenomenul aspirărei lui *a* iniţial. Mai cu samă cuvîntul *aripă* se întîlneşte aproape în toate comunele sub formele: *har(i)pă, harpiie, haripi;* tot astfel: *haşchiie* (comp. şi *hăsta, hasta*).

2. **E** apare ca *e* (în partea muntoasă), *ę* (în partea de mijloc a judeţului), cînd în silaba următoare se găseşte un *e: bete, fete, bęte, fęte;* se zice însă *cămeşîle,* care a înlocuit

pe mai vechiul *cămeşile*.—După *s*, *ş*, *ţ*, *z*, *r* (acesta precedat de consonă) *e* trece la *ă*: *săc*, *sămn*, *bisărică* (dar *sieŭ*=*seu*); *şăs*; *viţăl*, *nepoţăl*; *zăce*, *zăghiie*; *străchiie*, *trăbă* = *trebue* (dar *stricură*). — După labială il găsim păstrat în *curcubeŭ*, formă neschimbată în tot judeţul. — In loc de *tînăr* se zice pretutindeni *tinăr*. — *Ea* resultat din *e* sub influenţa unui *ă* următor se păstrează după labială în formele verbale: *veadă (vează)*. — In locul lui *i* resultat din *e*+nasală găsim *î* în forma *fierbînte*, influenţat de *înfierbînta*. — De relevat şi aici pronunţarea *dincolo* în loc de *dincolo*.

3. **I** trece la *î* după *ş*, *ţ*, *z*: *şî*; *ţîne*, *supţîre*; *zîŭa*, redus în multe părţi la *zua*[1]), după cum *rîu* s'a redus la *ru* în numele de localitate *Ru-Vadului*.

4. **O** se pronunţă la iniţială ca *ŭo*: *ŭom*. — In cuvinte streine apare des ca *u*: *trun*, *tumna*=*tocmai* (acesta probabil fiind deseori aton în frasă).

5. **U** e înlocuit cu *î* în *gorîn*. — De relevat forma *buturoagă*=*buturugă*.

Diftongi. — 6. *Au*>*ao* în *taor*. — 7. *Ĭu* s'a redus la *i* în *airea*<*aĭurea* (reducerea se explică prin întrebuinţarea lui deasă ca aton în frasă).

B. *VOCALE ATONE*

8. **A** trece deseori la *ă* în cuvinte împrumutate, chiar cînd în limba curentă îl găsim păstrat: *căval*, *pălat*, *părale*; în *hîmbar* avem *î* sub influenţa lui *m*. — De remarcat *ă*>*e* în *amegi*, *amegĭui*. — La finală dispare deseori în forme adverbiale ca *dăsar*, *acas*, *afar*.

9. **E** după labială îl găsim şi în formele *carpăn* (dar şi *carpin*), *galbăn* (alături de *galbin*); comp. şi formele *egumăn*, *făliie*. — Trece la *ă* după *d*, *s*, *ş*, *ţ*, *z*: *dăparte*, *dăstul*, *dăsar*; *săcară*, *osăbit*; *aşăza*; *ţăsut*; de aici forme de plural ca *frumoasă*, *grăunţă*, *berză*, etc. — *Ea* resultat din *e* (ca şi din *e*+*a*) trece la *a* după un *r* iniţial sau combinat cu o consonă: *ra*; *tracă*; tot aşa după *s*, *ţ*, *z*: *sară*, *viţă*, *zamă*. — Sub influenţa formelor accentuate găsim la verbul *veni* inf. *vini*, imperf. *vinia*. — In loc de *belşug* se rosteşte *bilşug*.

---

[1]) Cf. Candrea, *Bul. Soc. fil.*, II, 41.

10. **I** trece la *î* după *ș, j, ț, z: frumoși; grumaji; părinți; nerozi;* tot așa la formele feminine de gen.-dat.: *căștii=casei; ceții=ceței.* — *I* scurt final a dispărut după aceleași consone: *frumoș, cruj, cumnaț, sturz.* — In loc de *ivi* apare *ĭuvi.*

11. **O** apare ca *u* și în unele forme care nu presintă aiurea această schimbare: *urătenii, altui, ciuban, lupată, neauș;* se zice însă pretutindeni *dormi, înflori.* — In *spujar=pojar* nu avem propriu vorbind *o>u*, ci schimbarea se datorește contaminării lui *pojar* cu *spuză,* mai ales că e foarte usitată expresiunea *spuzît de pojar*: *săracu, toată fața-i e spuzită de pojar.* — Întîlnim un *a* în loc de *o* în *aricel = oricel*; forma *foișor* apare schimbată în *făișor.*

12. **U** e înlocuit cu *o* în *abor, notreț, poiază=puiază<puĭ.* — E trecut la *î* în *vîltur* (și *vălțur*), *vîltan.* — *U* final se pronunță întreg în regiunea Vaĭdeilor: *amu=am, ședu, un băĭatu, un carpenu, un laĭbăru.* — In forma *îngreonat, o* s'a păstrat sub influența lui *greoĭ* (comp. vr. *îngreoĭa*). Tot așa se zice *împreona.* — *U* a fost aspirat în forma *huluit.*

C. *CONSONANTE*

13. **B.** Alterarea lui *b* urmat de *i, ĭ* presintă mai multe fase. Începînd cu comunele Vaĭdei și Rîmești și scoborîndu-ne prin Urez, Costești, Pchietrari, Stoinești, Șerbănești, Mihăĭești, Bobeni, Ioneștĭ, Scundu, fasele alterării sînt cu atît mai înaintate cu cît elementul ungurenesc și-a făcut mai mult loc în comunele județului. Este de notat că palatalisarea se întîlnește mai desăvîrșită unde găsim constant grupul *sl>scl, e>ę* și vocalele aspirate. Astfel auzim *albyină; byetu — bghĭetu; byine; byivol — bghivol; porumbyeĭ; obyĭală.* — *B* a fost înlocuit prin *v* în: *să aivă=să aĭbă,* prin *m* în grupul *vn* din *ohamnică=ohabnică.*—Forma *privegim* ne arată de asemenea *v* în locul lui *b* (=*pribegim*).

14. **P** a urmat aceeaș evoluție ca și *b* înainte de *i, ĭ,* trecînd dela *pi, pĭ* la *py,* de unde apoi la *pchĭ* și chiar la *chĭ: pĭęle, pyele; pĭept, pyept; pĭeptaŕ, pyeptaŕ, pchĭeptaŕ; pĭatră, pyatră, pchĭatră; pĭapten, pyapten, pchĭapten; copil, copyil, copchil.*

15. **F.** In regiunea în care întîlnim alterarea lui *p* şi *b* înainte de *i*, *ĭ*, constatăm următoarele fase: *fĭ*, *fhĭ*, *hĭ: fĭer*, *fhĭer; fhĭerbînte*, *fhĭerbe*; *fhĭĭ-mĭo*, *fhĭĭe-mĭa: să fhĭĭ*, *hirĭ-ar*, *să hĭĭe* (Păuşăşti-dă-Otăsău).

16. **V.** In aceleaşi condiţiuni în care s'au alterat celelalte labiale s'a alterat şi *v*, devenind *y: yin*, *yiĭe*, *yiţăl*, *yiţă*, şi în cele din urmă *ġ: ġiţă*, *ġiţă*, s'a păstrat însă în *vier*, *vĭerme*. — In cuvintele *bivol*, *movilă* constatăm următoarele fase: *bivol*, *bihol*, *biʰol* (Govora), *biol* (Vaĭdeĭ, Drăgăşanĭ); *movilă*, *moghilă*, *mohilă*, *moʰilă*.—In *vopaĭe* (=*văpaĭe*) a devenit *h: hopaĭe*, *opaĭe*.— *V* urmat de *n* s'a schimbat în *m: chevnęşte*=*chemnęşte*, şi apoi în *g: chegnęşte* (Bobenĭ); în alte casuri a rămas la *m: pimniţă*, *ţircomnic*.—In Vaĭdeĭ se aude *beţĭŭ* în loc de *beţiv*. — *V* final a fost schimbat cu *f* în cuvîntul *ponof* „ceaţa ce acopere oĭchĭu cînd nu vede omu“ şi cu *l* în *gîngal* (=*gîngav*).

17. **M** urmat de *i* sau *ĭ* a devenit *mn̂* în aceeaş regiune în care am constatat alterarea lui *p, b, v: amn̂az*, *mn̂ęre*, *mn̂erlă*, *frati-n̂o*. Centrele mai accentuate sînt Vaĭdeĭ, Pchĭetrarĭ, Şerbăneştĭ, Păuşăşti dă Măglas, Bobenĭ, Călimăneştĭ şi în general pe ori-unde s'au aşezat Ungureni. In celelalte părţi se aude: *amĭaz*, *mĭere*, *mĭerlă*, *mĭerloĭ*, *mirlă* şi *mirloĭ*. — Cuvîntul *liman* are pe *m* schibat în *v: livan*, iar *natimă* presintă schimbarea lui *m* în *n: natină*.

18. **T** urmat de *e* a devenit *tˈ* în *tˈeĭ* (Călimaneştĭ) şi *ch* în *uĭchĭe*, *ĭuĭchĭe* (=*uite*).—*Jirfă* şi *moliv* au pierdut pe *t*, iar în *răspîndiĭ*, *d* a luat locul lui *t*. — Grupul *tl* se aude *cl* în *gîclej*, cuvînt foarte răspîndit, alături de care se întîlneşte mai rar *gîrlej*.

19. **D.** Schimbarea cea mai însemnată pe care o găsim la *d* este transformarea lui în *ġ* cînd e urmat de *ĭ* sau *ea: ġacon*=*diacon*, *ġavol*, *ġavoliţă*= *diavol*, *diavoliţă*, *ġal*=*deal*.—In foarte multe adverbe *d* nu se mai aude: *une*, *cîn*, ca şi în *vrenici* (=*vrednici*).—*Rîncet* ne arată un *t* în locul lui *d* final.

20. **S** în grupul *sc*, *st* îl găsim schimbat în *ş: şchilod* şi *şchilog*, *şchinteĭ*, *teşcovină*, *ştejar* (Călimăneştĭ); *meşteacăn* (Vaĭdeĭ), *şteregiie*, *ştirminos*. — Pluralul lui *frasăn* este *fraşînĭ*.—Cuvîntul *şeţ* (=*şes*) presintă pe *s* schimbat în *ţ*. — *Ş* a fost înlocuit cu *sc* în *muscĭuroaĭe*

=*muşuroaie*.—In locul unui *ş* avem *s* în cuvintele: *cesmea* (=*ceşmea*), *sobolan* (*şobolan*).

21. **N** a fost păstrat în toate casurile afară de cuvintele *nemete* şi *negru* unde sub influenţa lui *e* a trecut la *ń*: *ńemęte* şi *ńegru* (Bobenĭ). — Deopotrivă cu *alean* se întîlneşte *aleam*.

22. **L** urmat de *e*, *i* sau *ĭ* s'a păstrat intact, afară de cuvîntul *l'emn*. — Grupul *sl* se pronunţă cu un *c* intercalat: *descluşît*, *sclab*, *sclănină*, *sclăvină* (Vaĭdeĭ, Urezu, Slătioare, Ioneştĭ, Scundu) şi rareori apare ca *zl*: *dezluşît*, *mazluŕ*. — Forma *oblicit* a pierdut pe *l*=*obicit*.

23. **R** final se aude peste tot urmat de un *ĭ*: *amnaŕ*, *chimiŕ*, *cimitiŕ*, *ogaŕ*, *pescaŕ*, *vîlturŕ*, etc.

24. **Z** a devenit *j* cînd a fost urmat de *i*: *braj*, *cruj*, *duj*, *grămej*, *grumaj*, *mînj*, *năroj*, *scunj*, *sloboj*, *surj*, *uj*, alături de *braz*, *cruz*, *duz*, *scunz*, *uz*.—In unele locuri *j* resultat din *z*+*ĭ* a evoluat spre *ş*: *braş* (=*braz*).

25. **G** urmat de *e* sau *ĭ* s'a păstrat neschimbat în majoritatea casurilor: *dęgete*, *fagĭ*, *geaba*, *sînge*, dar se aude şi *dejete* (Vaĭdeĭ), *faj* (Vaĭdeĭ), *jenunche*.

D. *PARTICULARITĂŢI GENERALE*.

26. Accentul. — Următoarele cuvinte sînt accentuate pe silaba ultimă în locul celei penultime: *aĭdeţ*, *blestém*, *dafín* şi *dáfin*, *fluér*, *închĭotór*, *lăĭbár*, *prăpăd*, *priót*, *şîpót*. — Unele proparoxitone au accentul pe penultimă: *cetină*, *juntiţă*, *unúĭa*, *niminea*. — Alte ori dimpotrivă accentul a trecut de pe penultimă pe antepenultimă: *móvilă* şi *móhilă*. — *Nesdrávăn* (=*năsdrăvan*) este accentuat pe penultimă în locul ultimei. — Cum multe verbe nu apar la ind. sau subj. present sub forma incoativă, accentul cade pe temă: *să ócole*, *priponĭ*, *prímene*, *pómene*, etc.

27. Vocale în hiat. De notat alături de *măduvă* şi formele *măduhă*, *mădugă*; de asemenea *pivă*, *piuă*.

28. Asimilaţiune.—Intre vocale: *işi*; *resteŭ*<*răsteu*; *moloşi*<*moleşi*; asimilarea unei vocale cu o consonă: *nopîrcă*<*năpîrcă*; *furtat*<*fîrtat* (în amîndouă casurile vocala a fost labializată sub influenţa consonei labiale). — Intre consone: *ghenunche*<*genunche* (Călimăneştĭ, Cîinenĭ, Slătioare, Păusăşti dă Măglaş, Costeştĭ), *brabiie*<*vrabiie*.

29. Disimilaţiune. De notat numai *amerinţa*, *ameli(n)ţa<ameninţa.*

30. Apocopă. Casuri de apocopă găsim mai ales la prepoziţiuni şi adverbe: *păn<până*, *acas*, *afar*, *cîn<cînd;* de relevat apocoparea deasă a formei verbale *fo<fost.*

31. Epentesă. Ca şi în alte părţi întîlnim aici: *hărană*, *hărăni<hrană*, *hrăni; hirean<hrean.*

32. Metatesă. Casuri cunoscute şi de auirea: *miljoc*, *rile<lire.*

II. PARTICULARITĂTI MORFOLOGICE

A. *SUBSTANTIVUL*

33. Masculine. Substantivele în -arius,-orius au terminaţiunea *-oŕ*,*-aŕ*: *boaŕ*, *făuraŕ*, *brumaŕ*, *lucrătoŕ.*— Găsim deseori forme duble, cu terminaţiune deosebită de declinaţiune: *arbur(e)*, *armur(e)*, *berbec(e)*, *bivol(e)*, *fagur(e)*, *grangur(e)*, *pîntec(e)*, *strugur(e)*, *taur(e).* — *Căpete* apare sub forma *căpeţ.* — Despre *ĭ* la formele de plural v. § 10 — *Mesteacăn* are pl. *mesteacănĭ*, dar mai des *mesteceni.* — Subst. în *-astru* fac pl. în *-astri: jugastri.*

34. Feminine. Găsim altă terminaţiune decît cea obişnuită în: *livadiie*, *potere*, *lespedă*, *fală=fele.*—Alături de *fleacără* apare masc. *fleacăr*, iar forma *potecă* şi-a schimbat genul devenind *potec.* — La plural, întîlnim deseori terminaţiunea *ĭ* (dispărut după *ţ*, *z*, etc.; v. § 10): *căş*, *găiţ*, *pupez*, *pluţ*, *sucălĭ;* în schimb avem *grădine.* — Subst. în *-ră*, *-nă* presintă pe *ă* şi la formele de pl.: *ghĭarăle*, *canăle.* — Ca plurale în *-urĭ* de notat: *dăjdurĭ*, *pedepsurĭ.* — Asupra formelor *berză*, *grăunţă*, etc. cf. § 9.

35. Neutre. De notat pl. *pîrae̊ă*, *resteae̊ă.*—Pe lîngă pl. *cară*, găsim *mere*, *pere.* — Pl. dela *arm* şi *mormînt* sînt *armurĭ (armorĭ)* şi *morminţ.*

36. Articolul. La masc. *-l* a căzut pretutindeni: *omu*, *ceru.*—Asupra formelor de pl. terminate în *ĭ*, v. § 10.—Articolul de genitiv şi dativ la numele proprii e *lu* pretutindeni. —Asupra terminaţiunei de gen.-dat. *ĭĭ* la subst. fem. v. § 10.

C. *ADJECTIVUL*

37. Terminaţiune. Pentru formele feminine (neutre) de notat pl. în *-ĭ*, ca la substantive: *(mere) ĭernatică văratică.*

38. Comparaţiune. Sub influenţa Romînilor veniţi din Ardeal îşi face tot mai mult loc superlativul construit cu *tare.*

D. *PRONUMELE*

39. Personale. Cele mai răspîndite forme sînt cele următoare:

Sg. nom.: *ĭo; tu; ĭel, ĭa.*
dat.: *mĭĭe, mĭ, (î)m; ţĭĭe, (î)ţ, z; luĭ, (î) ĭ, ĭeĭ, (î) ĭ.*
acus.: *mine, m(ă); tine, te; ĭel, ĭa, (î)l, o.*
Pl. nom.: *noĭ; voĭ; ĭeĭ, ĭele.*
dat. *noăŭă* şi *noo, ne; voaŭă* şi *voo, vă; lor, le.*
acus.: *noĭ, ne; voĭ, vă; ĭeĭ, (î)ĭ, ĭele, le.*
Forme reflexive: *să, sîne, (î)ş.*

Forma *îm* se întrebuinţează totdeauna fără vocală la sfîrşit: *nu-m place, dă-m bani,* tot aşa *îţ: nu-ţ ĭau, adună-ţ cărţile.*

Sînt interesante construcţiunile: *cum le-o fi făcutu-le*; *nu ţi-l mai -l ĭa,* în care pronumele este repetat, precum şi *zice-le-ţ voĭ = ţi le voĭ zice.*

40. Posesive. Cele mai usitate sînt următoarele:
(al) mĭeŭ; (al) mĭo; (a) mĭa; (aĭ) mĭeĭ; (ale) mĭele.
(al) tăŭ; (a) ta; (aĭ) tăĭ; (ale) tăle; (ale) ţele.
(al) săŭ; su: fii-su; (a) sa; (aĭ) săĭ; (ale) sale şi *(al) luĭ; (al) ĭeĭ; (aĭ) lor; (ale) lor.*
(al) nost; (a) noastă; (aĭ) noştĭ; (ale) noaste.
(al) vost; (a) voastă; (aĭ) voştĭ; (ale) voaste.

41. Demonstrative. Pe lîngă formele obişnuite în limba literară, notăm:
ăl, ăla, hăl, hăla, aĭa, haĭa.
hăst, hăsta, hasta.
Toate se declină cu accentul pe silaba penultimă: *hălŭĭa, hăstŭĭa,* etc.

42. Interogative. De relevat numai forma veche *carele.*

43. Nedefinite. Afară de *neşte,* foarte des în locul lui *nişte,* de *nice unu* şi de *niminea,* cu accentul pe penultimă, nu avem nimic de înregistrat.

E. *NUMERALELE*

44. Cardinale. De amintit: *unu* se declină cu acc. pe penultimă; *doaŭă* apare alături de *doo; trii* e întrebuinţat de o potrivă cu *treĭ;* se zice: *şasă, şapte, noaŭă* şi *noo, zâce, unspręce, doĭspręce, treĭspręce, cinspręce, doozăcĭ.*

45. Ordinale. Foarte răspîndite sînt formele pe de o parte cu articolul invariabil *a: a doĭlea, a treĭlea (parte), a patrilea, a cincilea, a şasălea;* pe de altă parte cu *al* pentru toate genurile: *al doile (al doile strigare), al treĭle, al cincile,* ş. a. m. d.

F. *VERBUL*

46. Schimbări de conjugaţiune. Cele mai însemnate schimbări sînt: *a adevăra, a jupuĭa, a gătа, a'ndoĭa, a ursa; a culegea, a ducca, a făcea, a zîcea.*

47 Indicativul present. Sînt conjugate fără sufixul *-esc* foarte multe verbe: *împart, mă hărăn;* la pers. 3-a: *înfloare, pómene, să năcăje, să potole, să prímene, amoarte* şi *amurte, dógore.* Fără sufixul *-ez* notăm: *lucru, ocăr, ulmă* (= *ulmează*). In privinţa verbelor terminate în consonantele *d, t* şi *n* observăm rostirea aproape generală cu *z, ţ* şi *iă: şez* (foarte rar *şedu* şi *sed*), *simţ, auz, ţiŭ, rămîĭ, viŭ.* — Verbul *a cere* se conjugă; *ĭo ceŭ, tu ceĭ, ĭel cere; a măsura* are sg: *ĭo măsŭr, tu măsúrĭ, ĭel măsúră,* ş. a. m. d. *A mînca* se conjugă la sg. *mînc, mîncĭ, mîncă.*

48. Subjonctivul present. Toate verbele terminate în limba literară în *-dă, tă* presintă *-ză, ţă: să prinză, să trimeaţă, să auză, să şază, să vează, să minţă, să scoaţă, să vînză.* Dela *a pĭeri, a sări, a amîna, a veni, a spune, a ţinea,* etc: *să pieĭe, să saĭe, să amîĭe, să vie, să spuĭe, să ţiĭe. A lua* are subj.: *să ĭe (să ĭa); a avea: să aĭvă (să aĭbă); a omorî, să umere.*

49. Imperativul. Singura formă deosebită este imperativul de pers. a 2-a pl. şi afirmativ şi negativ în *-reţ,* foarte răspîndit: *băgareţ de samă, nu vă dareţ,* etc.

50. Mai mult ca perfectul. Numai în partea muntelui întîlnim participiile acordate cu complementul drept

la formele compuse: *oaĭa pe care o avea pĭertă, boi pe cari-ĭ avea pĭerț (pĭerdută, pĭerduți).*

51. Perfectul simplu. Este foarte răspîndit în comparație cu perfectul compus. Merită să fie notate formele: *le umplusăĭ ĭo aci foile (le umpluĭ)* și *umplusăsă (=umpluse).*

52. Viitorul se construește cu *oĭ.*

53. Verbe isolate:

1. *Ghioșa: ghióș, ghioș, ghioașe...* și *ghĭeușez*, alături de formele înrudite ca înțeles: *dăjghĭoc, dejghioc, dezghĭoc, dezghĭaor, dejgheor.*

2. *Bea*: part. *băut* și *beut.*

3. *Căuta: cat, caț, cată, cătăm, cătaț, cată;* part. *cătat.*

4. *Curge:* inf. *a cura;* ind. *cură;* subj. *să cure*

5. *Fi: sînt* și *sîntu; să hĭie.*

6. *Incăpea: a închĭepea; închĭep, închĭepĭ, închĭepe; închĭepea; închĭeput.*

9. *Amăgi: amegesc, amegĭesc; amegĭui.*

10. *Ploua: a ploŭa; ploŭă; ploŭat.*

11. *Putea: pocĭ, pot.*

12. *Blestema: blăstăm, blăstămĭ, blesteamă.*

13. *Ședea: șăd, șăz, șede; să șază.*

14. *Urzi: ĭo orz, tu orz, ea oarde, urzîm, urzîț, urzăsc;* impf. *urzam.*

15. *La: mă laŭ, te laĭ, să lă, ne lăm, vă laț, să laŭ.*

16. *Amurți: amurte.*

17. *Speria: mă spărĭĭ, te sparĭĭ, să sparĭĭe; spărĭĭat.*

18. *Trimite: să trimeață.*

29. *Simți: ĭo sîmț, tu sîmț, ĭel sîmte; să sîmță.*

20. *Ucide: ucig, uciz.*

TEXTE

I

Cîț oamenĭ or hi năcăjîț, da ca cĭobănĭia nu-ĭ nimic pă lumea asta răŭ. Dimineața vĭĭ plin de apă și mulgĭ. Te năcăjesc oile, că pleacă sîngure și daŭ spurcăcĭunile dă ĭele.

Stîna din Coasta Cĭĭnenilor — Ion Tăbacu, 26.

II

Dacicĭó, caprăle mĭęle,
Cu cerceĭ și cî cu mărgęle
Și cu ĭezî dipă ĭęle.
Păn la luna
Nicĭ una,
Păn la anu,
Nicĭ cĭobanu.
— Măĭ fîrtate, lupule,
Nu mĭ-aĭ văzt tu caprăle?
— Ba, le-am văzt, le-am văzt, le-am văzt
Pă pîraŭa
Măţăgaoa,
Pîn fîntînĭ
To căpăţînĭ,
Pă costiţă
To corniţă,
Pă răzoară
To picĭoare.

Stîna din Coasta Cĭĭnenilor—Vasile Negricĭoĭu, 38.

III

Pă Regele l-a găst Ĭancu Brătĭanu, unde nu știŭ. Am auzt că-ĭ Neamț ș'am auzt că nu l-a putut trece vama pănă cîn nu l-a făcut vizîtiŭ, l-a pus în capră de-a mînat cai, așa l-a trecut. L-a trecut în Țara-romînească și l-a pus în droșcă—că să zicea droșcă la hăștea cu har-

143777

curĭ. L-a trecut pî la Ruşava, l-a dus la Bucureşti, l-a făcut Domn, aşa să zicea atuncea: Domnu cutare, Domnu cutare. În zoa dă Moşĭ l-a dus la Mitrăpoliie şî l-a botezat, l-a făcut creştin, finc'a zîs că-ĭ Neamţ, la 66, nu-ş la cît dă Maĭ. Ş'apoĭ dipă ce l-a făcut Domn a venit aicĭ în sat şî de aicĭ a mers la Rîu-Vadului, la vamă. Sara ăream la gardă supt un şop dă frunză, umbraf, nu l-am cunoscut, şădeam jos. Trecu pă dinăintea noastă to cu Ĭancu Brătĭanu, s'a dus pă pod la otar ş'aŭ stat pă pod acoló, în mijlocu poduluĭ. Vine un căpraf la noĭ:

— Mă, n'aţ văzt cîn a trecut Domnitoru pe-aicea?

— Noĭ am văzt doĭ oamenĭ trecîn, da n'am ştiut cine ĭe.

— Domnitoru nost cu Ĭancu Brătĭanu, şăd pă pod, tăĭnuesc acoló amîndoĭ.

Apăĭ a vent la gazdă, la casa vameşuluĭ, s'a's în cas, apăĭ s'a culcat. Apăĭ în cas acoló o hi durmit, n'o hi durmit, Dumnezăŭ să-l ştiie, noĭ l-am păzît acoló. Ărea şî doftoru Dăvila. Ş'a plecat. A vent dimineaţa 'n jos, călare. A 'mpărţît apăĭ cerceĭ la fęte, inęle la copiĭ, la muĭerĭ, şî nu-ş ce le-a măĭ dat, doamne, cîte istoriĭ toate, că ărea tinăr şî el. Ărea tinăr, doamne, tinăr măĭ ărea, înfiera mustaţa o ţîră. Ĭo nu-ş di ce a 'mbătrînit aşa. Ăream însurat ĭo. A vent şî'n Cĭînenĭ, a cinstit la copiĭ, la fęte, fincă ărea tinăr, băc sama, d'aĭa a dăruit ĭel d'ęlea, ca să ţiie minte.

A măĭ vent odată aicea, nu ştiŭ în ce an, şî ne-a dat nęşte cărţ, nu ştiŭ ce cărţ, că ne-a dat cîtĭ-o carte la fiĭecare, un potręt, mi să pare. Păĭ a plecat de-aicĭ. A umblat pă dă rînd ţara toată to cu doftoru Dăvila şî cu Ĭancu Brătĭanu.

Cĭînenĭ—Constandin Diĭaconu, 77.

IV

Am făcut doĭ orĭ treĭ anĭ slujbă cu Cuza la Ru-Vadului, la vamă, cu puşca. Cuza a dezrobit Ţîgani, boĭeriele le-a dat jos: pătentari, boĭeri, de neam, mazîli, sărdari. N'a măĭ dat aracĭ Turculuĭ, c'avea oştire puţînă, n'avea cu cine să bate. Am auzt că s'ar hi dus la Sultanu să-ĭ dea aracĭ ş'a spus că nu-ĭ măĭ dă. Apăĭ ăştĭa l-a dat afar, l-a scos. A fost ginărali acoleá, a gîndit că

oştirea ţîne cu ïel, s'a dus noaptea la ïel, l-a dat afar din pălat, ï-a dat drumu. Am auzt că s'a dus la Franţiïa de aicï ş'apăï a găst aï noştï altu, Contele de Flóndara. Am jurat şî pentru hăla. Apăï pe urmă a găst pă hăsta, pă Carôle al nostu.

Atuncea nu ărea Domn în ţară, nu-ş cîţ anï, ărea un colonel de 'ngrijïa pintu ţară, ş'apăï ala a ţînut ţara păn'a găst pă Carôl. Apăï s'a gătat, dac'a găst pă Carôl. Am auzt că ïar nu-ï măï dă aracï Turculuï. Ş'apăï am auzt c'a pornit răzbelu. Păï dacă s'a bătut, acuma ştiţ şî dumneavoastă c'a cîştigat: acuma-ï stăpîn. A pus p'ăstălalt, Ferdinanţ, moştenitoŕ. Am fo şi ïo atunce cîn l-a pus, la Bucureştï. Ăream la Bucureştï atunce, la zăce Maï, da nu-ş în ce an, frate, da mï-a plăcut: ărea oştire pă toate stradele şî primari. Apăï ïo n'am măï stat, am vent acas, că mi să urîsă.

Cïïnenï—Acclaş.

V

Cîn s'a gătat liniïa, a vent Ferdinanţ aicea. A pus masă aicea cu muzîca. S'a dus de s'a uïtat pă mal—e malu ăsta făcut de Marïa Trezîï [1]), c'a şezt Marïa Trezîï treï anï şî jumătate, a făct metereze pentru Turc aicea, cea că vine Turcu. Ïa ărea stăpînă atunce, ïa stăpînïa ţar' atunce. Ï-o pïatră pusă de ïa la noï aicï, zîcem noï Ganga, pïatra Lostunuluï. Băg sama că d'aïa a vent Ferdinanţ să ïa trinu 'n primire. S'a dus pă Lotru, apăï a durmit la Brezoï. Un s'o măï hi dus de-acoló nu ştiu.

Cïïnenï—Acelaş.

VI

La 48 a vent Muscali la Sfîntu-Dumitru pe-aicï. Apăï, la Crăcïun, în ajun, a vent Căzaci. S'a dus apăï ş'a işit la deal, la Neamţ, şî s'a bătut: a loat Braşovu, a loat Sîbiïu pîn la ognă, a loat ţara măï jumătate Ardealu, băile, ş'a şezt pînă 'n păresimï. În postu Paştelui a vent Unguri şî s'a bătut ş'a loat Sibiïu, ogna, ï-a bătut ş'a fugit Muscali. Apăï a vent pioata pîn pădure noaptea ş'a loat podu dila Avrig, dila Săbeş, dila Porceştï, ş'a

[1]) Maria Teresa.

pus tunurile 'n ĭele. Ş'a vent pă Olt şi ĭ-a bătut apăĭ pă Muscalĭ: din patru miĭ a vent v'o doo-treĭ sute în sat aicĭ. P'eĭalalţ ĭ-a adunat şi ĭ-a băgat în tainiţa aĭa la lăzăretu ăla mare, a fost şi viĭ întră ĭeĭ şi ĭ-a loat cu totu. Ş'a dat ştafetă Turculuĭ—aşa să zîcea atunci ştafetă Turculuĭ—să viie Turcu să-ş păzască ţara: ăream aĭ Turculuĭ, ĭel ărea stăpîn. Apăĭ a vent Turcu 'n zîoa dă Paştĭ, la Marte în nu ştiŭ cît, doamne. Am şezt cu Turci până la Agost. La Agost a vent o ştafetă dila gineral Rìdes, c'ăla ărea la Braşov, că vin Unguri şi s'a dus la Năcsoaĭa Unguri şi ĭ-a loat cu bătaĭa Rìdes. Şi'nt'o noapte, cum a făcut Unguri, aşa a făcut şi ĭel. Cîn s'a făcut zuă întîlni cu Unguri la Năcsoaĭa: a strigat Turci: „staţ că vă dăm foc, lăpădaţ armele". Şi al treilea strigare a lăpădat armele. Apăĭ şi ĭ-a loat Turcu pă Ungurĭ în primire. Tot în timpu ala a nimerit un căpitan muscălesc şi doĭ Căzacĭ a băgat suliţăle unu 'n unu, altu 'n altu de Ungurĭ. Cum a vent căpitanu a tăĭat capu la un Ungur şi doĭ Căzacĭ. Şi Turci nu ĭ-a măĭ lăsat: „staţ, că sînt aĭ noştĭ". N'a măĭ făcut nimic căpitanu cu Căzaci. Ĭ-a adus pă Ungurĭ în sat la noĭ, ĭ-a urcat în malu poduluĭ. Până sara a vent oştire de-a Muscaluluĭ, a umplut de icĭ încólo până 'n coastă dă piotă muscălească. Cîn s'a făcut zuă a plecat. S'a d'us apăĭ la deal, în ţara nemţească şi'nt'o lună dă zîle ĭ-a bătut ginărar Rìdes. Atunci ĭ-a loat coroana Neamţuluĭ Unguri ş'acuma-ĭ stăpîn Unguru pă Ardeal.

Cîĭnenĭ—Acelaş.

VII

Neamţu a adus oştirea aicĭ în ţară la noĭ, nu ştiŭ cine ărea Domn aicĭ—mi să pare că Ştirbeĭ, la 56, nu ştiŭ o sută or doo sute dă miĭ. Da n'a avut bătaĭe, n'a avut nimic, n'a făcut nimic, numa ĭ-a ţînut pă demîncare, le-a plătit demîncarea, da noĭ le dam conac numa, unde să doarmă oştirea.

Nu-ş în ce an s'a bătut la Savastopol—ărea al Turculuĭ—ş'a vent aicĭ un măĭur muscălesc. Ş'a adus cĭulinurĭ multe de-a făcut pod stătătoŕ pestă Dunăre şi n'a putut să ĭa Muscali Savastopolu. Ş'a tăĭat şi podu şi tot şi s'a dus pă Dunăre. A fost şi Franţez acólo ş'a dat năvală Muscali. Helea le-am păţît.

Cîĭnenĭ—Acelaş.

VIII

Io cîn am născut, la 33, nu să făcea bileturĭ de botez, nu să scriĭa nicĭ de cum în condicile bisăriceştĭ. După aĭa a 'nceput Răgulămentu.

Cĭĭnenĭ — Acelaş.

IX

Cîn m'am dus io la şicoală, scriĭa învăţătoru tabla, şî dipă aĭa cetĭam. Tabla area de macavà, scriĭam cu peană de gîscă. Cerneala o făceam noĭ: făceam noĭ mătăuz dă cîlţ şî dam pă fundu căldări şî udam cîrpa: ce să loa di pă căldare, storceam şî făceam cerneală şî cu aĭa scriĭam, n'area cerneală atuncĭ. Acum, nu ştiŭ, Bebescu, a stricat şicolile. Domnu ala a zîs că di ce să 'nveţă Rumînii carte, să ĭasă desupra lor şî n'a măĭ fo şicoală v'o cîţva anĭ dă zîle. Păĭ, nu-ş cine-a intrat pă urmă ş'a 'nfinţat şicolile pînă az.

Înăinte de-a'nvăţa la îrtiĭe, puniĭa năsîp într'o cutiĭe şî scriĭa cu deştĭu acolo fără condeĭ: *a*, *b*, *c*. Ne băga în cerc dă l'emn, făcut rătund, fiĭecare copil area 'n cercu luĭ şî de-acolo 'nvăţa. Cîtĭodată învăţătoru veniĭa beat, ne bătea mereŭ, făcea liniĭe dă l'emn pe atîta şî groasă şî da cu liniĭa cîn nu ştiĭam leţiĭa. Zîcea că di ce n'am învăţat. Păĭ, cu cin să 'nveţ? Ne'nchidea cîtĭ-o zî, doo, ne-aducea mîncare acoló mama. Ĭarna 'nvăţam măĭ mult, vara area la polog, la sapă. Ne loa la bisărică cîtĭodată, cîntam dipă altu. Area şî cîntăreţ la bisărică. Învăţătoru să ducea la Rîmnic o lună şî zîcea că 'nvăţa. Cîn auzam că vine răvizoru, fugea copii jumătate, făcea treaba cu care area numa. Minţa învăţătoru că sîn la lucru încolo, încolo. Area un lucru prost atuncc.

Cĭĭnenĭ — Acelaş.

X

Despre comuna asta — Cĭĭneni — îm spuniĭa moşu Ghiiţă Vilău c'aice a fost numa o casă, unu, cum ĭ-a zîs, Lungulescu. Şî după asta s'a 'ntîmplat o moarte, o cĭumă-ĭ zîcea atuncĭ, ş'a fugit oameni din comuna Cĭĭneni-de-Argeşĭ, care pîn păduriĭ, care a trecut Oltu pă l'emne — nu ărea pod atuncĭ — şî mulţ s'a pămîntenit aice. A

fost venind Turci de multe orĭ păn'aicĭ la graniţă, făcea răutăţ, oameni fugea 'n păduriĭ. Apăĭ a fost în linişte lumea păn la 48, cîn s'a răvoltat Unguri în Aŭstriia şî la urmă a vent Muscali ajutoŕ Neamţuluĭ, trecîn pe-aicĭ, şî ĭ-a bătut Unguri pă Muscalĭ după v'o treĭ lunĭ la Sibiĭ, ĭ-a răzbit pă Muscalĭ şî ĭ-a gonit păn aicĭ păn a trecut graniţa. După plecarea Muscalilor de-aicea, pă la Marte a venit Turci, care păza graniţa Rumînii despre Aŭstriia. Turci păn atuncea ărea contră cu Unguri, de-atuncĭ a făcut o legătură. După asta, pi la 1 Iuliie 49, ne-am pomenit cu Unguri di pîn graniţă, viind goniţ dă Muscalĭ dila deal la vale, care ĭ-a primit Turci aicea, şî la urmă a venit Muscali după Unguriĭ, lundu-le armile cu sforţă. A tras patru palme general Lideris lu căĭmăcamu, care ţînea locu dă paşă, fincă nu vrea să dea armile. A dat ordin la Căzacĭ de-a loat armile cu sforţa, le-a 'ncărcat în căruţăle lor, s'a dus înt'o noapte la Sibiĭ. După aĭa Unguri a fugit la cetatea Gomornu, capi ăĭ marĭ, unde ş'acoló s'a dus Muscaliĭ şî ĭ-a bătut.

Cĭînenĭ — Dincă Popescu-Vilău, 74.

XI

Frunzuliţă dă mărar,
S'a ĭescat şapte tîlharĭ,
Pradă ţara de cincĭ anĭ,
De cincĭ anĭ şi jumătate,
Gĭurgĭuleţŭ-a treĭlea parte.
Jăluesc cădînile
C'a tăĭĭat agalile
Şî le-a loat ăznalile.
Dacă-ĭ văzuĭ şî-ĭ văzuĭ
To pă nume să ţi-ĭ spuĭ:
Unu e Radu Groşanu
Şî cu Pătru Fetoşanu,
Cu Niţă din Racoviţă.
Frunzuliţă dă lipan,
Măĭ e unu şî Coman,
Nepoţălu Raduluĭ,
Ficĭoraşu Marculuĭ,
Puişoru şarpeluĭ.
Frunzuliţă ş'o lalea,
N'avea Vodă ce lucra,

Cu Belu să 'mpreuna
Ş'o scrisoare că făcea,
La Radu o trimetea:
„Căpitane Radule,
Lasă-te de haiduciie,
Lasă-te de caliciie,
Şî vin să-ţ dau boieriie".
Radu din gură-m grăia:
„Az mĭ-o daĭ, mĭine mĭ-o ĭeĭ,
Poĭmîine mă laş să pieĭ.
Decît în pat cu papucĭ,
Măĭ bine 'n crîng cu opincĭ,
Că decît un boĭer mare
Şĭ'n pungă fără părale,
Măĭ bine 'nt'un fund dă vale
Şî să huruĭ la pistoale.
Vale, vale, buştenoasă
Şî la vîrf eştĭ cam crengoasă,
La matcă cam izvoroasă,
Care tu eş gazdă noastă.

XII

Frunzuliţă dă lipan,
N'aţ auzît dĭ-un Jiĭan,
Dĭ-un Jiĭan şî dĭ-un Oltĭan
Şî dĭ-un oţ dă căpitan,
Care umblă pin păduri
Cu şaĭsprăzăce panduri,
Cu ghebe şî cu potûri
Numa găĭtane 'n cusături,
Umblă pin păduri turbaţ
Rănind oameni la ficaţ,
Şî nicĭ unde nu gîndeştĭ
Cu ĭeĭ în drum te 'ntîlneştĭ?
Lumea dac' aşa vedea,
Da jalbă la Caragea,
Domniia, cît măĭ curînd,
Poteră la ĭel mînînd.
Da Jiĭanu 'nţălegînd
Tomna la Olt răzîmînd
Şî din gur' aşa grăind:

„Măĭ, podaŕ, frate podaŕ.
Trage podişca dă car,
Că nu-z va fi în zădar.
Trage podu măĭ dĭ-a-drept,
Că-ţ arunc un glonţ în pĭept".
Podaŕu să zăbăvĭa,
Să făcea că să gîndea,
Poteri voind să-l dea.
Da Jiĭanu 'nţălegînd
Şî zăbava luĭ văzînd,
Ĭel în sine-aşa zîcînd:
„Decît să mă căcĭulesc,
Să mă plec, să mă smeresc,
La toţ să mă căcĭulesc,
La ce, naĭba, haĭducesc?
Murgu-m ĭestă cam nărod
Cîn de coamă mîna 'nod,
Trec Oltu ca şî cu pod".
Dacă Jiĭanu-m trecea
ın judeţ la Slatina
Ĭel din gur' aşa-m zîcea:
„Haĭdéţ, murguleţ, haĭdéţ.
Nu-z măĭ face păru creţ,
La gazdă vom răsufla,
Vom sufla, vom răsufla
Şî hodina vom afla.
Gazda-m ĭestă 'n Valea-ra
Şî mĭ-o bate potera,
Şi mĭ-o bate de treĭ zîle,
Ca să mă spuĭe pă mine.
Ţin'te, gazdă, nu mă da,
Nu mă da, nu mă prăda.
Că-ţ cumpăr dĭ-o maloteà
Roşiĭe ca vişina,
Cu florile cît palma,
De s'or mira toţ dă ĭa".
Cîn Jiĭanŭ-aşa-m grăiĭa,
Potera mi-l ocolĭa,
Mĭĭnile 'n ĭel că 'nfigĭa,
Şî-l ducĭa la Caragea.
Pravila mi-l judeca,
Cu lanţurĭ îl încărca.
Jiĭanu 'n drept de păiat

A stat în loc şʼa cîntat:
„Tot avutu mĭ-eʼn bordeĭ,
Am pă vatră un cotei
Şî cenuşă 'ntʼun ulei.
Da nicĭ aĭa nu-ĭ a mea,
Cʼa tors soacră-mea pă ea,
Cîn îĭ trebue să ĭa
Să puie şî să se lea.
Mʼam milcuit, mʼam rugat,
Să-m dea boĭ măcar un ceas
Să fac şî io sʼar dĭ-un pas.
Da milă nʼa măĭ rămas,
Că 'n samă nu mʼa băgat.
Aşa mă 'ntorseĭ şî ĭeŭ
Şî-m zîsăĭ în gîndu mĭeu:
Da-o bunu Dumnezăŭ,
De-o umbla şî plugu mĭeŭ.
Săbioara să-m fac plug,
Pistoalile să-m înjug,
Flinta, etăganu lung,
Strămurare să-m împung,
Să-m puĭ la o parte fes
Şî la colnice să-m ĭes,
Să-m puĭ să-m brăzdez ales,
Undĭ-o fi crîngu măĭ des;
Să-m trag brazda draculuĭ
Din măĭ susu dealuluĭ
Pănă 'n capu satuluĭ
Drept uşa bogatuluĭ".
Aşa Jiianŭ-a cîntat
La Vodă 'n drept de pălat,
Pravila mi-l judeca,
Cu lanţurĭ mi-l încărca
La ognă că-l trimetea.

Cîĭnenĭ—Acelaş.

XIII

A fost un înpărat odată şʼa diclărat răzbel cu Ilĭana Costinţĭana, o zînă dʼalea, şʼa dat ordin să să dĭa dila toată casa om de răzbel, călare pă cal. Aşa, la o casă a fost o sumă de fete, băieţ neavînd. Aşa, una din fęte sʼa diclărat că ĭa merge la răzbel, îmbrăcată bărbăteşte,

care ș'a șî loat un cal 'șa 'ncălicat ș'a plecat la 'npăratu să să ducă la războl. Șî după ĭa s'a loat o căţăluşă dĭ-acas, care căţăluşă erea nesdrăvănă, putea să să 'nţăleagă cu stăpînă-so la cazuri. Aşa, mergîn pint'o pădure, vede un copacĭ arzîn cu foc, cu vîlvătaĭe de foc. Din foc aude un glas zicîn: „săĭ, voĭnice, stinge focu şî mă scapă, c'o să fiie ferice de tine". Aşa dînsŭ-a sărit ş'a stins focu, de une-a ĭeşit dĭ-acolo ca un chip de om. Ice: „băĭete, fincă mĭ-aĭ făcut binele ăsta, să mergĭ cu mine la tată-mĭo; lasă calu", zîce, şî fĭgura aĭa s'a făcut cal. „Încalică pă mine şî tĭ-oĭ duce înt'un minut".

Ĭel s'a pus călare, lund şî căţăluşa'n braţă. S'a pomenit la tata Necuratuluĭ. Cîn acolo, sara dintîĭ ĭ-a dat o hodaĭe să hodinească. Dară ĭel căţăluşa n'a lăsat-o dĭ lingă ĭel, şî 'n hodaĭe ş'or unde ĭerea ĭel. Căţăluşa pă noapte ĭ-a zîs: „drăcoaĭca mare te bănuĭeşte că ĭeştĭ fomeĭe, nu ĭeştĭ om. Mîine o să te poarte pin prăvăliile lor, să te probeze, dacă ĭeştĭ fomeĭe or om, să vază pă ce puĭ mîna, pă lucruri bărbăteşti or fomeĭeşti—să puĭ mîna pă săbiĭ, pistoale, puşti". Ş'aşa a făcut. Dĭavolul ăl mare întreabă că ce vrea să-ĭ dea pentru facerea dă bine c'a scăpat pă fiĭ-so dîn foc. Ĭel, învăţat to de căţa, a cerut să-ĭ dea un cal din grajdĭ.

Ducînu-l în grajdĭ, ĭ-a arătat toţ cai. Căţaŭa ĭ-a zîs că cîn ĭ-o face cu picĭoru-aşa, calu ăla să-l ĭa ĭel. A fos toţ cai frumoş, da unu 'n fundu grajdĭuluĭ erea slab de nu să putea scula de jos. Atuncĭ căţaŭa a făcut cu picĭoru ca să ĭa calŭ-acela — a fost ĭar năzdrăvan. Dĭavoli nu ĭ-a părut bine, a zîs că-ĭ prea slab. ĭel a zîs că numa ala-l cere, care l-a loat. L-a scos afar, ĭ-a pus şaŭa şî frîu şî l-a gătit de plecare.

Căţaŭa-l învăţasă noaptea pe stăpînă-so ĭară că cîn o vrea să 'ncalice, să nu să puĭe ĭute pe şa, să măĭ stea c'un picior în scară gata de 'ncălicat, să măĭ tăĭnuĭască. Calu ĭerea 'nvăţat de dĭavolu al mare ca să-l arunce în slava ceruluĭ şî să-l primĭască 'n copite. ĭel cîn a 'ncălicat, fără veste aşa a dat cu călcîĭele 'n burta caluluĭ dĭ-a gîndit c'a trecut pin burta calului. Cîn să-ş ĭa zîŭa bună de plecare, ghĭevoliţa a bătrînă zîce:

— Să-ţ plezmĭască căţaŭa care te-a 'nvăţat, şî, d'eĭ hi şî fomeĭe, să fiĭ voinic, să te numeştĭ Suliman-Voĭnic.

Ş'a plecat.

Ducînu-să la 'npăratu, trecîn pint'o pădure gă-

săştĭ-o vîrstă dă păr dă cal, de aur. Întreabă pă cal: „să-l ĭaŭ“? Ăsta ice: „de l-ăĭ loa, t'eĭ căi, de nu l-ăĭ loa, t'eĭ bănui“.

Plecară 'năinte. Găsăşte ĭară un mănunchĭ dă coamă dă porc, ĭară de aur. Întreabă pă cal, ice: „să-l ĭaŭ“? Asta ice: „de l-ăĭ loa, t'eĭ căi, de nu l-ăĭ loa, t'eĭ bănui“.

Se duc la 'npăratu. Înpăratu, cîn vęde păru de cal, că ĭel le pusăsă la căcĭulă, văzîndu-l înpăratu cu ęlea ice: „să te ducĭ, să-mĭ aducĭ cai dila care e păru, că sîn cai sălbaticĭ aĭ Ileni Costinţeni Înpărăteasa“.

Ĭel s'a dus şî spune caluluĭ în grajdĭ. Calu-ĭ spune: ş'asta-o facem; ĭa noo pĭeĭ de bivol şî treĭ vędre de cătran, cu smoală, cu răşînă, te pune călare pă mine şî haĭde“.

Dac'a ajuns acoló, noaptea a ajuns: „să facem o groapă de treĭ stînjenĭ de adîncă şî să ne băgăm amîndoĭ în groapă. Acoló să 'ncălzeştĭ smoala şî răşîna şî să puĭ pĭeile ăstea pă mine una cîte una lipit de mine“. Ĭel a nechĭezat odată, a scos capu din groapă. Cîn a nechĭezat, a auzît cai sălbaticĭ, şî armăsaru cailor sălbaticĭ a 'nceput să să 'ncure să vază cine-a nechĭezat. Atuncĭ, ostănind de goană, armăsaru al sălbatic stă 'n direptu lor şî să udă, şi calu 'ntreabă:

— Cum ĭestă udu?

— Ĭestă limpede, zîce.

Scoate capu din groapă şî măĭ nechĭază a doĭlea şî ĭar aude armăsaru sălbatic şî ĭar aleargă 'n toate părţile cătînd p'ăl de-a nechezat. Şî ĭar de ostenĭală ĭar s'a udat. Şî 'ntreabă calu cum ĭestă udu pe stăpînu-so.

— Acuma ĭestă turbure, zîce.

Scoate capu şî nechĭază al treĭlea. Şî ĭar aleargă armăsaru 'n toate părţile, ĭară stă şî să udă. Şî 'ntreabă ĭară:

— Cum ĭestă udu?

— Zice: „ĭestă măĭ numa sînge“.

— Acuma să ĭes să mă bat cu ĭel.

Bătînu-să, armăsaru sălbatic rupea din pĭeile de bivol cu dinţî, ĭar ăsta rupea din carnea luĭ cu dinţî, pînă ce l-a biruit pă armăsaru sălbatic şî, lundu-l cu dinţî de coamă, l-a trîntit jos. Atuncĭ a sărit stăpînu-so, ĭ-a aruncat căpăstru şî frîu în cap ăluĭ sălbatic.

— Acum, zîce calu, ĭa şaŭa di pă mine şî pune-o pă ĭel şî 'ncalică pă ĭel şî pă mine să mă ĭeĭ alăturĭ.

Cîn a plecat, ĭepile a venit după armăsar, până ce s'a dus la curtea 'npăratuluĭ.

Pin puterea caluluĭ, a adus acolo şi pă Ileana Costinţĭana.

Înpăratŭ-a pretins că s'o ĭa de nevastă, dar zice:

— Întiĭ să ne'mbăĭăm amîndoĭ în laptile ĭepilor.

— Da să să 'mbăĭeze 'ntiĭ înpăratu.

Atuncea calu ĭ-a spus: „cîn t'eĭ îmbăĭa, înpărăteasa o să pretinză să lege armăsaru de cazanu 'n care te 'mbăĭez, da să mă legĭ şî pă mine to de cazan, în partea aĭlaltă, fincă armăsaru sălbatic o să verse foc pă nărĭ în cazan, să te topeştĭ acolŏ; da ĭo o să vărs brumă pă nărĭ ca să să 'ncropĭască laptile".

Aşa s'a 'mbăĭat, şî 'npărăteasa a făcut nuntă pe urmă.

Ciĭnenĭ.—Acelaş.

XIV

Plec sara până cînd întunecă cu plaşca după păstrăvĭ. Dipă aĭa fac foc şî mă culc. Cîn văz cu oĭchi pă vale, până ĭesă soarele, daŭ cu plaşca. Plaşca are o tîrsînă lungă, o ţin pă cot ş'o daŭ în baltă la unda bolovanuluĭ. O trag de tîrsînă încet-încet până vine lîngă mine. Cîn sîn peştĭ, mişcă 'n sînu plăşchi. Cîn pun mîna 'n fundu sînuluĭ şî văz că nu-ĭ nimica ĭau ĭar şî daŭ al doĭle la altă undă dă bolovan. Acolo ĭară dacă văz că mişcă îl ĭaŭ şî-l bag în traĭstă. Tot aşa fac până dă soarele, să face zĭo. Atuncĭ ĭaŭ plaşca, o bag în traĭstă şî vin acas Acas mînc di prînz şî ĭaŭ coasa la spinare şî mă duc la livadĭe şî cosăsc până sara. Sara vin acas, cin şî mă culc. A dooa zî mă duc la polog, îl strîng, îl fac copiţă, pă urmă mă duc la clădiş, adun toate copiţălile la un loc şî le fac claĭe. După aĭa vin acas. Claĭa rămîne 'n vîrf, în deal. O 'nchiz, fac ţarc pi lîngă ĭa să n'o mînce vitile. Iarna duc vitile la ţarc, le daŭ fînu ăla de-l mîncă acolo lîngă ţarc.

Ciĭnenĭ.—Costăndin Tăbacu, 56.

XV

Noĭ cîn plecăm din sat cîte şasă-şapte oamenĭ une am aflat că-ĭ ursu 'n pădure, treĭ ne punem icĭ, pĭ-un gruĭ în ţiitorĭ şi treĭ bătaĭ-e cu chiotu către noĭ. Dacă-ĭ

ursu acolò, vine la noĭ; dacă vine la mine, daŭ ĭo în ĭel, dacă nu vine la mine, vine la altu şî dă ăla în ĭel. Dacă-l lovesc, pică jos, dacă-l rănesc să măĭ duce măĭ în jos; puĭ cîĭni pă ĭel ş'aud unde bate cîĭni. La urmă mă duc şî ĭo încet-încet şî daŭ în ĭel ş'acolò -l împuşc. Îl belim şî îom pĭelea, că carnea rămîne acolò 'n pădure. Dipă aĭa băgăm pĭelea 'n traistă şî plecăm acas. Vin acas, întinz pĭelea, o las de să usucă; da dacă vine muşteriŭ, o daŭ şî verde.

Cîĭnenĭ—Acelaş.

XVI

— Codre, codre, frate codre,
Ĭa sloboade-ţ poalile
Să-m copăr pistoalile.
Codru nu le sloboza,
Codreanu să mîniĭa
Şî cărăbina scotea
Şî aşa drumu îĭ da
Şî pin codru huruĭa
Şî crecile le rupea,
De năcăjit ce erea.
Ĭel la boĭerĭ să ducea
Şî bani că le cerea.
Boeri bani nu-ĭ da
Şî îĭ făcea o căfea.
— Ĭo n'am vent să beaŭ căfea,
Caută la lădişoară
Şî deschide-o punguşoară
Cu banĭ şî cu gălbiorĭ.
Bani ĭeĭ dacă nu-ĭ da,
Codrean mi-să supăra
Ş'aşa din gură grăĭa:
— Aşa m'oĭ desmîniĭa
Dacă bani îm veţ da.
Şî Codreanu să mîniĭa,
O scrisoare că făcea
Şî din codru că-m venea.
Către strejarĭ ĭel spunea:
— Măĭ, strejarĭ, frate, strejarĭ,
Ce păzîţ voĭ aicea?
— Pentru Codreanu, să nu viĭe.

La boerĭ ĭel să ducea
Şĭ din gur' aşa grăĭa:
— Aĭ primit scrisoarea mea?
Desleagă-mĭ punguliţa,
N'am venit să beaŭ căfea.
Şĭ boeru că ĭ-o da
Cu gălbiorĭ că erea.
Codreanu aşa-m grăĭa:
Pun-te 'n trăsură cu mine,
Să mă aperĭ de v'un cĭine.
Şĭ din curte-afar işĭa.
Boieru să întorcea,
După ce îl petrecea
Că ră strejarĭ le spunea:
Ăst'a fost Codreanu mieu
Care ĭo l-am petrecut
Şĭ voĭ grijă n'aţ avut.

Cĭĭnenĭ—Constăndin Vătăşoĭu, 75.

XVII

— Măĭ, Dăiĭene, nu prĭa bea,
Uĭte poterĭa colea.
— Las să fiĭe, că nu-m pasă,
Că sîn pistoale pă masă.
Şĭ Dăiĭanu nu prĭa bea,
Casa i-să ocolĭa
Şĭ din gur'aşa grăiĭa:
— Măĭ, ado vin să măĭ beaŭ
Că de potere nu-m pasă
Că sîn pistoale pă masă.
Cîn din gur' aşa grăiĭa,
Casa nu i-s'ocolĭa
Şĭ pă Dăiĭan nu-l prindea.
La haĭducĭ le poruncĭa
Şĭ pistoale huruĭa,
Şĭ Dăiĭanu să ducĭa
Ĭel în codru ĭar pleca.

Cĭĭnenĭ—Acelaş.

XVIII

Haĭduci să mîniĭa
Şî din gură-aşa grăiĭa:
— Măĭ, Coman, frate Coman,
Din gură-aşa să grăieştĭ,
La podarĭ să le vorbeştĭ:
— Măĭ, podarĭ, frate podarĭ
Trageţ podu măĭ dirept,
Că-ţ arunc un glonţ în pĭept,
Trageţ podu la livan
Să mergem la un duşman,
Să ne dea şî noo banĭ.
Podaru aşa trăgea
Pă Comanu îl ducea
Şî de banĭ ĭel întrăba.
Boeru banĭ nu-ĭ da
Şî Coman să supăra
Şî în curte mi-ş intra:
— Boerule, să-m daĭ banĭ
Ca să scap dă hăştĭ duşmanĭ.
Boeru punga scotea,
La duşmanĭ că le da,
Aşa de ĭeĭ că scăpa.

Cĭĭnenĭ—Acelaş.

XIX

A fost oameni robiţ şî Domnu Cuza lĭ-a dat pămîntu de trăĭesc az. Erea oameni clăcaşĭ şî erea vaĭ de ĭeĭ. Pămîntu erea al boĭerilor şî Domnu Cuza a poruncit, a slobozît pămîntu şî toţ tineri trăĭesc acuma, au pămîntu lor. O măĭ fi Domn pă undeva, Dumnezău ştiĭe.

Cĭĭnenĭ — Acelaş.

XX

Ţara asta trebue să fiĭe mare, că alfelĭ n'am fi biruit pe Turcĭ; noĭ am fost robĭ la Turcĭ. Poa să fiĭe maĭ mult, ĭo ştĭu păn la Bucureştĭ. Sîntem stăpînĭ noĭ pe ţara noastă, ca omu pe grădina luĭ.

Cĭĭnenĭ—Acelaş.

XXI

Înăinte erea în comună juraţ, dipotaţ; avea vătăşeĭ şî poruncĭa la vătăşeĭ s'aducă pă Rumînu vinovat şî-l judeca: ce-a făcut, ce-a dires. Dacă-l găsa cu vină, îl bătea dorobanţî cu gîrbacĭu cu treĭ sîrcurĭ: îl lăsa 'n pĭelea goală şî-l bătea la nuĭele, cîtĭ-o sută-ĭ da pănă-l dobora jos. Pe urmă poruncĭa to dipotatu s'aducă spirt şî-l mînjĭa pă spinare să stea sîngile 'n loc, că sărĭa sîngile cît colò. Copii ne uĭtam cu grămada la om cîn îl bătea. Acuma e bine, că nu-l bate niminea pă om.

Cĭîneni.—Constăndin Tăbacu II, 60.

XXII

A plecat un înpărat în lume, ca să vază cum ĭestă. Ş'a poruncit aşa să-l ducă la un om sărac, care-ĭ măĭ sărac. L-a dus. Acolò a nimerit o nevastă grea, borţoasă. Înpăratŭ-a poruncit că ce-o face să-ĭ spuie să-l boteze, să-l facă fin. A făcut nevasta un ficĭor şî ĭ-a pus numele Niculaĭe. ĭ-a poruncit aşa să să ducă la o ţară cu tat-so şî cu mă-sa şî să şază acolò păn'o fi de vîrstă. Ş'a şăzut. Cîn ĭ-a vent vîrsta a plecat la 'npăratu. Dipă ce-a plecat la 'npăratu, mergîn pint'o pădure, a găsît un hăĭduc durmin la un copacĭ cu calu priponit. Şî Niculaĭe nu ĭ-a tăĭĭat capu şî s'a culcat lingă ĭel. Şî s'a sculat hăĭducu, l-a găsît lingă ĭel pă Niculaĭe şî nu ĭ-a tăĭĭat capu nicĭ hăĭduculuĭ, că s'a gîndit aşa că de ărea ăsta răŭ îm tăĭĭa capu miĭe. Niculaĭe s'a sculat şî pă hăĭduc l-a 'ntrăbat: „eĭ, ce ne facem? Or în săbiĭ ne tăĭĭem or la luptă că ne lom". Hăĭduc din gură grăĭĭa că la luptă să să ĭa. Şî pă drum ĭeĭ pleca în tovărăşĭĭe, să fiie fraţ, şî măĭ încolo a vorbit să să ĭa la luptă să omoare pă băĭat că ărea tinăr şî pă băĭat nu-l biruĭa. Aşa hăĭducu să pleca la Niculaĭe păn la o fîntînă. La fîntînă hăĭducu a băut apă. Cîn vrea să bea şî Niculaĭe, l-a loat să-l zvîrle'n puţ. A plecat înăinte, ĭ-a spus să fiie supus Niculaĭe hăĭduculuĭ păn'a mers la 'npăratu. Acolò ĭ-a poruncit să aducă apă dila altu puţ. Acolò erea un bălaur, mare bălaur, şî s'a dus hăĭducu cu ulcĭoru să i-l dea lu Niculaĭe să mînce bălauru. Şî hăĭducu a vorbit lu înpăratu că-ĭ ĭel fii-su Niculaĭe; şî ĭel a minţît. Şî s'a dus Niculaĭe la fîntînă ş'a işit bălauru afar ş'a vorbit cu Niculaĭe?

— Aĭ venit, Niculaĭe?

— Am venit.

— Noĭ odat am născut. Cîn aĭ născut tu am născut şî îo la fîntînă să văz dă îa. Pă tine te-am aşteptat. Îa apă din fîntînă că nu-ţ fac nimic.

S'a dus cu apa ş'a loat-o îar hăĭducu. Înpăratu ĭ-a spus:

— Cum aĭ loat apă dĭ-acolò?

— Ĭ-am spus că îo sîn Niculaĭe.

— Nu te crez pentru vîrstă; să-m aducĭ o chită de florĭ din grădina 'npărătească.

Şî hăĭducu s'a dus to la Niculaĭe şî ĭ-a poruncit to luĭ. Şî Niculaĭe a cerut florĭ dila fată şî fata omora oamenĭ, şî îel cîn a pus mîna pă îa, că durmĭà pă brînci, ş'a loat florile. Le-a dus la 'npăratu to hăĭducu. Şî fata 'npăratuluĭ a spus aşa, că estă un ficĭor de 'npărat înt'un oraş, să-ĭ dea voĭe ta-so să-l vază. Fata s'a dus la Niculaĭe, l'a 'nbrăcat înpărăteşte şî s'a dus păn la oraş. Atuncĭ ĭ-a spus ta-so: „ăsta-ĭ fînu dumitale care l-aĭ botezat".

Cîĭnenĭ—Acelaş.

XXIII

La 48 dintîĭ s'auza c'o să viĭe Turcĭ. A fugit oameni de ici din comună toţ la frontere pe Rîu-Vaduluĭ, că cîn or veni Turcĭ să aĭbă să treacă dîncolo la Neamţ. După aĭa a venit oameni acas, n'a venit nimenĭ, crescusă buruĭenĭ pin curţîle oamenilor. Tomna 'n ajunu Crăcĭunuluĭ, ĭarna, a venit Muscali; n'a măĭ fugit nicăirĭ oameni, n'area un să fugă în timp dă ĭarnă. După aĭa a vent ş'un paşă turcesc cu oştirea, a stat aicĭ. Apăĭ s'a 'nceput războiu cu Unguri. A fost un ghinărar, un Gaşpăr, şî l-a biruit Unguri. După aĭa s'a dus Muscali, nu s'a măĭ ştiut ce s'a făcut de loc multă vreme. Ieĭ venisă năloagă biruiţ, să fi picat un ac şî pica 'n cap de om. Dăc'a rămas numa Turcĭ aicĭ, venea Unguri sărbătoarea şî la zîle marĭ şî făcea zafeturĭ: punĭa mozîca şî le cînta. Heĭ, tîrzîŭ ĭ-a loat alt ghinărar, Lider, dila spate ş'a vent ş'ăştĭa de icĭ ş'a trecut o zî ş'o noapte negură de oştire. ı-a biruit pă Ungurĭ, umplusăsă malu icĭ de Ungurĭ. Cîn ĭ-a adus le ţînĭa calea Turcĭ, că ărea armaţ, să puĭe armile jos şî ĭei nu vrea să le puĭe, ş'a dat de doŭă orĭ focurĭ pe deasupra lor, nu în carne. Ş'a pus doĭ Căzacĭ năinte şî doĭ Turcĭ în urma Căzacilor ş'a pus să-

biile cruce ș'a trecut Unguri robiț pă supt ĭele. Păĭ ĭ-a dus pe ci la vale, nu ĭ-am măĭ văzt.

Cĭĭnenĭ—Ștefan Grejdan, 70.

XXIV

Venea dipotat și te loa dîn ţoale de dindărăt cu strejarĭ, te 'nchidea la primăriĭe pănă venea dila Rîŭ (Vaduluĭ) căpitanu. Atunce nu-ĭ măĭ alegea așa să-ĭ caute să-ĭ dezbrace, ĭĭ loa la oĭchĭ, dacă i să părea că-ĭ bun. Îl tundea și-ĭ da drumu acas. Cîn intra de rînd, venea căprafu și-ĭ loa de făcea mustră la Rîu-Vaduluĭ. Pă mine cîn m'a loat, nu m'a putut prinde să mă ĭa cu funiĭa; am fugit, am pus mîna pă pușcă ș'am dat fuga. A alergat după mine fratile mami, consîliĭer. Cîn am auzt că vrea să mă prinză, am pus mîna pă pușcă, am loat-o la oĭchĭ să-ĭ daŭ foc. Și ĭel s'a dat îndărăt atuncĭ. Ĭo m'am dus în pădure pă noapte. Am stat pănă'n mĭezu nopţî acólo sîngur. Venîn, mĭ-a ișit o capră nĭagră 'năinte, am dat în ĭa ș'am împușcat-o. Am vent cu ĭa la cĭobanĭ, une area cu oile, ș'am trimes-o pĭ-un cĭoban în vale s'o dĭa stăpînu-mĭo, căpitanuluĭ, de-o putea să mă scape, dacă nu, să n'o dea. Dăcă nu s'a putut, dăc'am auzt că m'a scris, m'am dus sîngur de voĭa mea.

În vremea Cuzî am slujît. Legile Cuzî sîn az, nu fac ăștelalţ cum a făcut ĭel. Cîn să ducĭa pîn ţară, întreba pă oamenĭ, îmbrăcat ţîvil să nu-l cunoască, că cum trăĭesc cu Domnu cutare. Alţî înjura, alţî zîcea că bine.

Călugări să 'mputernicisă tare și-ĭ trăgea pă oamenĭ. Pă urmă area un ministu care ţînea tare la călugărĭ. S'a dus îm plimbare pîn ţară amîndoĭ să vază ce fac călugări ș'a tras supt nește pomĭ cu cai pă moșîĭa mănăstiri. Atuncea s'a pomenit cu nește călugărĭ să-ĭ tragă, să-ĭ jăfuĭască. S'a rugat ĭeĭ să-ĭ lasă. Ĭeĭ, nu, să-ĭ ducă la egumănu. Ala colo, să plătĭască, zîcea. Pă urmă s'a dezbrăcat de aine, s'a arătat cu medalurile alea ca de Domn și călugări a rămas ca draci trăzniţ. Li s'a loat din venitură. Ĭeĭ făcusă băneturĭ, să plimba cu Ţigăncile de gît din colo pănă colo.

Dreptăţile cin le-a scos? Nu Cuza? Pămîntul n'a dat la ţăranĭ?

Cĭĭnenĭ—Acelaș.

XXV

Adepotaţî făcea alegĭurĭ, şî măĭ bune erea alea ca judecăţîle din vremea asta. Odată să otăra la direptate, acu te măĭ mînă cu anu. Te bătea cu pilurĭ de curea şî ărea şî plumb pă ĭele, te lovea ca să-ĭ facĭ slujbă: îţ da călăraşu dă huĭa valea. „Ĭa-l, mă", şî te loa de gît, după une vrea ĭel. Ne cănunĭa ca Ĭuda pă Domnu Hristos.

Cĭĭnenĭ—Dache Chirichiţă, 72.

XXVI

Area 'năinte sfanţ: 90 dă părale; sfănţoaĭcă: 45 dă părale; firfirica mare: 22 dă părale; a mică, dă 13 părale şî gologani: patru părale; groşiţă: 16 părale; dutca: 3 părale. Apă erea părale mărunte de argint dila Turcĭ, numa dĭ-o para. Area argint curat.

Tutunu venea în foaĭe de porumb. Apă area păpuşa cam dĭ-o litră, nu area mai mare. Da venea şî pacheturĭ tocat, d'al turcesc, area frumos ca gălbinarea dă oŭ şî ala îl trimetea la Ardeal pă noapte, n'area slobod, îl trecea pă dă lăturĭ. Apă s'a tăĭat, n'a măĭ trecut tutunu nicĭ dila deal nicĭ dila vale: s'a făcut aicea de Regele.

Cĭĭnenĭ—Gh. Horumbete, 55.

XXVII

Am şăzut la oraşu Necopol şapte lunĭ. De-acoló nĭ-am dus la Vĕrbiţa ş'am loat neşte tunurĭ inglijeştĭ, lĭ-am adus ĭar la oraşu Necopol şî lĭ-am trecut la Bucureştĭ. Făceam gardă pe-aci pi la podu Dunări, strejuire. Trecĭa treĭ sute de cară cu răniţ soldaţ rumînĭ, ĭ-a dus pin ţară la cfartirurĭ, a umplut ţara de eĭ, săraci.

Am şăzut în Cĭuperceni noo săptămînĭ şî de acoló ne băga 'n gardă 'n Ostrovu Dunări cîtĭ-o zî ş'o noapte. De-acoló treceam îndărăt ĭar la fartiŕ ş'acoló făceam istrucţîie. De-acoló vine ordin şî ne porneşte la oraşu Măgurelilor: am mers treĭ zîle şî treĭ nopţî necontenate păn a ajunge la oraşu Turnu-Măgurelilor. Acoló cum am ajuns, nĭ-a băgat în gardă ş'am stat o zî ş'o noapte. De-acoló nĭ-a trecut pestă Dunăre. Scotĭam Turcĭ rumîneştĭ la şuşá.

Bumbarda Rumîni în tăbiile turceştĭ cu tunurile, până le-a şî spart tăbiile turceştĭ.

Costeştĭ—D. N. Măteĭ, 52.

XXVIII

Floare verde mărăcine,
Amantu mĭeu ca un cîne
Pestă cîte dealurĭ vine.
Vine az şî vine mîne
Păn la patruzăcĭ de zîle,
Până mişcă puĭu 'n mine.
Las să mişte şî să nască,
Să-l daŭ la doĭcă să-l crĭască,
Să mi-l puĭe la fereastră,
Toată lumea să-l privească,
Nani, nani, puişor,
Culcă-mi-te binişor
S'paĭe somnu dulcişor.
Nani, nani, puĭ dorit
Fir'ar tat-to-alimănit,
Că ĭel m'a nenorocit.

Costeştĭ — C. Crăcană, 25

XXIX

Şî ĭeşîĭ în deal în cucă,
Mă uĭtaĭ în vale 'n luncă,
Toate plugurile umblă,
Numa pluguleţu mĭeu
L-a 'nţălenit Dumnezăŭ;
O da Domnu Dumnezăŭ
Să-m pornĭesc şî plugu mĭeu
Şî să-m trag d'o brazdă, doŭă,
Să trag brazda draculuĭ
În uşa bogatuluĭ.
Toată vara m'am rugat
La vecini mĭeĭ din sat
Să-m dĭa plug cu şasă boĭ
Să mĭerg falnic dila noĭ.

Costeştĭ—Acelaş.

XXX

— Puĭcă, de cîn ĭo te-am ĭoat
Nicĭ un cîntec n'aĭ cîntat.
— Neĭcă, ĭo cîn oĭ cînta
Apile s'or turbura,
Livez verz s'or legăna,
Harămbaşa de haĭducĭ
Hăl din douăzăcĭşîcincĭ,
Or veni şî veţ lupta;
Care pă care veţ răzbi
Ĭo la hăla-ĭ-oĭ fi.

Rîmeştĭ — Aceeaş.

XXXI

Haĭ, leliţă, dipă mine
Că ştiŭ sama 'n codru bine:
Ştiŭ turme de berbecĭ,
Izvoară cu apă rece,
Sîn neveste frumuşele
Cu disagi cu rubĭele.

Rîmeştĭ — Lena lu Păun Andronescu, 50.

XXXII

Feţişoara ta coală de îrtiie
Vara 'n prăvăliie,
Logofeţ s'o scriie;
Oĭchişoriĭ tăĭ
Doŭă mure nĭegre
Coapte la pămînt
Neajunse de vînt;
Sprîncenile tăle
Doĭ bălăureĭ
Înodaţ în coade,
Încleştaţi în gurĭ.

Rîmeştĭ — Aceeaş.

XXXIII

Dă cîn maĭca m'a făcut
To pin codru mĭ-am crescut,
Soarele nu l-am văzut.

Căprĭoare, surĭoare,
Înălţaţî-vă 'n picĭoare
Şî roadeţ codru pă poale
Să ne vează sfîntu soare.

Rîmeştĭ—Aceeaş.

XXXIV

Voĭ, voinici codruluĭ
Nu vă dareţ somnuluĭ,
Somnuluĭ şî vinuluĭ,
Somnu ĭestă 'nşălătoĭ,
Şî voĭ sînteţ negustorĭ
Dă voĭnicĭ d'eĭ călătorĭ.

Rîmeştĭ— Aceeaş.

XXXV

Beuĭ preţu la cincĭ caĭ
De vin nu mă săturaĭ,
Beuĭ preţu murguluĭ,
Văzuĭ saţu vinuluĭ
Cĭoltaru vînătuluĭ;
Vinurile mă 'mbătară,
Curvele mă fermecară.

Rîmeştĭ—Aceeaş.

XXXVI

Paştĭ, murgule, paştĭ, paştĭ, paştĭ.
Paştĭ, murgule, să te 'ngraşĭ,
Da să paştĭ ĭarbă din faţă
Să te facĭ cu coamă creaţă,
Să paştĭ şĭ de-a din dos
Să te facĭ mîndru, frumos,
Să te daŭ la negustorĭ
Să ĭaŭ polĭ şî gălbiorĭ.

Rîmeştĭ—Aceeaş.

XXXVII

— Cĭobănaşĭ, cĭobănaşĭ,
Paĭcă n'aĭ fi cĭobănaşĭ

Şî aĭ fi om de oraş
Prea îm eştĭ frumos şî gras.
— Cum să nu fiŭ frumos şî gras
Că mănînc malaĭ cu caşĭ
Şî bĭau apă din văgaşĭ?
— Cĭobănaşĭ, cĭobănaşĭ,
Dă-m boata ta a pîrlită
Să-ţ daŭ puşcă ghintuită,
Dela Rusîĭa venită.
— Lasă tu oştirea ta
Să-m păzască turma mĭa,
Că d'eĭ pĭerde-o mĭeluşĭa
Slujeştĭ un an pă ĭa.
Măĭ strînge scările,
Să nu loveştĭ smicelile.
Te cununĭ cu soru-mĭa
Or îţ curm vĭĭaţa?
Cît oĭ fi ĭo în domnĭie
Să fiĭ şî tu 'n hăĭduciĭe.

Rîmeştĭ—Aceeaş.

XXXVIII

Frunzuliţă peliniţă,
N'aţ auzît dă Măniţă?
Că Măniţă mĭ-e Dăĭanu,
Care umblă 'n haĭduciĭe,
Numa pă ceĭ munţ pustiĭ
Şî-m umblă dîn stînă 'n stînă
Şî 'ncearcă brînza dă bună.
Fac băciţăle dă cină
Numa balmeş şî smîntînă:
„Ĭa, Măniţă, dă mănîncă".
Şî Măniţă mĭ-e Dăĭanu,
Fură caĭ dăla Mocanĭ
Şî mi-ĭ vinde la ţăranĭ.

Rîmeştĭ — Pătru lu Păun Andronescu, 58.

XXXIX

Frunză verde mărăcine,
Tinerel sîn, vaĭ dă mine,

Frică mĭ-e că mor ca mĭine,
Rămîn mîndrele dă mine.
Nu rămîn măĭ puţînele
Rămîn multe, vaĭ dă ĭele;
Rămîne şî mîndra mea
Pă braţăle altuĭa.
N'am cuţît, m'aş junghiĭa
Şî pă mine şî pă ea
Să să ducă pomina:
S'a junghiĭat d'un voinic:
Pentr'un lucru dă nimic.
Şî s'a făcut d'o tăĭere
Pentr'o curvă dă muĭere.

Rîmeştĭ—Acelaş.

XL

Su poale dă codru vęrde
Mititel focşor să vede.
Mititel şî potolit,
Dă voĭniceĭ ocolit,
Nu ştiŭ zăce or doĭspręce
Or pestă sută măĭ trece.
Tot îm frig la un berbęce,
Nu mi-l frige cum să frige
Şî mi-l întorc în belcĭuge
Ca să-ĭ fiĭe carnea dulce.

Rîmeştĭ—Acelaş.

XLI

Ş'aideţ, neĭcă, să fugim,
Să fugim, să privegim,
Să fugim, să trecem Oltu,
Să ne schimbăm, neĭcă, portu,
C'aicea nu măĭ trăim.
Acum e vremea de fugă
Pănă-m ĭestă ĭarba crudă,
Une calcĭ, urmă nu facĭ
Ş'une şez, nu te măĭ vez.

Rîmeştĭ—Acelaş.

XLII

— Ţîne, fină, vin de bea
Dila mînuşiţa mea,
C'am un gînd cu dumniata.
— N'o fi, naşule, păcat,
Treĭ copiĭ mĭ-aĭ botezat
Pă mine m'aĭ cununat?
— Ni ti teme, finişoară,
C'are naşi-to parale,
Plăteşte la sărindare
Lumînărĭ pi la icoane.

Rîmeştĭ—Acelaş.

XLIII

— Ĭancule, ce-aĭ tîrguit?
— N'am tîrguit măĭ nimic,
Numa aur şî argint
Şî v'o cincĭ oca dă plumb,
Da nicĭ alea nu-mĭ ajung,
Le duc la copiĭ în crîng,
Sîn copiĭ fără minte
Şî daŭ năvală 'năinte,
Prăpădesc la gloanţă multe.
— Ĭancule Jianule, lasă-ţ nebuniile
Şî-ţ ĭa boeriile.
—Az mĭ-o daĭ, mîĭne mĭ-o ĭeĭ.
Decît în tîrg cu papucĭ
Măĭ bine 'n crîng cu opincĭ,
Să ĭaŭ galbinĭ vineticĭ
Să-ĭ împarţ pi la voĭnicĭ.

Rîmeştĭ—Acelaş.

XLIV

Murgu mĭeŭ apă nu bea,
Păn l-oĭ duce la cesmea,
Să viie şî mîndra mea,
Să-l adăpe cu vadra,
Să-ĭ stimpere inima.

Rîmeştĭ—Acelaş.

XLV

— Cuculeţ dila pădure,
Cu gura plină dă mure,
Du-te la draga şî spune
Să nu să măĭ poarte bine,
Să să poarte şî măĭ răŭ
Că vede cum mă port ĭo.
Cuculeţ cu pan' albastră,
Ce te plimbĭ pi la fereastră,
Or n'aĭ casă şî nevastă ?
— Ba am casă şî nevastă,
Mĭ-e măĭ drag la dumnĭavoastră.

Rîmeştĭ—Acelaş.

XLVI

La vale, neĭcă, la vale,
C'a făcut mazărea floare
Şî fasulea tecişoare,
Să vĭĭ sara la plimbare.
Cine are dor la vale
Ştiĭe luna cîn răsare
Şî noaptea cît e dă mare.
Frunzuliţă dă dudăŭ,
Pă drumu care merg ĭo
Nu e ĭarbă nicĭ dudăŭ,
Nicĭ fîntînă, nicĭ pîrăŭ
Să pască şî murgu mĭeŭ.

Rîmeştĭ—Acelaş.

XLVII

Ĭo eream copil ca de treĭ-patru anĭ: jumulĭa pana dîn gîscă şî rădea căldarea colo şî punĭa 'ntr'un cĭob şî cu de hele scriĭa, şî popi să duceau cu cîte un sac de nucĭ la Dĭĭ şî-l făcea popă.

Rîmeştĭ — Acelaş.

XLVIII

Erea omu cu muĭerea luĭ, ĭoa plosca de cot. După aĭa muĭerea ĭoa o strachină mare de piftiĭ şî legate cu cîrpe de cînepă; azmile le punĭa pe strachină, or şasă or

opt. Muĭerea care erea măĭ fudulă avĭa opreg n'egru şî avĭa cîtĭ-o floare de roşu, colcá-coleá cîtĭ-o floare, cîrpa 'n cap de cînepă şî vărgată o ţîră cu de ăla de bumbac or de ăla cu in. Acu ĭeĭ să 'ntîlnĭa, că erea rarĭ năменiĭ şî făcea unu: hă-hă, hă-hă, şî da plosca dila şold şî bĭa. Muĭerea avĭa concĭ în cap, de fĭer. Petrecĭa la nuntă, făcĭa zîd de mesă, mînca trĭĭ zîle.

Rîmeşteĭ — Aceiaş.

XLIX

Întîĭ a venit Turci la mînăstirea Urezuluĭ, la Crizanti, Grec, ş'a vorbit cu ĭeĭ turceşte şi s'a dus la mînăstirea Bistriţiĭ şî ĭ-a dat foc, c'a gîndit că-ĭ Sfîntu Gligorĭe acolo cu trupu. Ş'a dat foc şî peşteri, c'a gîndit că sînt amaneturile mînăstiri acolo. Acuma, după ce deteră foc, ĭ-a spus tat-so lu Sfîntu Gligorĭe să-l însoare. Şî el a fugit în pĭatră, ĭe o pĭatră tăĭată, poa să hiĭe o sută de stînjenĭ şî ĭe loc numa cît a băga un om singur. Ş'a şăzut ĭel în pĭatră acolo cît o hi şăzut, treĭ-patru zîle, pe-acolo. Ş'a strigat tat-so 'n vale şî ĭel nu 'nţălegea ce zîcea tat-so, fîncă erea apă. Ş'a zîs Sfîntu Gligorĭe api să tacă, ş'a tăcut, şî az tace. A zîs:

— Ce vreĭ, tată, cu mine?

— Vino 'ncoa să te 'nsor.

Şî ĭel a fugit în ţara turcească. Acolo s'a băgat la vacĭ. Ĭel nu mînca, nu bea; vacile singure să 'nchidea, să deşchidea. La urmă ş'a dat sufletu, şî trupu ĭe şî acuş cu inel în deştĭ, de aur, cu mĭĭnile pă pĭept, de le sărutăm noĭ. Şî l-a loat un Turc şî l-a pus pin cas pi la ĭel. Şî un domn — nu ştiŭ cum îĭ zîce — s'a dus să-l cumpere de-acolo. Domnu ăla a avut banĭ puţînĭ ş'a zîs Turcu, ice: „să-m daĭ banĭ aur cît o atîrna Gligorĭe al vostu, că-ĭ al vostu". Cîn colo, ĭel a atîrnat banĭ puţînĭ, ĭ-a ajuns, ĭ-a măĭ rămas din ĭeĭ. L-a loat ş'a plecat cu ĭel să-l aducă 'n ţara asta. L-a pus în car, a pornit să-l ducă la cutare mînăstire. A pus boĭ, a pus bivelĭ şî n'a vrut să mĭargă. Şî la alte mînăstirĭ n'a vrut, şî cîn a zîs: „la Bistriţa", odat a pornit, s'a făcut uşor, putea să-l ĭa cineva 'n mînă.

Turcu, cîn erea Sfîntu Gligorĭe la ĭel, erea bogat şî ĭel. Să gîndirăĭeĭ, să sfătuirăTurcii să apuce pe domnu ăla, şî l-a apucat. L-a băgat la ĭeĭ 'n temniţă şî l-a legat

cu lanţurĭ în temniţă. Şî 'n zoŭa cîn erea sorocu să-l taĭe, s'a rugat la Dumnezĕŭ. Noaptea s'a pomenit în bisărică la Bistriţa cu lanţu la ĭel. Veni popa dimineaţa, uşa bisărici 'ncuĭată. Intră 'năuntru. Acolo văzu o măgăoană şî s'a spăriĭat popa.

Rîmeştĭ — Păun Andronescu, 60.

L

A venit neşte Saş de Aŭstriĭa ş'a lucrat pi la noĭ păn s'a şî căsătorit. Şî ĭeĭ nebotezaţ şî la vremea bătrîneţilor lor a zîs că-s Saş nebotezaţ şî a rugat pe ŭameni bătrînĭ, lĭ-a spus că nu-s botezaţ, şî s'a botezat bătrînĭ. Pă urmă, ĭeĭ strinĭ, a rămas moşteni di pă fomeĭ.

Urezu — Miăilă Roşiĭanu, 40.

LI

Cîn m'am pomenit ĭo păn la zăce anĭ, m'a dat la un popă la şîcoală, şî popa ne'nvăţa pă pănăchidă dă l'emn; mă punĭa la'nvăţătură la buche: *az, buchĭ,* şî ne ţinĭa la bisărică, ne'nvăţa a cânta *Sfinte Dumnezeule*; zîceam *Tatăl nostru* în bisărică şî, ne da drumu acas. Şî pă toată zĭŭa ne'ntreba ce-am învăţat şî care nu ştiĭa leţiĭa îl punĭa 'n genunchĭ.

Urezu — Acelaş.

LII

S'a ivit Unguru cu bătaĭe ş'a sărit Muscalu cu Turcu şî s'aŭ dus să să bată în Unguría, ş'acoló s'a prăpădit mulţ soldaţ de Muscal şî de aci s'a 'napoiat în Rîmnic ş'a şăzut o lună şî de aci s'a 'mpăcat. S'a dus careş la locu luĭ. Apoĭ dipă aĭa multă vreme s'a ivit Turcu cu bătaĭe spre Grec, atingându-să şî de mărginaşî Dunări. Ş'a sărit Muscalu şî l-aŭ bătut pînă l-a dus cîtăva vreme în ţara luĭ. Decĭ ĭar s'a 'ntărîtat Turcu ş'a sărit Muscalu şî cu ţara rumînească de l-a duduit în pămîntu luĭ, un să află şî az.

Urezu — Acelaş.

LIII

Cum lĭ-o fi făcutu-le, cărămida a fos călcînd-o cu hîrghila de caĭ.

Urezu — Acelaș.

LIV

Cîn eream de doĭsprece anĭ a venit un om domnesc la mînăstirea Urezuluĭ și a poftit lăcuitorĭ și preoțî toț în tîrgu Urezuluĭ cu steag roșu și alb și verde ș'a început a provădui: «mă, fraților, iubiților, ŭamenilor, uĭte ce vremĭ o s'ajungem: cinĭ-o fi voinic să ție doĭ boĭ ș'o vacă, ala-ĭ boĭerĭ. De acu 'năinte o să fie toț cărtulari, toț lăutari și tîmplari și cimpoĭeri și dumnĭavoastră aț trăit o viĭață bătrînească fără meșteșugarĭ». Acușa-ĭ vremea aĭa, tomna acu a răsuflat: toț sîn lăutarĭ, meșteșugarĭ, copiĭ-ĭ ĭa de sîla la șîcoală.

Urezu — Acelaș.

LV

Cîtĭ-un lucru ce nu-l numește ce este, aŭ că are un măr, aŭ că are o pară și nu vrea să-ĭ spuĭe dă loc să numește oricel.

Phĭetrarile-dă-jos — I. I. Dumitru Popescu, 47.

LVI

Îĭ loa cu vătășĭel cophii și-ĭ ducea la șîcoală. Cîn urma, urma la șîcoală, cîn nu, maĭ mult fugĭa.

Îm spunĭa tată-mĭo c'a venit Muscali, a ședut șapte anĭ în țară d'a gonit Turci, că fusasără Turci 'n țară și ŭameni erea supuș Turcilor. Moși-mĭo a fost în fugă pistă Olt și a ședut cît o hi ședut, nu țiŭ minte. Dac'a venit, ĭ-a prins, îl prădasă Turculuĭ: îl loa cu — cum să-ĭ zîc? — cu slugă la pașa. Acolo să ducĭa la ĭel cu hîrtiĭa pusă 'n prăjină, să nu măĭ viĭe altu la ĭel să-l vază că-ĭ prădat. Și ĭel, ăla Turcu, ăla l-a rugat pă moși-mĭo să schimbe calu cu ĭel și n'a vrut să schimbe calu cu ĭel. S'a dus ș'a spus lu soluluĭ ăluĭa care erea, Turculuĭ 'ăluĭ măĭ mare. Dăcă ĭ-a spus, ĭ-a spus să nu schimbe calu cu ĭel, că-ĭ ĭa calu și p'al luĭ și p'al Turculuĭ. L-a măĭ rugat încă

altădată şî n'a vrut dă loc, şî dăcă n'a vrut, calu a fost mergînd în buestru, a scos tesacu, sabiie sau ce-a avut nu să ştiie, şî i-aŭ tăĭat pulpa dă dindărăt. Atuncĭa s'a dus la Turcu-'ăl măĭ mare une a fost prădat el. Calu l-a lăsat năpustit cu pulpa tăĭată pîn porumbĭ. Dăcă s'a dus la Turcu 'ăl mare, a mînat alţ Turcĭ după ĭel şî l-aŭ prins, l-a adus şî i-a tăĭat gîtu. A dat odată cu sabiĭa, i-a tăĭat gîtu. Corpu n'a maĭ fost picînd jos, a fost mergînd tot năinte. A sărit la ĭel şî i-a dat brîngĭ în Olt şî aşa a venit îndărăt moşi-mĭo acas. A şăzut calu treĭ lun dă zîle. La treĭ lun dă zîle s'a dus şĭ-a găsît calu vindecat, l-a loat acas, dar tot a fost amerinţînd dîn picĭor, şchiopăta puţînel, nu măĭ putĭa mĕrge, n'a măĭ putut ţînea în buestru bine cum l-a avut.

Phĭetrarile-dă-jos — Acelaş.

LVII

Munt'e, munt'e, phĭatră sacă,
Lasă-m voĭnicel să treacă,
Să treacă la cĭobăniie,
Să-m scape dă milĭţiie,
Milĭţĭia cuĭ mĭ-e bună?
La cophilu făr dă mumă.
Milĭţĭia cuĭ mĭ-e dată?
La cophilu făr dă tată.
Munt'e, munt'e plin de florĭ
La cophilu cu surorĭ.

Phĭetrarile-dă-jos — Acelaş.

LVIII

Dă primăvara începem cu garduri şî dărîmăturĭ; pă urmă cu sădirile: prunĭ, merĭ, cireşĭ, orce sădire; cu săpăturile şî cu arăturile. După 'aĭa cu pusu porumbuluĭ, sămînţĭurĭ; după 'aĭa cu prăşîtu, copăitu, cosîtu. Apoĭ să puńe adunatu dă pruńe, culesu făsuĭuluĭ. Dăn spre toamnă culegĕm porumbi, pruńele vinete, tăĭem coceni şĭ-ĭ rîdicăm sus. Acuma dăspre sămănat grîŭ, cine-ĭ dă mîna samănă, cine nu, nu, dacă nu-ĭ vremea contra.

Phĭetrarile-dă-jos — Acelaş.

LIX

Cine are dă lucru în cas, măĭ lucrează în cas; cîn e vremea bună, măĭ lucrează la lęmne, dacă are lęmne strînse.

Phĭetrarile-dă-jos — Acelaş.

LX

A venit Grecĭ d'eştĭa, s'a pus cîte niţăl cîte niţăl, s'a 'ntins pînă cîn acuma să strînge lumĭa albă la ĭeĭ: bea şî cîntă şî joacă toată zioa, sărbătoarea. Dacă 'ntunecă, pleac'acas care beuţĭ, care măĭ trejĭ. Mulţ şăd pănă la mĭezu nopţĭĭ pă ncgustorĭ şî dimineaţa să vaĭtă dă părale, c'aŭ chĭeltuit o sumă dă părale. La un Grec d'ăĭa, dîn beţĭĭa care-aŭ făcut-o pănă sara întunerec, pă ce timp o hi fost nu să ştiĭe, s'aŭ încăerat, s'aŭ şî junghiĭat ş'aŭ fugit care aŭ junghiĭat p'altu. N'a ştiut nimenea dă ĭel unde-a fost băgat. A durmit toată noaptea, toată zîŭa pănă cînd aŭ ĭeşit tot ĭel dintr'un grajdĭ cu fîn şî l-aŭ loat, l-a 'nchis şî l-aŭ condemnat. Este şî acu'n puşcăriĭe.

Phĭetrarile-dă-jos — Acelaş.

LXI

Frunză verde leuştean,
M'a făcut maĭca Oltean,
Negustor bucureştean,
Să trec Oltu pă tufan,
Să mă duc la popa Stan,
Că măĭ ţine cîtĭ-un cal
Şî cîtĭ-un puĭ dă cîrlan.

Phĭetrarile — I. N. Pavel, 30.

LXII

Aciĭa cîn nĭ-a loat după spargerea taberi, am măĭ stat numa cincĭ zîle acas ş'a venit ordin după noĭ şî nĭ-a dus acólo chĭar în Rîu Vaduluĭ. Şî după ce nĭ-a dus în Rîu Vaduluĭ, nĭ-a 'mbrăcat şî nĭ-a 'nfinţat în gărzĭ: care la poarta vămĭ, care în vamă la caseriĭe, care eram la bichete pă munte. Alteorĭ să măĭ ĭuvea şî cîtĭ-un scăndal: aşa c'o să treacă Unguri pestă noĭ în Rumînĭĭa, şî aşa că

noĭ durmĭam înarmaţ ca să putem să scăpăm şî noĭ cu sufletu, că eram ŭameni puţîni, nu puteam suptînea. Ş'aşa că ne pomenĭam că veniaŭ cîtĭodată ofiţărĭ ungureştĭ, călărĭ pă caĭ rimonţĭ şî aşa că strigam la ĭeĭ ca să stea şî nu vrea s'asculte în nicĭ un chip şî venĭa grămadă pestă noĭ. Ş'aşa că ne puniam în contră, fincă nu putea 'nţălege rumîneşte dila noĭ şî noĭ dila dînşî limba lor. Şî numa cîte niţăl ne'ntreba că nu sîn sloboz să treacă 'n ţară? Şî noĭ le spuniam că nu estă voĭe.

Stoineştĭ — N. N. Ştefănescu, 51.

LXIII

Înăinte vreme să învăţa buchiile: *a*, *b*, *c*, şî la scris cîn prindeam ceva a 'nvăţa ne da la năsîp şî aveam fieşcare în dreptu nostru pă bangă[1]) năsîp şî dam cu mîn' aşa şî-l făceam neted. Şî alt monitoŕ care-l aveam era c'o nuĭeluşă 'n mînă şî ne zîcea: „mînile 'n jos, băgareţ dă samă şî faceţ pă *i*“ şî dăpă ce făceam litera *i* să uĭta monitoŕu la toţ copii să vează care-a făcut litera bine saŭ răŭ. Care-a făcut-o bine, a lăsat-o to bine, care-a făcut-o răŭ l-a pus ş'a făcut-o în măĭ multe rînduri pănă a brodi-o cum să cade. Şî mergeam la a doa literă — să numĭa *î* după *ĭ*: „faceţ pă *î*“.

Învăţătoru, dăcă nu să brodĭa cu copii, că nu prea sta cu copii, sta dă vorbă cu alte persoane.

Stoineştĭ — Acelaş.

LXIV

Înăinte vreme a fost aleşĭ — cum le zîcea şî dipotaţ — venĭa şî vestĭa pă oamenĭ, cîn avea împlinirĭ. Le spunĭa cu un termen de zîle, aşa ca dă doo săptămînĭ, şî venĭa strejea şî striga noaptea să ĭasă oameni cu biru la pîrcălabu şî încasa bani ăştĭa cu răboju. Cîn avea judecată, avea comuna vătăşeĭ atuncĭ dă sat şî vătăşeĭ aĭa aducĭaŭ oameni din comună, care era datorĭ şî care era dă avea cîtĭ-o judecată. Şî-ĭ judeca aşa prosumativ dîn gură, nu să scrĭa ca acu. Amenz nu era, bătaĭe era multă. Să judeca în şicoală: dăcă-l găsa dă cuvinţă care vedea

[1]) Banga era cu doo cebuce pă mărginĭ şî dreaptă şî pă mijlóc scoc cu năsîp.

că-i oţ il loa la bătaĭ, il măĭ închidea şi-l măĭ ţinĭa şî 'nchis. Aeştĭa era în vremurile elea. Era măĭ bine, că scăpa cu bătaĭa, dor nu era bătaĭe să te omoare.

Stoineştĭ — N. N. Ştefănescu, 51.

LXVI

F...-te 'n lege dă deal,
Cîn eram voĭnic lotrean
Te suĭam, te coboram,
Dar dac' am 'mbătrînit
Dealu nu l-am măĭ suit.

Stoineştĭ — Acelaş.

LXVII

Încărcînd neşte ţuĭcă cu chiriĭe dila un prĭót, comuna Bîrlogu, şî chemîndu-mă în judicată să-ĭ răspunz o sumă dă leĭ de-o sută zăce, nu eream dător să ĭ-o răspunz, fincă dînsu fusăsă cu ţuĭca faţă de mine ş'o vînduse şî-ş primisă bani dila vînzarea ţuĭci 'n ţară. ın loc ca să-m plătĭască şî miĭe chiriĭe ce-am vorbit cu prĭótu, ĭ-am răspuns şî ĭo că nu-ĭ sînt dător nicĭ-un ban. Chemîndu-mă la introgatoŕ personal, ceĭace acel prĭót îĭ părĭa răŭ în urmă, că de ştĭia nu măĭ făcĭa aşa, să tînguĭa că dăcă ştĭia nu mă măĭ lăcrăma. Mĭ-a dat ş'am jurat ş'am încredinţat că nu ĭ-a rămas nicĭ un ban la mine.

Bîrlogu — Iliĭe Zamfir Păţîră, 39.

LXVIII

Oltule, pă malu tău
Creascăţ ĭarbă ş'un dudău
Să pască şî murgu mĭeu,
Murgu paşte şi nechĭază,
Mîndra plînge şi oftĭază.

Bîrlogu — Ion N. Petrescu, 24.

LXIX

— Ce te legenĭ, codrule?
— Da cum nu m'aşĭ legăna
Dacă-m trece vremea mĭa,
Zĭoa scade, noaptea creşte
Şî frunzîşu să răreşte.

Frunză verde mărăcine,
Dete frunza de anine.
Făcu frunza'n patru dungi
Geme codru dă haiduci,
Pe tot fagu cîte cinci.

Birlogu — Acelaș.

LXX

Foaie verde sădină,
Io mă culc, tu leagănă-mă,
C'așa sînt io învățat
Să n'adorm nelegănat
Și făr de mînă su cap.
Iară verde odolean,
Mîndră, cîn nu te iubeam
Un mă culcam, odiniam,
Mîndră, cîn nu te iubesc
Unde mă culc odinesc,
Toată noaptea mă 'nvîrtesc,
Mă 'nvîrtesc să daŭ dă tine,
Daŭ dă păreț vaĭ dă mine.
Cine 'n lume nu iubește
La ce să măĭ spovedește?
Foaie verde mărăcine
Mă mir la popă ce spune;
Cine iubește și lasă
Crească-ĭ-ar spini pin casă
Și cucuta la fereastă,
Cine iubește și spune
Pedepsît să fiie 'n lume;
Cine la iubit nu crede
N'ar măĭ călca iarbă verde,
Să calce pămînt uscat
Dăla ușă păn la pat
Să știie c'am blestemat.
Cît e omu tinerel
Să țîne doru dă ĭel,
Dacă omu 'mbătrînește
Doru să călătorește.
Doo 'n lume nu să poate:
Să scape om dila moarte
Să 'ntinerească nu poate.

Birlogu — Acelaș.

LXXI

Deță frunza, deță iarba,
Dacă nu e neîca, jeaba.
Pe desupra casî mele
Treci-un stol de rindunele,
Nu e stol de rindunele
Sîn dragostile mele.
Uite dealu, uite vyița
Unde vorbiam cu Mărița,
Uite dealu, uite vîia
Unde vorbiam cu Mărîia.
Uite și gropițăle
Unde sta ghenunchele,
Uite plopu rătezat
Unde sta murgu legat
Nebăut și nemîncat;
I dam fîn nuelile
Și grăunță stelile.
— Di ce staĭ, murgule, trist?
— Am auzît că mă vinz
Și io mul bine ț-am prins,
Și pă mine 'ncălicaĭ,
Unde-aveaĭ gînd te duceaĭ;
La cîrciumă cîn mergeaĭ
Dă mine că nu 'ngrijaĭ,
În cîrciumă că intraĭ
Cu mîndrele te-așăzaĭ;
Cîn erea ocaŭa plină
Te ținea puĭca pă mînă,
Și cîn da-la jumătate
Te da mîndra după spate.

Bîrlogu — Acelaș.

LXXII

Foaĭe verde foĭ ș'o fragă,
Cîntă cucu dă mă sacă.
Foaĭe verde dă năut,
Cîntă cucu să mă duc
Și mierluța să mă 'ntorc,
Să-ĭ daŭ rúgetului foc
Pă treĭ părț cu l'emne verz

ACADEMIA R. P. R.
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
BIBLIOTECA
Nr. 5577

Şî p'o parte cu uscate,
Să-m arză mîndrele toate.
Arză-te-ar focu, pădure,
Să să facă drum pîn tine
Să mă uĭt la mînăstire,
Să văz cîrdurĭ dă copile,
Să văz şî copila mea
Cum o bate maĭcă-sa
C'o chită dă busuĭoc
Pestă pĭept, pestă miljoc,
Pestă gîtu cu mărgele
Pestă oĭchĭ, pestă sprinceńe.

Bîrlogu. — Acelaş.

LXXIII

Foicica ruguluĭ,
Ţîpă puĭu corbuluĭ.
— Ce ţ'ă, puişor dă corb?
Aŭ ţ'ă foame, aŭ ţ'ă sete,
Aŭ ţ'ă dor dă codru verde?
— Nu mĭ-e foame, nu mĭ-e sete,
Nu mĭ-e dor dă codru verde
Şî mĭ-e dor dă maĭcă-mea
C'a plecat şî m'a lăsat
Cu cuibuleţu stricat.
Foaĭe verde arţăraşĭ
Plecă cucu drăgălaşĭ
Ş'a lăsat pui golaşĭ
Şî ĭ-a lăsat pă năsîp,
Pitulicea ĭ-a găsît
Şî ĭ-a loat şî ĭ-a crescut
Şî ĭ-a făcut dolofanĭ
Lĭ-a dat drumu pîn cĭolfanĭ
Ca să cînte la duşmanĭ.

Bîrlogu. — Acelaş.

LXXIV

S'a dus neĭcuţa, s'a dus,
N'a lăsat nicĭ-un răspuns,
Nicĭ guriţă dă ajuns.
Ş'a plecat neĭca dă lunĭ

Ș'a lăsat doru pen pruni.
A plecat neĭca dă joĭ,
A lăsat doru 'n zăvoĭ,
Și s'a dus neĭca la munte
Mĭ-a lăsat doru pin curte,
Vaĭ dă mine, ce ĭubiĭ:
Nevastă cu cinci copiĭ
Paĭ' c'a fost satu pustiĭ.
Pă deal pă la Cornățăl
Trece doru mărunțăl
Cu dragostea după ĭel.

Bîrlogu — Acelaș.

LXXV

Anicuța neĭchi dragă,
Și ț'a loat primaru salbă,
Și notaru șorț dă stambă,
Consilii papuceĭ,
Ajutoru fustă albă.

Bîrlogu — Acelaș.

LXXVI

Frunzuliță murele,
Frumoasă sînt unele,
Da nu le știŭ glumile,
Glumile și sfatu,
Cum își fermecă bărbatu.

Titirecĭ — Gheorghe Militaru, 45.

LXXVII

Dete frunza ca părauă
Și lăstaru ca sîmceauă,
Îm loaĭ pușca și vergeauă
Și-mĭ apucaĭ poteceauă.
La fagu dîn cărare
Zac aĭduci dă lungoare,
Dă tot fagu cîte cinci,
Mîndre nu măĭ daŭ p'aicĭ.

Titirecĭ — Acelaș.

LXXVIII

A fost treĭ fraț și'al d'al treĭlea a fost cam prost. Ĭeĭ avea un boŭ în bătătură, rămăsasă dila părinț și ĭeĭ nempărțiț dă părinț și să cĭorovĭaŭ pă boŭ: „ce să 'mpearț mă?“

Ălălant, ba că-ĭ al mĭeŭ bou, ăl dă dincolo: „nu-ĭ al tăŭ“. Prostovanu ce zîsă: „nu vă măĭ cĭorovirățĭ, că n'o să fiĭe bou nicĭ al tăŭ, nicĭ al ăluĭa, o să fiĭe al mĭeŭ“. Prostovanu a ișit la drum și'a sîmțît că s'a făcut un bîlcĭ. A 'ntrebat pă unu, pă altu: „mă, neĭcă, s'a făcut bîlcĭ?“ Oameni ĭ-a spus: „s'a făcut, măĭ“. Ĭel, dac' a auzît că s'a făcut, s'a dus acas și'a furat bou. Și'a 'ntrebat oameni:

— Mă, nene, să cată vitele?

— Să cată, da să-ĭ taĭ ureĭchea.

Dipă ce a tăĭat ureĭchea, a 'ntrebat ĭar și ĭ-a spus că să cată „da să-ĭ taĭ și coada“.

— Nu ți-l măĭ lĭa nimenĭ că l-aĭ slutit.

— Voĭ mă 'nvățărăț.

Pă drum la vale găsî o troiță, a 'ntins mîna, a legat bou dă cruce și'a plecat acas, da ĭ-a spus sfîntuluĭ să nu fure cineva bou.

Titirecĭ — Acelaș.

LXXIX

Cel ficĭorel dă 'mpărat
La pustiĭa-m mĭ-a plecat
Și mă rog, pustiie, țiie
Primește-mă și pă mine
Ca să vețuesc cu tine,
Și'al tăŭ dă sîne să-ț fiĭe
Pălatu dă 'mpărățiie.
Mă gîndesc, mă socotesc,
Cuĭ foc să mă jăluesc.
Jălui-m'aș munților
Munților și pietrilor
De doru părinților.
Munți-mĭ sînt pietri mute,
Ĭeĭ pă mine nu m'ascultă.
Mă gîndesc, mă socotesc
Cuĭ foc să mă jăluesc.

Jălui-m'aș munților.
Munților și brajilor
De doru fraților.
Braji-mĭ sînt copacĭ nalț
În samă nu m'a băgat.
Mă gîndesc, mă socotesc,
Cuĭ foc să mă jăluesc.
Jălui-m'aș cîmpilor,
Cîmpilor și florilor
De doru surorilor.
Cîmpu mĭ-estă loc întins,
Io cu doru m'am aprins.
Of, amar și grea durere,
Moarte făr dă mîngăere.
Și of, moarte mînioasă,
Astăz mă scosăș dîn casă
Și al nu mĭ-aĭ dăruit
Făr un pustiĭ dă mormînt,
Ca să-m trăesc în veciĭe
Cu jale și cu urgiĭe.
Că acest cumplit păhar
Îm păru foarte amar,
Cum băuĭ, mă otrăviĭ
Și l'acest sudor veniĭ.
Unde-ĭ cinstea și mărirea?
Acu nu e nicăirea.
Unde slava și cu chipu?
Toate le-a 'nghițit pămîntu.
Unde-s toate ceale multe
Și casîle văruite?
To dă mine sîn lipsite.
Că io mĭ-am ișit dîn minte.
Unde sîn plimbările?
Grădine cu florile?
Toate sîn umbră și vis
Precum cărțile le-a scris.
Cărțile, scripturile,
Toate 'nvățăturile.
Și unde a lumi povață
Dila moarte să mă scoață,
Să-m trăesc o vĭață bună
Cu toț frați dîmpreună?
Veniț, rude și părinț,

Dă-m vărsaţ lăcrîm fierbinţ
Pă mine mă răcoriţ.
Vino tu, a mea soţiie,
Ce mi-aĭ fost dĭ-o cununiie,
Cu lacrîm de mă mîngîie;
Veniţ şî voĭ copilaş.
Dragi tati coconaş
De vă rugaţ toţ cu sîęte
Luĭ Dumnezău să mă ĭerte.
Şî mă rog, nu vă 'ntristaţ,
Pă Dumnezău să rugaţ,
Gătească loc învĭerzît
Şî raĭu cel înflurit,
La loc să mă hodinesc,
La umbră să mă umbresc.
Veniţ fraţ, veniţ surorĭ
Dă mă 'mpodobiţ cu florĭ,
Că raĭu mi s'a închis
Şî făcliia mi s'au stins.
Voĭ dă moarte vă gătiţ.
Că ca mîine-o să veniţ.

Ognele-Marĭ — Din Enache, 76.

LXXX

Ia, scultă-mă, Domnule. Şîcoala 'ntîĭ cîn a fost începutu, învăţu copiilor erea — cum să zîc ĭo? — scrierea pă năsîp şî citirea pă tablă — erea 'n păręte. Vrea să zîcă, număra dila 1-100, tot pă năsîp şî 'nvăţătura lor to pă năsîp. După ce s'a deşteptat ĭeĭ pă năsîp, a loat-o pă placă — toată 'nvăţătura a fost pă placă şî socoteala. Dăşteptarea, dacă s'a dăşteptat a loat-o pă îrtiie. Năsîpu să punĭa pă bangă — banga cu provazurĭ pă dă lăturĭ şî 'ntre provazurĭ punĭa năsîp şî monetoru mergea cu liniia pestă năsîp dă să limpeza năsîpu. Cîn mergea cu liniia, striga la copiĭ: „mîĭnile 'n jos, uĭtaţî-vă pă tablă, faceţ pă *a*“. Iar mergea cu liniia pă năsîp, după ce făcea şî strîga la copiĭ: „mîĭnile 'n jos“. Şî să uĭta pă tablă: „faceţ pă *b*“. Şî ĭar aşa mergea cu liniia pestă năsîp şî aşa mergea regula, năinte.

Pă noĭ cîn ne-a strîns la şîcoală — vrea să zîcă noĭ ştiĭam carte bisăricească — noĭ învăţam la şîcoală vara, şî ĭarna să ducea catindaţ de 'nvăţa la şîcoala lor ca să ne

'nveţă pă noĭ. Venisă un timp să să facă catindaţ, să 'nveţă, şĭ ce 'nvăţa ĭeĭ ĭarna vara strîngea copiĭ să 'nveţă la o casă dă oamenĭ. Şĭ aşa dintră copiĭ să făcea cîtĭ-un monetoŕ, care erea maĭ deştept la 'nvăţătură, şĭ catindatu, învăţătoru, da 'n grija monetoruluĭ ca să 'nveţă copiĭ. A mers şĭ cătindăţiia nu-ş cîţ anĭ ş'apăĭ a lipsit; a venit profesorĭ în locu ĭeĭ.

Ĭo am învăţat la cătindatu ăsta, Pătru Butoĭ, cincĭ anĭ şĭ ne măĭ ştind cătindatu carte să mă 'năinteze la ştinţă, am işit din şĭcoală şĭ m'am mutat în Rîmnic. Am învăţat şĭ'n Rîmnic patru anĭ dă zîle pănă intrasăm în clasa a patra şĭ n'am apucat să termenez egzamenu, fincă mĭ s'a 'ntîmplat de mĭ-a murit un tovarăş al mieŭ, ce eream cu ĭel tovaroş la 'nvăţătură, şĭ ĭo, dacă mĭ-a murit tovaroşu nu măĭ m'am dus la şĭcoală. Rămăind acas, m'am alăturat pi lîngă bisărică, care slujam cu popa Dincă. A murit popa Dincă, a venit al popă, popa Gheorghe. Am slujit şĭ cu ĭel cincĭ anĭ. S'a 'ntîmplat ş'a murit. Am slujit cu popa Tănasiie la Maĭca Domnuluĭ un an; a murit şĭ ala. Am venit la Sfîntu Ion, to aicĭ în oraşu Ogni, ş'am slujit cu unu popa Naĭe dăla Rîmnic. S'a 'ntîmplat d'a murit ş'ala, n'am avut parte dă ĭeĭ. Am venit la biserica Braduluĭ ş'am slujit cu popa Ion doĭ anĭ dă zile. A murit ş'ala. S'a făcut popa Mateĭ Teodorescu popă la bisărica Trăĭstarĭ ş'am slujit cu ăla pănă ş'acuş. Ne-am mutat la bisărica Braduluĭ şĭ la bisărica Maĭca Domnuluĭ, care ş'acum sînt to la bisărică.

Ognele-Marĭ — Acelaş.

LXXXI

În vremea trecută nu să pomenĭa lucrurile ca acuş. Eream stăpîn pă pămînt, une mă duceam să muncesc nu mă loa nimenea la goană, da ne 'ndemna să muncim ca să-ĭ dăm dijmă şĭ luĭ. Vitele noaste ereaŭ slobode dă umbla treĭ zîle ŏr pă une, nimenea nu le loa să le închiză. Noĭ le cătam pintru să nu le mănînce lupi, da nu pintru să le 'nchiză lumea c'a călcat pămîntu. Toamna vinĭa arindaşĭu 'n bătătura omuluĭ şĭ 'ntreba: „une ţ'ă munca ta d'astă vară? prunile une sînt, porumbi une sînt? vite cîte aĭ?“ Făceam cîte doospręce zîle dă clacă şĭ dam dijmă din zăce una, din ce să găsa. Vitele, plătĭam ĭerbăritu cinzecĭ dă părale dă vacă, dar acuş o să pĭerdem

cămăşile dipă noĭ, pintru că pămîntu ni s'a loat, datoriile s'a 'ngreonat, pămîntu, ce bucăţică dă pămînt, îl plătim; dacă-ĭ prunĭ pă ĭel, plătim şî pruni zăce leĭ la pogonu dă prunĭ; dacă face prunu prune, nu sîntĕm slobojĭ să-l facem raĭchiŭ şî cîn om face raĭchiŭ măĭ' năinte să 'ntrebăm ca să ne dea voĭe. Şî dacă-l facem, nu sîntĕm voĭoşĭ să bem, până nu s'o plăti şî raĭchiu. Păĭ de une-o să măĭ ţiĭe omu cămaşă pă ĭel? Dac' un pogon dă prune are omu, treĭ dărĭ să dea după ĭel: pămîntu, prunii, raĭchiu. Păĭ de une-o să măĭ ţînă omu viĭaţă? Are omu 'n petec dă viĭe, dacă-l culege, ce păcate de struguri e, nu e stăpîn pă ĭel, până n'o plăti vinu.

Ognele-Marĭ — Acelaş.

LXXXII

Apăĭ dila şaĭzăcĭ şî patru 'ncoacĭ am pĭerdut pămîntu părintesc. Ĭo, Din Enache, m'am pus delegat. Puindu-mă delegat, a venit împărţanĭĭa pămîntuluĭ pî la lăcuitorĭ. Domnu ajutor dă primaf, Gh. Năsîpeanu, mă ordonează ca să măsur lăcuitorĭ şî todĭodată a venit ordinu pintru alegerea cimitifuluĭ. Ducînu-mă la Domnu ajutor dă primaf, îm daŭ cuvîntu afară ĭo: „Domnule Gheorghe, pămîntu părintesc al mĭeu, care nu mi să dă dă guvernu, după ordinu D-voastră, să-l oprim dă cimitif". Todĭodată Domnu ajutor dă primaf ordonează la Domnu suprefept şî la doftor Sabin ca să viĭe la faţa loculuĭ să probeze pămîntu dă cimitif dacă-ĭ bun săŭ nu. Vin boĭerĭ la faţa loculuĭ şî să uĭtă şî-l răfuză că nu e bun. Să aivă grijă lăcuitorĭ să cumpere pămînt dă cimitif. Neavîn une găsî pămînt, s'a dus pă locurile bisărcĭ, care erea dat dă Stat, şaptesprăzăce pogoane dă fieşcare bisărcă, ş'a 'nfinţat cimitif. Stăpînĕşte cimitifu 9 anĭ dă zile. Pă ormă să pomenĕşte c'a işit apa şî nu mă' e bun cimitifu d'a mă' îngropa oameni. Vine ordinu la primaf că cimitifu care a fost s'a răfuzat, s'aivă grijă a-şĭ căta 'n altă parte, pă cum a găsît şî s'a 'nfinţat. Bucăţica dă pămînt, care-a fost orînduită dă cimintif dăla şaĭzăcĭ şî patru a rămas răfuzată şî l-am stăpînit ĭo doozăcĭ şî şasă dă anĭ, şî acuş la 26 dă anĭ s'a sculat un lăcuitor şî m'a dat în judecată, pintrucă ĭo l-am stăpînit fără direptate. Şî m'a obligat stăpînirea să plătesc 1600 dă leĭ, pă cum ĭ-am şî dat.

Ognele-Marĭ — Acelaş.

LXXXIII

În vremea veîche—cîn oameni mergea la bisărică după dătoriile lor, nu îșa dîn bisărică până nu îșa popa măĭ 'năinte. Îșind popa afar, oameni toț mergea șî-ĭ sărută mîna, pă cum șî fomeile, șî zîcea unu la altu: „bună dimineaţa“, și să'ntreba unu pă altu de-ale lor, șî toate pricinile ce erea 'n sat să domolĭa 'n stobofu bisărici. Oameni să domolĭa cu cearta 'ntră ĭeĭ. Care nu să putea dumeri, mergea la aleș, la logofătu satului, șî spunea pricina lor acolo. Aleșiĭ aducea șî-ĭ cerceta șî care-l găsa cu vina-l bătea șî-ĭ da cuvînt: „să nu măĭ facĭ așa“.

Oameni toț să jăluĭa la oameni bătrînĭ. Bătrînĭ chema pe prigonitorĭ 'n fața stobofului: „di ce aĭ făcut dumnĭata așa? să nu măĭ facĭ așa, că îc ruşine“.

Az nu măĭ ştiie oameni dă bisărică. Merg la bisărică șî nu ascultă nicĭ la slujba popi, șî măĭ mult zîce că la bisărică la ce să meargă, că bisărica luĭ îe'n cas. Io l-am întrebat:

— Di ce nu mergĭ dumnĭata la bisărică?

— Apăĭ io n'am icoană 'n cas? Cîn mă culc, mă 'nchin.

Io le-am zîs ca să meargă la bisărică, că „'n casa dumitale multe nezdrevenii facĭ; jaba te 'nchinĭ, jaba te rogĭ, că Dumnezău nu-ț ĭartă greșala. Să mergĭ la bisărică, să te rogĭ la bisărică, sîn sfinț mulț“.

Pentru ce aŭ făcut Dumnezău bisărică, aŭ închipuit-o c'aŭ făcut-o lumea? Pentru să mergem acolo, să ascultăm sfînta liturghiie, să facem șî noĭ rugăciunea, cum face popa. Apăĭ ieĭ spune că popa merge la bisărică că-ĭ trebue parale. Multă lume vine la bisărică șî nu ascultă nici-un cuvînt despră credinţă. Așa șî Dumnezău s'a depărtat de noĭ—șî asta.

Ognele-Marĭ — Acelaș.

LXXXIV

Învăţa la casă de ŭameni, nu erea șîcoală, să ducea la un dascăl de biserică șî-ĭ învăţa cîn-șasă copiĭ. Așĭa am pomenit, așĭa-ț spuĭ. Pă urmă s'a'nfiinţat șîcoale; care erea de carte i venea belet dila stăpânire, îl izîcuta ca să-l trimeaţă la șîcoală; dacă nu, îl punea la amendă. Atunci băĭeţî numa, nu erea nevoie de multă carte.

Gura Soașĭuluĭ — I. Creţu, 66.

LXXXV

Am pomenit odată cîn a venit Nemţî, eream copil ca de şapte anî, şî Muscali ĭar ştiŭ cîn a venit, şî ĭeĭ nu făcea nimic, i da în fartir pi la noĭ şĭ nĭ-am pomenit că ĭ-a rîdicat. Ĭaca, ţiŭ minte c'a fost chĭar în cas la noĭ. Şî Muscali ĭar aşĭa. Înt'o noaptet s'a rîdicat, nĭ-am pomenit cîntîn cornu, da und'o fi pleca nu ştiŭ.

Ştiŭ ĭar cîn a venit prezonieri de Turcĭ, ĭ-a aşăzat la căzarmă, la ognă şî d'aciĭa ĭ-a rîdicat şî ĭ-a dus la mînăstirea Bistriţîĭ; ĭ-am dus cu caru chiar ĭo acolo. D'acolo ĭ-a rîdicat şî ĭ-a trimes îndărăt în Turciĭa. Ne loa de rîchizîţĭe de aicĭ cu carăle de duceam Turcĭ d'ăĭa, că ereaŭ betegĭ. Pă urmă de aicĭ încărcam ghĭulele de le duceam la Piteştĭ.

Gura Şoaşĭului — Acelaş.

LXXXVI

Înăinte cîn a işit miliţĭîa să loa la funiĭe. Făcĭa Rumînu şapte anĭ. Cîn mergĭa de-l tundĭa, i da o sută cinzăcĭ dă leĭ în mînă. Cîn işĭa i măĭ da ĭar o sută cincĭzăcĭ dă leĭ: 300 dă leĭ avĭa atuncĭ. Dacă să 'ntîmpla dă murĭa acolo, i plătĭa ta-so d'acas hăĭ 150 dă leĭ. Făcĭa muştră to ca ş'acu, da s'a mofidicat legea acu, s'a făcut alte regulĭ.

Rîurenĭ — I. Bîldea, 75.

LXXXVII

I'nvăţam păn'ăn prînz la leţĭĭ; dîn prînz înăinte la năsîp cu deştĭu. Avĭam năsîpariţă închisă la mărginĭ, pus năsîp într'însa; şî aveam tablă la părete făcută cu tibişiru şî spunĭa leţĭĭa; să uĭta la tablă aşa şî făcĭa pă năsîp. Noĭ scrĭiam pă tablă şî ĭeĭ pă năsîp. Ereaŭ băngĭ. Cercu dă fĭer erea la părete; acolo puneam tabla dă mucava şî scrĭiam litere de tipar. Înăuntru şedea copiĭ. Dacă scrĭĭa cu deştĭu, întîĭ loa panachidă ca să nu strîce condeĭe multe.

Slătioare — Grigore Ionescu, 68

LXXXVIII

Şîcoala erea 'n comună cîtĭ-o casă şî să strîngea acoló de 'nvăţa. I'nvăţa un om. care erea măĭ învăţat, să

numĭa învăţătoŗ. Începusă şî carte letinească, dar amestecată cu romînească.

Erea bisăricĭ micĭ, netencuite, nejugrăvite decît prinăuntru bisărici. Erea în fieşcare cătun cîte una şî popi erea la toate bisăricile. Erea în comuna Lăpuşata cincĭ bisăricĭ în cincĭ cătune şî avea popĭ la toate. Erea lumea puţînă, să ducĭa la bisărică, acuşa sînt prinşĭ cu daravelĭ.

Lăpuşata—Dumitru Gîscă, 62.

LXXXIX.

Cîntă, cuce porumbace,
Că duşmani n'aŭ ce-m face.
Duşmani ce ĭ-am avut
Mĭ-aŭ dat argint şĭ-am băut,
Da Dumnăzăŭ ca un sfînt
Dă mine nu s'a lipit.

Glăvile—I. Lăzăroĭu, 50.

XC

Erea un om odată dus la margina mărilor. Aşa umblîn să-ş facă hărana luĭ, dovedeşte că vine o pasăre mare cît nu se maĭ putea şî loa oameni 'n ghĭară şî trecea marea cu ĭeĭ. Şî-ĭ punea jos şî 'ncepea să-ĭ mănînce. Da ĭel ce s'a gîndit, că ce pasăre să fiĭe aĭa de mănîncă la oameni. Aşa, ş'a luat un etăgan la brîŭ şî c'un pistol şî să duce şî el pă margina mări ca să privează cum ĭa aceĭ oameni. Şî cîn l-a văzut pasărea, s'a răpezît, ş'odată l-a vălmăcit cu hărpile şî l-a răpit şî pă ĭel. Cîn l-a lăsat pestă mare pă pămîn jos, l-a şî lăsat din ghĭară ş'a scos limba ş'a plecat încolo, ostănită, pă pămînt. Acel om, cîn îş vine 'n fire. să uĭtă şî văzu cîmpu plin de căpăţînĭ de oameni, ş'o văzu şî pă ĭa, după ce s'a hodinit, vind d'a dreptu şî la ĭel să-l mănince şî pă ĭel, ca ceĭlanţ. Numaĭ decît scoate pistolu, cîn văzu că vine la ĭel să-l mănince, şî trasă 'n ĭa. Ĭa să 'mputernici că n'o lovi bine, să saĭe pă el. Atuncea băgă şî etăganu 'n ĭa ş'o tocă ş'o 'mpărţi pă poĭană, cum a împărţît ĭa căpăţînile oamenilor. Ĭel să gîndi că cum să măĭ treacă 'ndărăt această mare. Gîndindu-să şî mergîn pin a pustĭietate, să 'ntîlneşte c'o sălbatică, şî sălbatica să jălui la

ĭa ce-a păţît şî să văĭcăra mult că ce să să facă. Sălbatica zîsă că-l hărănceşte ĭa cu hărana un an dă zîle, da la un an: „am tot ĭo să te 'nvăţ, cum să trecĭ marea 'ndărăt". Şî-l lo. Îl dusă acas la sălbatic. Îĭ da o rădăcĭoară ş'o mînca şî ţînea cîtĭ-o săptămână dă foame, păn'a 'mplinit anu. Atuncea vine sălbatica şî-l întreabă că măĭ are poftă să măĭ stea, şî ĭel zîsă că i s'a urît foarte răŭ. Sălbatica zîsă: „număĭ decît îţ daŭ drumu de te ducĭ dîncolo, unde-aĭ fost, la locu tăŭ". Număĭ decît făcu sămn corăbĭerilor c'o hramă pusă 'nt'o prăjină, şî număĭ decît veniră corăbĭeri ca să veze ce sămn îĭ ăla. Şî dăteră pestă ĭel acolo. Ĭel să plînsă la corăbĭerĭ, că d'atîta n'a măĭ putut vedea casa. Corăbĭeri-l întrebară că cum a trecut acolo. Ĭel, dă plîns, nu putea să le spuĭe, aşa, uĭte, de frică că nu-l măĭ trec dîncolo. Lor li să făcură milă şî-l pusără 'n corabĭe şî-l trecură marea dîncolo, la locu săŭ, unde-a fost ĭel.

Glăvile — Acelaş.

XCII

Înăinte vreme, în lęgea lu Domnu Ştirbeĭ, mergea ţara măĭ bine, că nu area dărĭ ca acuş grele, area maĭ bişagurĭ, area Dumnezăŭ cu ţara, area lumea fericită. Din toate n'erea bine, maĭ uşor: cîntarile erea mai marĭ, la direptate judecăţîle erea măĭ bune. Acuş vedem că trăgem în jug de fier, e greŭ de noĭ, de ţară, a sărăcit lumea de tot. Din pămînt s'a 'mpuţînat, merg judecăţile răŭ pin afocaţ şî pin martorĭ de meseriîe, pĭerd oameni direpturile. Care are putęre, plătęşte la martorĭ şî ĭa direptu săraculuĭ. Are omu o lĭtră de pămînt, i-l ĭa tot ăl de are măĭ mult, fincă are putęre de-a plăti la afocat şî la martorĭ, care nu să duc la biserică. Un drept ar fi, m'am gîndit, să fiie popa întrebat că ce felĭ de martorĭ sîn aĭa şî li să ĭa direpturile oamenilor. Plîng copii de foame, să bagă slugĭ la alţî. Dipă ce merg ani răĭ, de ne bate pĭatra, nu sînt nicĭ judecăţile dirępte, s'a pus greutăţ prea fără de samă pe noĭ, ne-a 'ngreonat cu foncĭerea. Măĭ 'năinte vręme, în lęgea Domnuluĭ Ştirbeĭ, trăĭam bine lumea, ni s'ajungea de toate. Acum văz sînt număĭ neajunsurĭ. Copiĭ noştĭ slujes pă Domnĭ în direptate, de nu ne supune alte ţărĭ să viie să ne robească. Dipă ce vin din armată, să pun greutăţîle şî pă ĭeĭ.

Măcĭuca—I. C. Dobrĭţoĭu, 73.

XCII

Cîn a venit Cuza, mî-am uîtat în ce an, a fărîmat pătulile, a dizrobit Ţîgani, a fărîmat neamurile: cine erea boîer de neam nu da militarî de felî, şî uni area mazîlî— îeî plătea. Fărîmă şî mazîli, făcu praf. Pă urmă a loat moşîî dila boîerî ş'a dat la lăcuitorî, care erea clăcaş, cîte şapte pogoane şî jumătate la ăl de erea cu doî boî; l'al de erea cu mîînile numaî cincî pogoane. A loat moşîile dila mînăstirî şî le-a dat la stat. P'ormă pusă foncere to Cuza. A stat şapte-opt anî Domn şî a murit. A făcut bună că a oprit bani şî sarea să nu să maî ducă la cîîne, la Turc; nu î-a maî dat Turculuî neam nicî aracî, nicî sare. Ast'a făcut-o frumos.

Măcîuca—Ion Dragomir, 81.

XCIII

În vremea lu Dômnu Ştierbeî mergea bine roadele vii. De cîn a murit Domnu Ştirbeî, s'a mărit legea ovreîască, nebotezată, c'am auzît un zvon de vorbă: în vremurile veîchî nu erea negustorî ovreî să cumpere vin, sîngele Domnului Hristos, că ni s'a spurcat vinu, simţîm că ni să usucă viile din pricina asta: un Ovreî ar fi cumpărat vin mult şî s'a auzît aşa 'n lume, pin oamenî, ca să nu bea chirigii, s'a tăîat la un deşt, şî-a făcut sînge, a băgat deştîu pe vrănile buţîlor, ca să fiîe spurcat vinu. Acuma Ovrei nu bea numă îeî vinu, a spurcat lumea. Îeî erea de ris odată, acu sînt domnî.

Măcîuca—I. C. Dobriţoîu, 73.

XCIV

La patruzăcî şî opt a venit Magherîu ş'a format opt roate de pănduri; fiîecare avea cîtî-un căpitan, ca să gonească Greci din ţară. Şî atuncea a auzît Turci ş'a năvălit Turcî mulţ. Magherîu a trecut graniţa 'n ţara nemţească, că-l tăîa; tată-mîo s'a dus cu îel de l-a trecut. Sî aicî s'a spart tabăra de pănduri şî s'a dus la Bucureştî şî s'a bătut cu armata noastă.

Sî la cinzăcî şî patru a măî venit Turci. Zîcea ma-

mile noaste: „haĭ, să fugim în pădure", ş'am fugit cu ţoale cu tot, le-am îngropat într'un nemete; ca şopîrlile ne vîram pe su elea.

Măcĭuca—I. Măcĭuceanu, 50.

XCV.

În oraş în Bucureştĭ,
L'ele casă marĭ domneştĭ,
Mare masă mĭ-estă 'ntinsă,
Şî de boĭerĭ mĭ-e cuprinsă,
Că să 'nsoară Ĭancu-Vodă
Şî-l cunună Ştefan-Vodă.
Mireasa de unĭ-o ĭa?
Din oraş din Dobrogea;
Ĭar socru cine-m erea?
Pătru Letinu-bogat,
Vaĭ! cĭĭnile şî spurcat
Şî de lege lăpădat
Ş'în cruce nebotezat
Şî cu lutu dupe cap,
Parcă-m ĭestă solz de crap.
Pleca nunta la Sîm-Pĭetru
Şî-m ajungea la Sîmĭetru.
Ĭară nunta c'ajungea,
Şî Letinu ce-m făcea?
Sus pă casă să suĭa
Strig'odată rumînĕşte,
De treĭ orĭ dobrogenĕşte:
„Care-m ĭestă ginerile,
Ginerile, mirile,
Ca să-m saĭe porţile
Să-ĭ văz vitejîile?"
Ĭar ginerile c'auza,
Foarte rău că să 'ntrista
Şî la naşĭ-so mergea.
Dară naşu ce-m zĭcea?
„Tacĭ, fine, nu te 'ntrista,
Te roagă la Dumnezău
Să trăĭască naşĭ-to,
Şî la Maĭca precista
Să trăĭască naşĭ-ta".
Pă vînătu 'ncălica,

Puțintel înfierbînta,
Pă sus porțile săria,
Zăvoarăle le tăia,
Nunta 'n curte că intra.
Iar Pătru Letinu-bogat,
Vaĭ! ciinile și spurcat
Și de lege lăpădat
Și 'n cruce nebotezat
Și cu lutu dupe cap,
Par'că-m iestă solz de crap,
Nicĭ p'aĭa nu s'a lăsat:
Nșo buț în rînd punea,
Sus pă casă să suĭa,
Strig' odată rumînește,
De treĭ orĭ dobrogenește:
„Care-m iestă ginerile,
Ginerile, mirile,
Să s'aleagă din nuntaș,
Din nuntaș, din călăraș,
Să-m saĭe buțile,
Să-ĭ văz vitejiile?“
Iar ginerile c'auza,
Foarte răŭ că să 'ntrista.
La naș-so că mergea,
Iar naș-so că zîcea:
„Tacĭ, fine, nu te 'ntrista,
Te roagă la Dumnezău
Să trăĭască naș-to,
Și la Maica precista
Să-m trăĭască naș-ta“.
Pă vînătu 'ncălica,
Puțintel înfierbînta,
Pă sus buțile săria,
Cercurile le tăia
Și vinurile că curgea,
Nuntaș cai adăpa.
Iar Pătru Letinu-bogat,
Vaĭ! ciinile și spurcat,
Nicĭ p'aĭa nu s'a lăsat:
Nșo postavurĭ că loa,
Toate 'n rînd că le punea
Și din gur'așa striga:
„Care-m iestă ginerile,

Ginerile, mirile,
Să-m taie postavurile,
Să-ĭ văz vitejiile?“
Ĭară ĭel că le săriа,
Postavurile le tăĭa,
La nuntaș că le 'mpărța,
Cum crea nuntașu
Așa-ĭ da și postavu.
Pătru Letinu-bogat,
Vaĭ! cĭĭnile și spurcat,
Nicĭ p'aĭa nu s'a lăsat:
Treĭ fețe că-m aducea,
Tot un port și tot un stat
Și'năinte le punea:
„Care-m ĭestă ginerile,
Ginerile, mirile?
Să-ș aleagă mireasa
Și să nu ĭa pe alta,
Ĭ să va scurta viĭața“.
Ĭară nașu ce-m făcea?
Treĭ mețe de aur loa
Și pe tavă le punea,
Sabĭa lingă ele sta:
„Care ĭestă fină-mea!
Să să 'ntinză ca să ĭa,
Ĭar să nu viie alta,
Că frumos capu-ĭ l-oĭ lua“.
Mircasa să cunoștea,
Oĭchișori-ĭ lăcrăma
Și la mețe să 'ntindea.
Ĭară nașu ce-ĭ făcea?
De supțiorĭ că mĭ-o loa
Și'n trăsur'o arunca
Și 'n spre casă apuca.
Pătru Letinu-bogat,
Vaĭ! cĭĭnile și spurcat,
Nicĭ p'aĭa nu s'a lăsat;
Sus pă casă să suĭa
Și din gură blestema;
ıar blestemu-ĭ ajungea
Și pe cale să 'ntîmpla,
Sînge gineriluĭ curgea
Și viĭața i să scurgea.

Pă frati-so că-l chĭema,
Mireasa de mîn'o loa
Şî'n mîna frăţîn-so o da.

Popeştĭ (Măcĭuca) — Ion Costantinescu, 75.

XCVI

În oraş în Bucureştĭ
Hęle casă marĭ domneştĭ
În curtea lu Ştefan-Vodă
Mare masă mĭ-estă 'ntinsă
Şî de boierĭ mĭ-e coprinsă.
Ştefan-Vodă ce zîcea?
Beaţ, boierĭ, vă vesăliţ,
Mîîne 'n prînz să vă gătiţ
Să facem dĭ-o hurcuĭală
Colea pĭ-a gură de vale
Dupe păsărĭ gălbioare,
Că sîn bune la mîncare
Şî uşoare la purtare.
Ĭar pe Miu mĭ l-om prinde
Ca pĭ-un cîîne l-om întinde,
Să-l scot în tîrgu dĭ-afară
Ca să fiie de mirare.
Ĭară sora Miuluĭ
Păarnica Domnuluĭ,
Cu păhar la masă da
Şî vorbile le-auza.
Dacă sara că 'nsăra
Fuga la Miu că da,
Sărĭa icĭ, sărĭa colea
Sărĭa o vale ş'o vîlcea,
Loa o frunză, şuĭera,
Toate cęte c'o-auza.
Ĭară Miu ce-m zîcea?
„Aĭa ĭestă soru-mĭa"
Şî 'năinte că-ĭ ĭeşa.
— Ce s'a 'ntîmplat, soru-mĭa?
Or Domnu te-a urgisît,
Or v'un răŭ aĭ auzît?
— Domnu nu m'a urgisît

Pintru tin răŭ am auzît,
Că Domnu mi s'a vorbit
Să facă dî-o hurcuĭală
Pă tine une te-o prinde
Ca pă cîine te-or întinde.
Ĭară Miu ce-m zîcea?
„Vez de tine soru-mĭa,
Nu purta tu grija mĭa
Că şî ĭo-s ficĭor de oţ
Pă loc mi-l duc şî-l întorc".
Ĭară Miu ce-m făcea?
Dimineaţa că-m pleca,
C'un cĭobănaş să 'ntîlnĭa:
— Măĭ, cĭobane, cĭobănaş,
Dă-m tu mĭie zăce oĭ
Să-ţ daŭ o sută de leĭ,
Oaĭa cîte zăce leĭ.
Cĭobănaşu i-le da.
Ĭară Miu ce-m zîcea?
„Măĭ, cĭobane, cĭobănaş,
Ĭa dă-m tu bîtă pîrlită
Şî la cap neisprăvită
Să-ţ daŭ flîntă ghintuită,
Ĭa dă-m tu cojoc zbilţos
Să-ţ daŭ ĭo conteş frumos,
Dă-m căcĭulă de ţap bălţat
Făcută hap pă cap
Croită pă muşuroĭ
Cu oĭchi stîlpiţ la oĭ".
Ĭar ciobanu i le da:
O, Doamne, Miule,
Îţ lungiş zilile tęle
Şî scurtaş p'ele męle.
Ĭar cĭobanu s'ascundea,
Miu 'n cîmp că rămînea,
Ştefan-Vodă că venea:
— Bună zoa, cĭobănaş,
— Mulţumescu-ţ, Ştefan-Vodă.
— Măĭ, cĭobane, ciobănaş,
Cum şti tu numile męle?
— Ĭo le ştiŭ, cum să nu ştiŭ,
Că am fost la leturghiĭe,
Sluja popa Măcĭuliĭe.

Ştefan-Vodă că credea
Şî nimic nu cunoştea.
— Măĭ, cĭobane, cĭobănaş,
Şti tu fagu Miuluĭ?
— Da, îl ştiŭ, cum să nu-l ştiŭ?
Colea o palmă de loc,
Acum te duc şî te 'ntorc.
Da lasă-ţ cătanile,
Să-m păzască oile
Să nu-m pĭară v'o mioară,
Că pĭerz şî tu o cătană.
„Ştefan-Vodă că lăsa,
După Miu că pleca,
In pădure că intra.
Ĭară Miu ce-m zîcea?
Ştefan-Vodă, dumnĭata,
Măĭ sumcte scările
Că loveştiĭ zmicelile
Şî te-aude cetile
Şî-ţ scurtează zîlile.
Aicĭ nu-ĭ ca 'n Bucureştĭ
Ca să te mai fuduleştĭ
Numă 'n ilicel şî 'n fes.
Aicĭ e 'n higiş şî cărpiniş
Nu măĭ aĭ loc de cîrmiş".
Ştefan-Vodă cîn vedea
Foarte răŭ că să 'ntrista,
Ĭar la fag că ajungĭa.
Miu după fag să da,
Lăpăda cojoc zbilţos
Şî-m lòa conteş frumos,
Loa căcĭula din cap
Şî loa verde comînac.
Şî la Vodă că ĭeşa
Num odată că-l lovĭa,
Ĭară Domnu tremura.
Ĭară soru-sa sosa
Şî din gur' aşa grăĭa:
Iară, frate Miule,
Nu bate domniile,
Că pierz aĭduciile.
Ştefan-Vodă că-m zîcea:
„Olĭo, frate Miule,

Cît oĭ fi ĭo în domniĭe
Să staĭ şi tu 'n aĭduciĭe".

Popeştĭ (Măcĭuca) — Acelaş.

XCVII

Răŭ, maĭcă, m'aĭ blăstămat,
Să staŭ în ĭlintă răzmat,
Să mănînc to de furat
Şî să beaŭ de apucat,
Să mănînc carne de oaĭe,
Să beaŭ apă cu gunoaĭe,
Curînd după hududoaĭe,
Să mănînc carne de mĭel,
Să beaŭ vin din burduşĭel.
Şî mă doare, maĭcă, doare,
Şî mă dor picerile
To trecîn vîlcelile,
Şî mă doare pestă şale
De treĭ păreĭchĭ de pistoale.
Şî mă doare, maĭcă, doare
Şî mă doare pestă spete
Dĭ-o ĭlintă cu patru vĕrge.
Şî mă doare, maĭcă, doare
Şî mă doare după cap
Dĭ-un pustiĭ de comînac.
Verde ştiĭ frunza de fag,
Astă ĭarnă mĭ-am ĭernat
La un bĭetişor unchiaş
Înt'un cătun afumat,
Toată ĭarna m'a picat;
Şî m'am rugat de bogat
Să-m dea treĭ-patru părale
Să-m ĭaŭ copiilor sare,
Că-m mor copii de foame.
În zădar că m'am rugat,
Că 'n samă nu m'aŭ băgat.
Veni-o vara ca mĭine,
Punĭ-oĭ ĭo mîna pe tine,
Să te trag la hududoĭ

Cu măcĭuca să te moĭ,
Să-ţ fac capu ca bunbacu
Şî să ĭaŭ bani cu sacu.

Popeştĭ (Măcĭuca) — Acelaş

XCVIII

La cîrcĭumă 'n făgădăŭ,
Une bea şî bun şî răŭ,
Bea naşa cu fină-so.
Ĭar naşî-sa ce-m zîcea?
— De cîn bem, fine, pă vin
Ş'amîndoĭ nu ne ĭubim!
Ĭară finu ce-m zîcea?
— Vorbeştĭ, naşă, cu păcat,
Pă mine m'aĭ cununat
Trii copiĭ mĭ-aĭ creştinat.
Ĭară naşa ce-m zîcea?
— Bea, fine, şî haĭde 'n vale,
C'are naşî-ta parale
Să plătească sărindare.

Popeştĭ (Măcĭuca) Acelaş.

XCIX

La cîrcĭmă la Mozacu
Bea săracu cu bogatu,
Ĭar bogatu ce-m zîcea?
— Leliţă cîrcĭumăriţă,
Ĭa scoate tu vin dĭ-un zlot
Să-l beaŭ cu săracu tot.
Ĭar săracu ce zîcea?
— Leliţă cîrcĭumăriţă,
Ĭa scoate tu vin dĭ-un leŭ
Să-l beaŭ cu bogatu meŭ.
Ĭar bogatu ce-m zîcea?
Măĭ, sărace, vreme ra,
Ce beĭ tu 'mpotriva mea?
Că n'aĭ cară mocăneşti

Şî boĭ chioveneşti
Şî n'aĭ casă şîndilite
Şî cinzăcĭ de boĭ la curte
Şî cinj miĭ de oĭ în munte
Şî jigniţă cu bucate
Şî cară ferecate.
Ĭar săracu ce-m zîcea?
— Măĭ, bogate, vreme bună,
Nu te prea lega de mine,
Că nu e bine de tine.
Cîte casă şîndilite
Pin oraşă pustiite
Şî cinzăcĭ de boĭ la curte
Toate sînt pleĭ tencuite,
Cinj miĭ de oĭ în munte
Toate pe coaste belite,
Şî jigniţă cu bucate
To de şoarecĭ sînt lăsate.
Măĭ, bogate, vreme bună,
Nu te prea legă de mine
Ĭo beaŭ az şî plătesc mîine
C'am chimiĭ pi lîngă mine
Mĭ-e plin de şfănţişorĭ
Şî'nţăsat de gălbiorĭ,
Că ĭo sînt Pătru Viteazu
Care bate cu tufanu
Şî cară bani cu caru
Şî ţine pizma cu anu

Popeştĭ (Măciuca)—Acelaş.

C

Zalină, zalină,
Frumuşă copilă,
Floare din grădină,
Ce staĭ la pîrîŭ
Cu rochiţa 'n brîŭ?
Rogĭ pă Dumnezăŭ
Ca să te ĭaŭ ĭo?
Că ĭo nu te ĭaŭ.
Ba ĭo mi t'oĭ loa

Cîn mi s'oĭ vedea
Ursu cu nădragĭ,
Umblîn după vacĭ —
Atuncĭ, nicĭ atuncĭ.
Ba ĭo mi t'oĭ loa,
Cîn mi s'oĭ vedea
Lupu cu cimpoĭ
Umblîn după oĭ. —
Atuncĭ, nicĭ atuncĭ.
Ba ĭo mi t'oĭ loa,
Cîn mi s'oĭ vedea
Vulpĭa cu papucĭ
Umblîn după curcĭ —
Atuncĭ, nicĭ atuncĭ.
Ba ĭo mi t'oĭ loa
Cîn mi s'oĭ vedea
Un ĭepure şchĭop
Înt'un vîr de plop
Treĭerînd un znop.

Popeştĭ (Măciuca)—Acelaş.

CI

Fă-mi-ţ luminiţă
Sara pă uliţă,
Că mĭ-am însărat
L'aces colţ de gard
Cu-ăştĭ doĭ căluşăĭ
Vineţ porumbĭeĭ.
Nu ĭ-am loat,
Nu ĭ-am furat,
Ci ĭ-am cumpărat
Din bîlcĭ din Gîrlat
Dila popa Vlad,
Mărturiĭ mĭ-am pus
Stîlpi grajdĭuluĭ,
Ieslea calului.

Popeştĭ (Măciuca)—Acelaş.

CII

Mă duceam cu tata la păr şî tăĭa tata di dijos. de doă palme în sus de trupină şi măĭ tăĭa de sus încă de doă palme şî sărĭa cloţu şî-l loa şî-l cioplĭa şî-l făcea panachidă. O făcea dĭ-o palmă ş'un pumn de lungă şî latâ cît venea ea. Îĭ făcea o codiţă s'o ţiĭ cu mîna de coadă. Pe urmă o rîcăĭa bine cu cuţîtu ş' o ceruea cu ceară. Pe urmă scrĭia pe ea: az, buche, vede, glagorĭ. Pe urmă să 'ncepea rugăcĭunile. Atunci nu erea şîcoale: care vrea să-ş înveţă copii i 'nvăţa în casă, cine ştiĭa. Şîcoalile s'a făcut alăturĭ de aleş şî copii cîn îĭ loa la şîcoală părinţî plîngea cu lacrăm cît pumnu, că zîcea că-ĭ învaţă şî-ĭ trimite la Rusîĭa.

Învăţătura uĭche cum erea: să făcea la părete sîmicercurĭ de fĭer şî copii şădea cu brîncile pă sîmicerc şi să uĭta la tabla de îrtie, scrisă la Rîmnic. Bucureşti. Unu intra 'n mijlocu sîmicercului şî le-arăta tabla şî le citea: *a*, *b*... Dac'o 'nvăţa, mergea la altă tablă. Cîn îĭ scotea dila tablă intra în bangă şî banga erea cu năsîp. Banga erea scobită cu două slaĭurĭ şî năsîpu înăuntru. Până să 'nvăţa bine, pe urmă îĭ da la placă cu condeĭ de placă. Dacă învăţa şî la placă, ĭeşa la îrtiie. La îrtiie scrĭia cu pană de gîscă. Măĭ bine erea atunci, că acu nu-ĭ măĭ învaţă rugăcĭunĭ.

Popeşti (Măcĭuca)—Al. Costantinescu, 85.

CIII

A fost unu odată sărac de tot, avea număĭ o mîţă ş'un boŭ ş'un bordeĭ. Şădea 'n bordeĭ, şî'n bordeĭ avea o groapă 'n mijlocu bordeĭuluĭ. Mîţa-ĭ prindea păsărĭ, carnea o mînca şî penele le punea şî să culca pă ĭele. Odată-ĭ zîce mîţa:

— Stăpîne, să vindem bou, vreaŭ să te procopsăsc, nu te măĭ poţ hărăni.

— Du-te şî-l vinde.

Mîţa s'a dat pestă cap, s'a făcut un voĭnic, s'a dus ş'a vîndut bou şî ş'a făcut salbă ş'a plecat prin pădure cu salba la gît. S'a dat pestă cap, s'a făcut mîţă. S'a 'ntîlnit cu ĭepurile:

— Eĭ, surioară mîţă, cin ţ'a făcut ţîe salba asta frumoasă?

— Stăpînu-mĭo; să mergĭ tu cu mine, ţ'ar face măĭ frumoasă ca a mea.

Iepurile s'a loat dipă ĭa. A mers măĭ 'năinte, s'a 'ntîlnit cu vulpea. Ĭar aşa a 'ntrebat-o, a zîs: „să mergĭ tu cu mine, ţ'ar face salbă şî măĭ bună ca a mea". S'a 'ntîlnit cu lupu, şî ĭar aşa s'a loat după ĭa şî lupu. S'a 'ntîlnit cu ursu, ĭar aşa s'a loat după ĭa. Ĭa a mers cu ĭele pănă la un împărat. Cîn le-a băgat în curte, s'a dat pestă cap, s'a făcut voĭnic. A şăzut lîngă ĭele. A işît împăratu afar şî le-a văzut ş'a 'ntrebat că cine a trimis asfelĭ de plocon frumos. Ĭa a răspuns:

— Pęneş Împărat.

— Cine ĭestă aceala Pęneş Împărat?

— Un voĭnic frumos şî nensurat.

— Zî-ĭ să viie la mine, să-l văz, a zîs împăratu.

— Nu poate veni, împărate, c'a avut trăsura cu patru telegarĭ, a plecat pĭ-un cîmp mare să să plimbe; caĭ ţînuţ l-a băgat înt'o baltă mare şî s'a 'necat toţ, a işît numă cu trupu afar gol.

Împăratu a trimes, ĭ-a cumpărat trăsură, caĭ, aĭne, număĭ să să ducă acolo. Miţa a loatu-le şî s'a dus cu ĭele la Pęneş Împărat. Ĭar ĭel cîn le-a văzut s'a spărĭat. Miţa a zîs: „nu te spărĭa, aĭ cu mine c'o să te procopsăsc".

S'a dus la 'mpăratu. Miţa-l învăţa toate cum să urmeze acolo. Ĭel neştînd cum să poarte ţoalele, să uĭta pă ĭel. Împăratu a 'ntrebat pă miţă că di ce să uĭtă pă ĭel. Miţa-ĭ zîsă că nu-ĭ sîn ţoalele ca ele de le-a pĭerdut. Împăratu ĭ-a cumpărat altele. Miţa s'a dus şî ĭ-a zîs: „să nu te măĭ uĭţ pă tine, că te pricępe 'mpăratu". Nu s'a măĭ uĭtat. Ş'a făcut nuntă cu fata 'mpăratuluĭ.

Împăratu-a zîs că să să ducă să vează şî 'mpăratu pălaturile unde stă ĭel. Ĭel a işît la mîţ' afar ş'a zîs: „une-l ducem noĭ acu, că noĭ n'avem une-l duce?" Mîţ' a zîs: „grija mea ĭestă, ce-ĭ auzî să zîcĭ aşa; ce-ĭ auzî că-s ale lu Pęneş Împărat să zîcĭ: „da, ale męle, ale męle".

Miţa pleacă 'năinte şî ĭeĭ vin pă urmă. Miţa dă pest'o turmă de oĭ multe şî'ntreabă cĭobani.

— Ale cuĭ sîn vitele ęştea?

— Ale ălor noo zmeĭ.

— Să nu măĭ zîceţ că sînt ale ălor noo zmeĭ, să zîceţ că sînt ale lu Pęneş Împărat, pentrucă vine Sfete Iliie cu trăznete, cu pleznete şî vă pĭerde pe toţ.

Vine 'mpăratu pă urmă şî 'ntreabă:

— Ale cuĭ sîn vitele?

Ĭeĭ spun: „ale lu Pențeș Împărat".

— Ale dumitale, Domnule?

— Ale mele, ale mele.

Merge măĭ 'năinte. Găsăște o cireadă dă boĭ, o stavă dă caĭ, o stavă dă bivolĭ, nește casă de marmure. Mița 'ntreabă:

— Ale cuĭ sînt?

— Ale ălor nọo zmeĭ.

— Să nu măĭ spuneț; că vine Sfetc Iliie cu trăznete, cu plęznete și vă pierde pe toț.

— Da noĭ cc să ne facem?

— Ascunde-vă-ț înt'o șîră cu paie.

S'a dus zmeĭ acolo, și ĭa a loat un tăcĭune și ĭ-a ars. Vind împăratu, a deșchis porțile și ĭ-a băgat în curte, ĭ-a primit în cas. Casăle avea masă de să punea sîngură, să rîdica sîngură. Aŭ petrecut acolo și s'aŭ întors îndărăt. Ĭar Pențeș Împărat, cu 'mpărăteasa și cu mița aŭ rămas sînguriĭ.

„Eĭ, stăpîne, te 'mbogățiĭ, te făcuĭ din pęne împărat, din bordeĭ în casă de marmure, acuș te las și mă duc", zîsă mița. „Desară vine să-ț daĭ lozinca Stata-Cot, cu barba dĭ-un cot, călare pĭ-o jumătat de iepure șchĭop. Dacă n'ăĭ ghici, te omoară.

Ĭel să rugă de mițâ ca să-l scape și de asta. Mița-l ascultă.

Sara veni la fereastră și strigă dila fereastră:

— Dă-ț lozînca.

— Ce vreĭ?

— Ce-ĭ una?

— La lună, mulț nebunĭ s'adună.

— Ce-ĭ dọo?

— Omu cu doĭ oĭchĭ, cu dọo mĭĭnĭ, cu dọo picĭoare, bine vęde, bine męrge.

— Ce-ĭ treĭ?

— Sabĭia cu treĭ tăĭușurĭ, bine męrge, bine taie.

— Ce-ĭ patru?

— Caru cu patru roate, patru boĭ, bine męrge, bine umblă.

— Ce-ĭ cincĭ?

— Căvalu cu cincĭ găurĭ, bine męrge, bine cîntă.

— Ce-ĭ șasă?

— Floĭeru cu șasă găurĭ, bine męrge, bine cîntă.

— Ce-ĭ şapte?
— Omu cu şapte feţe 'n cas — claca 'ntreagă.
— Ce-ĭ opt?
— Plugu cu opt boĭ, bine merge, bine ară.
— Ce-ĭ nŏo?
— Omu cu nŏo ficĭorĭ 'n cas: nu bagĭ coada, c'o scoţ cĭoantă.
— Ce-ĭ zăce?
— Din zăce nu măĭ treçe.
Pleznesc ţavoli la păreţe.

Popeştĭ (Măcĭuca) — Ion Costantinescu, 76.

CIV

Cîn m'am pomenit de-am născut pe pămînt, a fost din zăce grămeĭ de porumb una boĭerească şĭ nŏo ale omuluĭ; din fîn a fost din cincĭ plaste patru Rumînu şĭ boĭerŭ una; pintru vite: oaĭa zăce banĭ, capra zăce banĭ, vac' a fost patruzăcĭ de banĭ; birŭ-a fost patru sfranţ.

Zătrenĭ. — C. Panduru, 81,

CV

Cîn a venit Meghefu 'n ţară aicĭ, a 'nceput să zĭcă Rumîn la Rumîn şi Ţigan la Rumîn: „Domnule, a lipsît boĭeriile, s'a făcut Domnĭ toţ".

Zătrenĭ — Acelaş.

CVI

Dacă vine sărbătoarea, mă duc la vînat în pădure cu copoĭ, i bag în pădure copoĭ şĭ ĭo staŭ alăturĭ în pădure. Şăd pănă-l aud făcînd ĭel gură, copoĭu. Atuncĭ încotro aleargă copoĭu, alerg şĭ ĭo 'năintea copoĭuluĭ cu puşca. Ĭasă vînatu 'naintea copoĭuluĭ la colnic şĭ daŭ în ĭel acolo, or pică or nu pică. Atuncĭ strig copoĭu şĭ-ĭ daŭ urma de une am dat ĭo în ĭel şĭ măĭ păzăsc pănă-l aduce al doilea 'ndărăt.

Zătrenĭ. — Acelaş.

CXVII

Eream măricel de cinspreçe anĭ şĭ 'nvăţam carte. Eream monitof, care ştiĭa carte de 'nvăţa copiĭ pe su

dascăl. Băngile pusă la rînd, banga crea scobită să nu cure năsîpu jos; erea tablă mare de blană pusă în părete în proţap. Slovele erea făcute de Stat, şî copii în faţa tăbliĭ să uĭta. Monitoru da cu joarda în bangă, le zîcea copiilor: „mîĭnile 'n jos şî băgareţ de samă". Şî mergea la tablă şî: „făceţ *i*." Copii neteza năsîpu cu mîna. Dacă nu făcea bun, îl moţăĭa de ureĭchĭ şî-l făcea monitoru. Dipă ce 'nvăţa la năsîp, îl muta la tablă de pĭatră; dacă să deşchidea, îl da la îrtiĭe, unde scriĭa cu condeĭ de pană de gîscă. N'avea nicĭ logofeţî condeĭe d'eştĭa. Învăţa carte bisăricească. Numă ĭarna învăţa copii, vara erea dascălu la Rîmnic, să 'nveţă.

Zătrenĭ — Acelaş.

CVIII

Domnu Cuza a dezrobit clăcaşiĭ, că făcea cîte doosprezăce zîle de clacă la propetaf, da cîte 40 de banĭ de vacă de ĭerbărit, 40 de porc, cîte zăce banĭ de fiecare oaĭe şî de capră, din zăce una productu, fînu din cincĭ una. Domnu Cuza, să-ĭ fiie sufletu sfînt şi ţărîna uşoară, că ne-a dezrobit de aşa sarcină ce-am avut-o la propetaf şî vedem astăz că propetari aştĭa a îngreonat dările. Acuma l-a destronat di pe tron, fincă ne-a făcut binele nostu, la săracĭ, la ţărani.

Domnu I. Brătiĭanu aduce la 66 pe Domnu Cărol. Dac' a destronat pe Domnu I. Cuza, s'a dus în Prusîĭa şa adus pe Domnu Cărol, Regele. Cuz' a dezărtat şa murit.

Zătrenĭ — Preda Panduru, 60.

CIX

Să zîcea odată cîn avea cineva o pricină: să mergem la soboru bisărici să vedem aĭ drept aşa or nu. Atuncĭ cine judeca? Aleşiĭ comuni şî cu priotu bisărici. Dipă ieşirea dila bisărică trimeţa aleşiĭ vătăşeĭ să aducă pe ala care erea vinovat. Judeca cum găsa de cuvinţă înaintea bisărici. La urmă-l loa la bătaĭe, îl puniă la palancă, îl bătea la spete. Cîn jăluĭa boĭerĭ, îĭ chema la sobor. Pe vinovat îl băga 'n scaun la falangă, picioarele 'n sus, îl strîngea într'un butuc şî-l bătea.

Zătrenĭ — Acelaş.

CX

Cîn venea ordinu la aleşi, ĭeĭ să gîndea că cine să dea, pănă găsa un băĭat. Să unĭa ĭeĭ pe cin să dea şî mergea noaptea la părînţî luĭ acas Striga la uşă pe stăpînu casîĭ să deschidă uşa Dacă intra 'n cas, odată punĭa mîna pe băĭatu ala, o fi fost culcat, cum o fi fost, şî-l loa şî-l lega şî-l ţînea ca să să 'ncalţă, dacă erea ĭarnă; mergea cu ĭel la comună. Pă urmă făcea un cătuş aşa, îl băga de amîndoo mîĭnile şî-îl da pe paznicĭ să-l ducă la taft în cătuşă şî legat. Pă urmă-l trimeţa la judeţ şî-l alegea şî-l trimeţa la roata luĭ şî-ĭ da 350 de leĭ, cîn să libăra. Ta-so erea scutit de toate dările şî făcea şapte anĭ în miliţiie. Dacă n'avea părinţ, scutĭa pe altu strin. Ăla-ĭ făcea casă, îĭ făcea rost ca copilului luĭ, l-însura. De-acolo ĭeşa cu haĭne, nu gol ca acu. La 150 de fămiliĭ loa unu, erea numa strejĭ, nu oştire. Erea răŭ că erea Turcu, erea pe sama Turculuĭ ţara. Dacă intraĭ în bir, nu te loa, nu strîca birnicu 'mpăratuluĭ. Băĭeţî tăĭa pe consăliĭ cu cuţîtile şî pe paznicĭ, le vărsa maţăle.

Zătrenĭ — Preda Panduru, 60.

CXI

Lumea s'a 'mulţit şî pămîntu estă tot ala şî noĭ nu putem să ne măĭ hărănim. Noĭ nu mă avem unde să trăim, că ne-a strîns pănă nu maĭ putem. Abi sufletu-l avem. Lucrez ĭo toată vara la propĭetaĭ şî dac'aş avea şî ĭo un pogon saŭ doo de loc chiar la dinsu, nicĭ pe ala nu mă lasă să-l muncesc. Să-ĭ fiie munca întîĭ a dumnĭaluĭ ş'apoĭ să făcem şî noĭ p'a noastră. Ĭar munca noastră, am pĭerdut-o şî pintru asta sîntem datorĭ la govern, că nu ne putem înlesni cu propĭetari. Cum să măĭ sufleţîm noĭ?

Zătrenĭ — N. Chircu, 72.

CXII

— Foaĭe verde ş'o sulfină,
Fină, fină şî ĭar fină,
Ĭa-mă şî pi la grădină
Să te ĭubesc ca pĭ-o strină.

— Naşule, n'o fi păcat,
Treĭ copiĭ mĭ-aĭ botezat,
Pe mine m'aĭ cununat?
— Finişoară, nu-ĭ păcat,
C'are naşi-to parale
Face crucĭ şî sărindare,
Le pune la drumu mare.
Cine-o trece, să să 'nchine
Să-ĭ fiie fini de bine,
Naşuluĭ de sănătate
C'a ĭubit finile toate.

Zătrenĭ — Ion Turcu, 28.

CXIII

Foaĭe verde de bănat,
Răŭ, Doamne, m'aĭ blestemat,
Copil frumos şî sărac
Şî slugă la al bogat.
De fac bine pestă bine
Ĭel zîce că nu e bine.
Foaĭe verde dĭ-un areŭ
Da la părinţelu mieŭ
De fac bine, de fa(c) răŭ
Zîce to' copilu mieŭ.

Zătrenĭ — Niţă Firea, 41.

CXIV

Foaĭe verde foĭ bănat,
Bea bogatu cu săracu
De să minună şî dracu.
Foaĭe verde ş'o lalea
Da bogatu ce-m zîcea?
— Măĭ, sărace, vreme ra,
Ce beĭ tu 'mpotriva mea?
Da săracu cu vadra
Şî bogatu cu litra.
— Măĭ, sărace, vreme ra,
Ce staĭ tu 'mpotriva mea?
Că n'aĭ cară ferecate
Nicĭ turme de oĭ la baltă.
Ĭar foaĭe verde ş'o lalea,

Da săracu ce-m zîcea?
— Măĭ, bogate, vrĕme ra,
Dar'ar unu Dumnezău
Fĭeru di pe caru tău
Să mi-l fac bîzdugan ĭo,
Ca să-ţ pîndesc drumu tău.

Zătrenĭ — Acelaş.

CXV

Foaĭe verde treĭ migdale,
Otrăvit ĭe omu, doamne,
Cîn mănîncă fără foame
Şi să culcă şî n'adoarme.

Zătrenĭ — Acelaş.

CXVI

— Frunză verde mărgărit,
Di ce mîndruţ'aĭ slăbit?
— Am treĭ pînze de 'nălbit
Şî doo de năvădit
Ş'un ibomnic de ĭubit.
Frunză verde mărgărit,
Di ce neĭcuţ'aĭ slăbit?
— Am treĭ coasă de bătut
Şî doo de vărguit
Ş'o mîndruţă de ĭubit.

Zătrenĭ — Şt. Mreană, 32.

CXVII

Frunză verde bob areŭ,
Dar'ar dragu Dumnezău
Să scot pluguleţu mĭeu.
Frunză verde ş'o lalea
Să ar bătătura ta,
Să-m potolesc inima,
Să mă ĭubesc cu mîndra,
Să-m fac plăcerea mĭa
Numă ĭo sîngur cu ĭa.

Zătrenĭ — Ioana T. Neferu, 35.

CXVIII

Frunză verde bob năut,
Une-aud cucu cîntînd,
Mierla 'n coastă şuerînd,
Mîndruţa 'n frunză pleznind,
Nicĭ nu beaŭ, nicĭ nu mănînc.
Pe mine mă batĭ-un gînd:
Să plec să te las plîngînd
Şî cu braţăle 'ncărcate,
Ca să mă 'ncarc de păcate,
De păcate frumuşăle
Ca şî dragostile tăle.

Zătrenĭ — Ioana T. Neferu, 35.

CXIX

Frunză verde ş'o lalea,
Dila deal de casa mea
Am o ibomnică ra,
Să to ceartă cu a mea.
Fiĭ, tu, nevastă, măĭ bună,
Nu te certa c'o nebună,
Că nebuna ĭestă-aşa,
Ĭo îm văd de casa mea
Şî ĭubesc pe cine-oĭ vrea.

Zătrenĭ — Aceeaş.

CXX

Frunză verde boabele,
Ş'ale naibi soacrile:
Mustrează nurorile;
Intră'n casă, sparge vasă,
Că n'a loat nurorĭ frumoasă.
Ş'altă verde samulastră
Decît să-ţ moară nevasta
Măĭ bine să-ţ arză casa.
Foaĭe verde bob orez,
La pădure-s l'emne verz,
Ĭar nevastă nu măĭ vez.
Ş'altă verde florĭ mărunte
La pădure-s l'emne multe,
Casa să face măĭ ĭute.

Zătrenĭ — I. Turcu, 28

CXXI

— Frunză verde coleliie,
Spune-m miie, fă, Măriie,
Cine-ţ ţine calea ţiie?
— Doi băieţ dila sîmbriie,
Amîndoi cu pălăriie,
Pălăriile de paie,
Planticile de dudaie,
Legătura dila gît
Vărgată cu borangic
Ş'aleasă cu tiriplic,
Cu ciorapi de pelin,
Legături de flori de fîn,
Ghetele de rozmalin.

Zătreni — Şt. Sitariu, 40.

CXXII

Foaie verde de năut
Fi al naibilor Rîmnic.
Foaie verde ş'o lalea,
Vinde, maică, ce-i avea
Şi scapă-mă de-aicia.
Vinde, maică, oi şi porci
Şi gîştile cu bobocî,
Scapă-mă, că nu măi pocî.
Vinde, maică, vîlnicu,
Să nu măi văz Rîmnicu,
Şi zăvelca ce-i avea,
Să mă văz la casa mea,
Să mă iubesc cu mîndra.
Cu mîndruţa mea cea dragă,
Trece drumu prin dumbravă
Din doi unu să-ş aleagă,
Să-ş aleagă dint'o miie,
Numă să-m samene miie,
La vorbă şi la mersură
Şi la zîmbială din gură
Şi puţin la uităturâ
Şi la frumoasă făptură,
Să ne sărutăm în gură,

În gură şî pe obraz
Să facem la toţ năcaz,
Şî ieĭ cu năcazu lor,
De dragoste avem dor.

Zătreni — Ioana T. Neferu, 35.

CXXIII

Foaĭe verde de susaĭ,
Sus la munte, jos la plaĭ,
Toată noaptea mă luptaĭ
Cu neşte lupiţ de caĭ.
Io le-arunc grunjurĭ de sare,
Armăsari să mă omoare,
Doĭ mă ţîn şî cinci mă leagă
Pintr'un puĭ cu coama neagră.
Cîntară cocoşĭ-odată
Io eream cu ieĭ la baltă;
Cîntară de doo orĭ
Număram la gălbiorĭ,
Că sînt la purtat uşorĭ.
Foaĭe verde d'arţăraş
Şî cîn fu la adălmaş
Nu puteam de păgubaş.
Loaţ de beaţ din adălmaş,
Mĭ-aţ ţînut bine la grajdĭ.

Zătreni — M. V. Cîorobea, 37.

CXXIV

Codrule, frunză galbină,
Io mă culc, tu leagănă-mă.
Şî mă leagănă frumos
Să nu pic din leagăn jos,
Că io n'am fost învăţat
Ca s'adorm nelegănat
Şî făr de mînă su cap.

Amărăştĭ—Dumitru Preda Sîrbu, 41.

CXXV

Verde frunza bobuluĭ,
Sus pă malu Oltuluĭ

Ţîpă puĭu corbuluĭ
— Ce ţ'ă puişor de ţîpĭ?
Aŭ ţ'ă foame, aŭ ţ'ă sete,
Aŭ ţ'ă dor de codru verde?
— Nu mĭ-e foame, nu mĭ-e sete,
Nu mĭ-e dor de codru verde
Şî mĭ-e dor de maĭca mea,
C'a plecat şî m'a lăsat
Cu cuĭbuleţu strîcat.
Ş'a plecat la căpăţînĭ,
Căpăţînĭ cu chica ńagră,
Cuĭbuleţu să mi-l dreagă.

Amărăştĭ — Andreĭ N. Popa, 47.

CXXVI

— Cucule, porumbule,
Vara viĭ, vara te ducĭ,
Mă mir ĭarna ce mănîncĭ,
Că dă muncă nu te-apucĭ.
— Mănînc mugurel de fag
Şî beaŭ apă dint'un lac;
Mănînc mugurel de tină
Şî beaŭ apă din fîntînă;
Mănînc mugurel de plop
Şî beaŭ apă dint'un loc.

Amărăştĭ — D. P. Sîrbu, 41.

CXXVII

Verde frunză de năut,
Ş'unde auz c'o să mă duc,
To ca frunza mă usuc,
Ca frunza gorunuluĭ
Pă marginea drumuluĭ,
Cîn o bate vîntu mare
Şî mĭ-o ĭa pă drum la vale.

Amărăştĭ — Andreĭ N. Popa, 4 .

CXXVIII

– Oltule, cîĭne turbat,
Ce viĭ aşa turburat

Şî cu plăvî amestecat?
Da ce felî de plăvî mî-aducî?
Numaî şele şî ibîncî
Şî căpestre de caî murgî.

Amărăştî — D. P. Sîrbu, 41.

CXXIX

Dar'ar Dumnezăŭ să-m dea
Şî cu Maîca Precista,
Să ningă şî să să îa,
Să 'nfrunzască pădurea
Să-m cînte cucu pin ea,
Cucu şî cu pupăza,
Să-l asculte şî Ioana.
Frumuşîcă ca Ioana
Nu e nicî-o floricea.
Numaî sîngură nalba.
Ba nicî nalba, ba, ba, ba.
Ioană, din pricina ta
Pă pămînt nu pocî umbla
De dor dila dumneta:
Nu ştiŭ mi-aî făcut ceva.

Amărăştî — Acelaş.

CXXX

Murguleţ, coamă rotată
Şî cu coada rătezată,
Fă picerile grămadă
Şî măî saî din piatră 'n piatră,
Să măî mă trecî Oltŭ-odată,
La Mariţa sprincenată,
C'a pus cîrcîumă la poartă
Mî-a sărăcit lumea toată.
Vine plug cu şasă boî
Dimineaţa 'njugă doî.
Foaîe verde salbă moale,
Vine voînicel călare,
Pleacă cu şaŭa 'n spinare.
Bine, neîcă, nu-î păcat
Dă mă lăsaşî dăzbrăcat?

Prundenî—Gheorghe Ion D. Anghelina, 60.

CXXXI

— Îndeamnă, murgule, la pas,
Să mă ducĭ dăsar acas
La copiĭ şî la nevastă.
De copiĭ am şî n'am dor,
Dă mîndra leşin şî mor.
Stăĭ, murgule, nu ofta.
— Stăpîne, cum să nu oftez?
Pă mine dă gard mă legĭ
Şî-m daĭ fîn nuelile
Şî grăunţă stelile
Şî tu-m beĭ cu mîndrele.
Cum ţ'ă drag cu ĭa pă mînă
Şî mie cu traista plină
Îm to zicĭ: îndeamnă, îndeamnă.
De multe-orĭ am îndemnat
Şî to la gard m'aĭ legat.

Prundenĭ — Gheorghe Ion D. Anghelina, 60.

GLOSAR

A, acea: *tot a vorbă vine.*
aboală, boala rea.
abubă, buba rea.
aburi, a bate încet vîntul: *abureşte oţîră vîntu.*
acupat, ocupat.
adărag, *hădărag*, *hadărău*, jujeu, jug (la porci).
adipotaţi, aleşii satului.
afuniţe, afină.
agost, august.
ágret, rodul cîmpului: *nu ni-i bun ágretu.*
agru, cîmp.
ajunge (a să -) cu cineva, a se înţelege, a se învoi cu cineva pe ascuns: *gîaba 'ncercî, că s'a ajuns cu ĭel.*
alaltăĭerĭ, alaltăieri.
aleam, *alean*, necaz.
alegĭurĭ, XXV, alegeri.
alina, a bate încet vîntul.
alteorea, altădată.
amegĭui, a amăgi.
amelinţa, *amelita*, *amerinţa*, a ameninţa.
amirui, „a strînge omu munca di pe cîmp".
amiruială, ceea-ce strîngi.
animală, *alimane*, animal(e).
anine (la cîmp), *arine* (la munte), anin.
Aostreni, Austriaci.
arar, rar.
ardica, ridica.
arete, berbece: *un berbeac de arete*, «berbeac de prăsală».
aricel, oricel, ceva.
aricĭos, (pămînt) cu dealuri şi văi.
arm, *armure*, partea piciorului în sus de genunchi.
arsătură, căldură foarte mare.
astruca, a înveli.
aŭ, sau.
aurma, a merge pe urma vînatului: *aurmă vînatu.*
avila, a trage să moară: *bietu om avilează; mi să pare c'o să avileză.*
ăzna, XI, ladă cu bani, avuţie: *le-a loat ăznalile.*

Băbar, „om care nu să 'nsoară neam".
bădană, putină mare pentru prune.
bădău, putină mare la stînă.
băĭetoĭ, *băĭeton*, *băĭeţon*, băiat ca de 15 ani.

băjeniĭe, fugă.
bălă, oaie albă peste tot.
bălăurel, XXXII, bălaur mic: *sprîncenile tăle doĭ bălăurei.*
bălăvan, strugure mare, rar în boabe.
banchet, pachet.
băneturĭ, XXIV, bani mulţi: *ĭeĭ (călugări) făcusă băneturĭ.*
barşon, panglică pentru pălărie.
bătal, berbece de doi ani.
bedăluĭ, *bede*, săracu de el: *bede om.*
belegată, beregată.
berşug, *bilşug*, *birşag*, *bişag*, belşug.
besmea, basma.
bichet, pichet.
bicĭului, a se vedea, a se zări.
bihol, *biol*, *bivol*, *bivăl*, pl. *bivelĭ*, bivol.
bihorniţă, vînt cu ploaie, ploaie cu zăpadă.
bîlbără, *bîlbătă*, flacări mare.
bîltan, v. *gîldan.*
bîricĭ, revenic.
birjeri, a umbla cu birja.
bîrsană, oaie cu lîna lungă.
boarnă, „muscă măruntă, pestriţă, croită din capu şarpeluĭ".
bo(h)angiu, boiengiu.
bojogĭ, plămîni.
bolci (a să -), a se muia.
bolnăvi, a se îmbolnăvi.
boloane, cuie mari.
bolomoc, boloboc.
bolz, *boz*, boj.
borbolene, boabe mici.
bordun, strugure negru.
borhăni, a scoate maţele cuiva.
bornăi (a să -), a sbiera vacile.
boroghină, 1: struguri nestorşi bine; 2: bubă greu de vindecat. (In Mehedinţi se aude *borovină:* bubă).
boştină, ceea-ce rămîne din fagure, după stoarcerea mierei şi a cerei.
botă, butoiaş.
botoaşă, pl. vite mărunte pentru tăiere.
bouros, om tăcut.
brabete, vrabie.
brabiĭe, vrabie.
brabură, bravură.
brădoaĭe, vas mic de lemn pentru băutură.
branţte, un fel de strugure.
braton, breton (pe frunte).
brobinţă, *brubinţă*, bubă mică.
broboană, bubă mare.
brostac, *brostăcel*, brotac, brotăcel.
bruş, muşuroi de soboli.
bucălaĭe, oaie neagră pe faţă.
buhă, *buhoaĭe*, bufniţă.
bujnigoĭ, fum gros şi mult.
bulvan, bolovan.
bulz, colăcel.
bungineală, ceaţă.
burávă, „capră nicĭ roşiĭe nicĭ galbănă."
burbulene, prune mari, cărnoase.
burcă, surtuc negru.
burdoĭ, vin negru.
burduş, burduf.
buruĭală, ploaie măruntă.
buştenoasă, XI, vale cu buşteni mulţi.
buturoagă, buturugă.
buzuriĭe, oaie cu buza neagră.
Căiască (muscă-), muscă de cai.

calic, 1: «om dă nu spune drept»; 2: «făptuitor dă răle».
calofiră, sticlă.
căpăŭ, *căpoĭ*, copoi.
căpeț, măsură pentru făină la moară.
căpistere, copaie, postavă.
cărăbașă, «oaie neagră pă bot și 'ncolo albă, afar de picĭoare».
caraulă, oameni mulți de pază.
cărăveĭ, trunchi de copac.
căsoaie, casă la vie.
cătămuĭ, v. *cărăveĭ*.
catîr, amestecat.
căuni, a schelălăi copoiul după iepure.
ceair, loc de păşunat.
cebuc, ciubuc.
celar, unde se păstrează brînza la stînă.
celăratu, acceleratul.
cepĭ, crăcile brazilor şi molifţilor.
ceraň, cer (copac).
cerap, ciorap.
ceroĭ, v. *ceraň*.
cetirnă, «vas mare dă doage în care cură vinu dela botu linului».
cfartiŕ, *fartiŕ*, XXVII, gazdă.
chebaŕ, haină scurtă.
chegni, *chemni*, *chevni*, v. *căuni*.
chesă, pungă.
chilăviță, casma.
chimăi, a da din cap (calul).
chindiie. *tinghiie* (rar), «cîn ie soarile dĭ-un copacĭ dă deal».
chiŏt, XV, chiot.
chĭovenesc: *boĭ chĭovenești*, boi frumoşi, mari.
chituc, v. *cărăveĭ*.
Cĭineni: *să aŭ răŭ uni pă alți, d'aia să zîce așa*.
ciligaie, gălăgie.
cilivizat, civilisat.
cinflore, v. *pișcanflore*.
cĭopór, grămadă de oĭ.
cĭorovi (a să-), a se certa.
cĭotoĭ, picior: *cĭotoĭ dă găină*.
cîrcĭmar, cîrciumar.
cîrlan, 1: mînz de un an împlinit; 2: dela trei ani în sus, cînd îl încalecă; 3: pînă la şase ani.
cîrlogancă, soi de struguri.
cîrmacĭ, berbec mare.
cîrmiș: nu măĭ aĭ loc de cîrmiș, nu mai ai încotro, nici o scăpare.
cîrpoaie, cîrpă ce poartă femeile pe cap.
cĭuca: ie 'n cĭuca luĭ, ie cĭuca luĭ, e la largul lui, în culmea veseliei.
cĭuĭcă, boală la găini: *le cură niţicĭ apă pă cĭoc şi mor*.
cĭulumeá, ciulama.
cĭurdă, *cĭurdină*, cireadă.
clădiș, claie de fîn.
clĭoambă, gloabă: *clĭoambă dă cal*.
cloce, cloşcă.
clondir, sticlă.
cloț, bucată de lemn.
cloță, cloşcă cu pui.
cloțan, *cloțar*, şoarece mare.
coadeșe, pere ce se coc de Sîntu-Ilie.
cocă, turtă.
cocăi, a cucăi.
cocîrstîrc, cocostîrc.
codălate, «(pere) lunguĭate».
codalbă, oaie cu coada albă.
codobăturĭ, pl. codobaturi.
codru (dă pămînt), bucată de pămînt.

conac, VII, loc de popas, de dormit.
condeĭ, condeĭ.
cópil 1: balamale, 2: lăstar de dovleac; 3: puii porumbului de jos din rădăcină.
copilamurĭ, copii mulţi.
copilos, ca un copil, mic.
copitáriţ, „bureţ pă munte".
corcĭoĭ, amestecat, corcit.
coropejniţă, coropişniţă.
cosorobĭ, grinzi dela acoperiş.
costos, drum numai coaste.
coteĭ, XII, colţ.
coveĭ, încovoiat, întors, cotit.
crătinţă, cătrinţă.
crestéz, instrument pentru sfărîmarea brînzei la stînă.
creştina, a boteza.
crintă, vas de lemn pentru stoarcerea caşului.
cristov, hrisov.
crivină, loc umed, mlăştinos.
crocĭub, groapă în pămînt.
crug: crugu anului, cursul anului.
crumpă, pl. *crumpene*, cartof.
cucă, loc înalt, vîrf de deal.
cuclă, jurebiţă, motcă: *cuclă de bumbac, de cocenĭ.*
cucumea, cucuvea.
cujmete, cuşmete, codru de mălai.
cujniţă, locul unde suflă Ţiganul cu foile.
cupi, a prinde undeva, într'un colţ.
curcit, «care-ĭ mistriţat».
curmănit: s'a curmănit sfoara 'n mînă, a străbătut, a lăsat dungă, urmă adîncă.
curnută, cornută.

Daraveĭ, v. *cărăveĭ*.

darcumite, dar mite: *mergĭ noaptea, darcumite zĭua.*
dăjdĭurĭ, dajdii.
dălungat, îndelungat: *vreme dălungată.*
dănac, flăcău.
dăpău, depou.
dărab, dărap, bucată.
decît, ca: *decît ala al dracului încă n'a fost altu.*
dejghioca, dăjghĭoca, ĭo dejghĭaŭc, dejghĭoc, dăjghĭoc, a desface nuci.
deluţ, deal mic.
denderetele, deandăratele.
descluşî, a deslui.
descroznĭa (a să-), a se descheia la haine.
desmînĭa (a să-), XVI, a-i trece mînia.
destosăbit, deosebit.
dezăltat, eşit din minţi.
dezbrăcăciune, desbrăcare.
dezmînţît, sărit din minţi.
dipotaţ, v. *adipotaţ*.
dîrnăi (a să-), a se sgudui: *pĭetrile să dîrnăĭe.*
dooagă, doagă.
dor, durere: *dor la inimă, doru din bubă.*
dosădit, bătut de Dumnezeu, prăpădit.
dovleag, dovleac.
drópină, dropie.
dudui, a goni, a îndepărta.
dumesnicit, dumestic, domestic.
dutcă, se zicea înainte vreme la moneta de trei parale.

Făcutu dă zĭo, faptul zilei.
făptor, factor poştal.
fără, numai: *nu vez nimic, fără munţ.*

fartiŕ, v. *cfartiŕ*.
fățos, arătos: *om fățos*.
fedeleș, joc la circiumă sau la cineva acasă sîmbătă seara.
fele, ½ de litru: *o fele de raĭchiŭ*.
fermenea, scurteică.
feti, a sta multă vreme fată.
fierotenii, lucruri vechi de fier.
figură, figură.
firiștea, ferestrău (pentru lemnele aduse din munte).
firosăniie, filoxeră.
fîrși, a sfîrși.
fiț, soi de pește mărunt.
fitui, a isprăvi ceva.
flĭacără, flacără.
flĭar, cinstit, glumeț: *om flĭar*.
floĭer, *fluĭeŕ*, fluier.
floriă, *fluriă*, (bou) cu pete albe.
fragă: strugure fragă, strugure alb cu bobul mare și lung.
frasăn, pl. *frașîni*, frasin.
frontere, XXIII, frontieră.
furniculaŕ, funicular.
fusceĭ, fuștei.
fusdelepcă, *fusdeletcă*, sucală mare.
furtat, fîrtat.

Gagă, soră.
găina, cloșca (pe cer).
gălbinare, XXVI, gălbănușul oului.
gance, goangă.
ganță, orice muscă albină.
găurenĭ, oameni care locuesc pe văi.
gávăt, 1: oameni mulți, larmă; 2: păduchi mulți.
ghelăi, a lătra (copoiul).
ghelăleț, om care rîde mult.
ghelău, gialău, broască mare pentru tîmplar.
ghenunche, genunche.
gheușă, *ghioșa*, *io gheușez*, a desface nuca.
gheușă, capră neagră cu pată albă în bot.
ghiciuros, (lemn) cu noduri.
ghinărar, general.
ghiorá, a desface nuca.
ghioroĭ, «pasărĭ marĭ, roșĭ, cu penele pistriță».
gĭaba, de geaba.
gîldan, *gîldău*, *gîltan*, lac, eleșteu.
gilercă, jiletcă.
gimbășel, mititel.
gîmbiță, goange mici care mușcă vacile.
gîngal, gîngav.
gîrleji, *gîcleji*, *gîrteji*, *gîtleji*, gîtlej.
gîrneață, *gîrniță*, copac.
gîrtăna (a să-), a putrezi.
gtumînări, crengi care cresc înfrățite mai multe la un loc.
glajă, sticlă.
glodi, a înțepa.
gogolane, (prune) rotunde.
gripsor, rublă.
grivă, «(oaie) albă pi la gît, încoló niagră».
groasă, cinepă: *cămașă dă groasă*.
groșiță, XXVI, 16 parale.
gruĭ, muchea dealului.
grumaz, gîtlej.
grumbe, pl. *grumpeni*, v. *crumpă*.
guguieni, «oamenĭ di pe văĭ».
guguli, a mîngîia.
gura (a să-): să gurĭază dă zîo, se ivesc zorile.

guri (a să-): să gureşte oţîră vîntu, bate lin vîntul.
guturar, guturai.
g'acon, diacon.
gal, deal.
g'avol, diavol.

Hăbuceală, 1: căldură peste măsură; 2: doborîrea lăstarilor fără struguri.
hădărag, v. *adărag.*
haïtic, lupi mulţi.
hălău, plasă de prins peşte.
haot dă ploĭ, ploi mari.
hărăni (a să-), a se hrăni.
harbel de gură, om care vorbeşte palavre.
harete, hărete, hîrete, hirete, hirău, erete.
herbelişte, ceva fărîmat.
hîmbar, hambar.
hîră, păduchi mulţ.
hîrghilă, hărghiliĭe, herghelie.
hîrşău, lopată.
hîrzob, «oîchete la opincî».
hiştiag, pădure mică şi deasă.
hîţă, 50-200 de porci.
hoagă, groapă cu apă.
hohamnic, v. *ohamnic.*
homete, nămete (de zăpadă).
hopariţă, flacără mare.
horj, horşc, pl. *horşti,* rîpă, pietriş.
hudubleje, „hulî d'ăĭa marî dă tot, ca curcani".
hududoaĭe, rîpi.
hupit, prăpădit de foame.
hurcuĭală, vînătoare.
hurduzăn, funie groasă.
hurmeti (a să-), a se rostogoli.
huroaĭe, făină mare.
harui, XI, XVI, XVII: *şi să hurui la pistoale,* se descărcară pistoale, făcîndu-se sgomot mare.
hutiĭe, butoiaş pentru ţuică.
huzmet, piele de miel cu lîna mare.

Iclean, 1: om care se ţine de certurî; 2: leneş, care se codeşte la muncă.
ĭerupen, ienupăr.
ĭesca (a să-) XI, a se ivi: *s'a ĭescat şapte tîlharî.*
ilic, şubă.
im, murdărie.
imărluc, imurluc, emurluc, surtuc.
îmbăĭera a (să-), a se încheia la haină
îmbina (a să-): să 'mbină ziua cu noaptea, se îngînă ziua cu noaptea.
împistricit, împestriţat.
împleteri, a împleti.
împliniri, soroace.
împologată, «coastă nu tăman repede».
închĭotora, ĭo închĭotorez, a încheia haina, cămaşa.
încrunta, «a tăĭa cruce cu cuţîtu în geana oîchĭuluî la oî».
îndeplinot, antreprenor.
înfierată, ferată (calea).
înfurci (a să-), a se despărţi: *să 'nfurcesc două drumurî.*
înfurmată, formată.
îngemînărate, îngĭumînărate, «care cresc măî multe la un loc (crengî)».
înghiebeji, a prinde pe cineva într'un colţ.
inigea, tutun tăĭat mărunt din ţara turcească.

inimeĭ, iminei.
învăcsi, a văpsi.
învălui (a să-), *mi să 'nvăluie în gură:* sînt pe punctul de a-mi aduce aminte.
învîna, a vîna.
ĭoĭte, uite.
isprăvaniie, isprăvire.
istrucțiie, instrucție.
ĭuvi (a să-), LXII, a se ivi: *alteorĭ să măĭ ĭuvĭa și cîtĭ-un scăndal.*
izdat, durere de stomac.
iznovi (a să-), a se răspîndi vorba despre ceva.
izultat de minte, exaltat.
izvoroasă, XI, bogată în izvoare.

Janță, storsură din caș.
japiță, «capu protapului unde puĭ jugu».
jegmăni, a fura.
jghieburdos, stîncos.
jidov, om puternic.
jigajnie, plasă pentru pește.
jigeă, jujeu.
jogărîie, «unde să lucră scînduri».
jug, jujeu.
juntiță, jintiță.

Lacră, ladă.
laĭbăr, haină scurtă.
lamură: vorbește lamură, vorbește, curat, adevărat.
lăteț, fel de pește.
lăuzi, a înnebuni pe cineva cu gălăgia: *mĭ-a lăuzît în cap.*
leabă, labă.
letcă, sucală.
leție, lecție.
ligav, delicat la mîncare.
limbarĭ, „căță supt limbă".
limbătăț, „neamurĭ străine, litfe: *Sașĭ, Turcĭ*".
lipan, bou mare și frumos.
listră, listă.
litiĭ: m'a loat cu litiĭ, m'a luat cu minciunĭ.
litios, 1: «care te ie pe departe»; 2: om de scandal.
livadiie, livadă.
livan. XVIII, țărm: *trageți podu la livan.*
lotrean, hoț: *cîn eram voĭnic lotrean.*
lozî, a vorbi într' aiurea.
lucit, răspicat, limpede: *vorbă lucită.*
lujnic, om amețit, care nu-și vine în fire.
luminîală, înseninare.
lunculiță, luncă mică.
lunguĭat, lungueț.
lunguriță, „strugure ca țîța".

Macava, IX mucava: *tabla area de macava.*
măgăoană, XLIX, mătăhală.
măglaie, movilă.
măldăgit, bolnav.
malotea, XII, manta: *că-ț cumpăr dĭ-o malotea.*
mălug, „căpățîna 'n care stă cîrligu de 'ntors la cĭutură".
marmure, marmoră.
mășăliie, mușuroi de soboli.
mătăuz. IX, mănunchi: *făceam noĭ mătăuz dă cilț.*
meĭa (a să-), a rămînea mic ca meiul: *să meĭază struguri.*
méjdină, mejdină, „otar întră locurĭ".
mejdri, a jupui copacii.
melcĭ, melc.
mertic, v. *căpeț*.

meştecenĭ, mesteacăn, pl. mesteacăn.
micşorel, micuţ.
mierlesc, strugure mic şi roşu.
milcui (a să-), XII, a se ruga.
milionist, milionar.
miljoc, mijloc.
mîndriţe, mîndreţe: *ce mîndriţe de copacĭ frumoş.*
mintean, surtuc.
mînzărar, cioban care mulge oile.
mîrghiţă, mirviţă, „cîn pămîntu ţine apă".
mîşăi, a mirosi urma: *mîşăie copoiu.*
mistriţat, amestecat, corcit.
mistriţoĭ, „cîn ie păru măĭ multe nĭamurĭ: or vioriŭ, roşu, nĭegru, or alfelĭ".
moace, peşte mărunt.
mocăi, a da din cap (calul).
moldă, 1: lada'n care curge faina din piscoaie; 2: postavă mare în care curge vinul din lin.
molidv, molim, molin, moliv, molift.
momet de zăpadă, nămete.
moşteni, moştenitori.
mreajă, încheictura mînecii cămăşii făcută cu acul.
murdal, murdalic, murdar, murdărie mare.
murgit: pă-, pe 'nserate.
muscĭuroĭ, muşuroi.
mustăreaţă, zamă de mesteacăn în luna mart.
muşamea, muşama.

Năloagă, XXIII, îmbulzeală mare, mulţime: *ieĭ venisă năloagă biruiţ.*
nămăt, nămet, nămete, grămadă: *nămete de lemne întră moşiĭ.*
namilă, namină, natimă, natină, ceva mare peste fire.
năsîpariţă, jghiabul cu nisip pe care învăţau copiii să scrie întîia oară.
naşte, XXII: *noi odat am născut*, noi odată ne-am născut; IX: *cîn m'am pomenit de-am născut pe pămînt*, cînd m'am pomenit de m'am născut pe pămînt; VIII: *ĭo cîn am născut, la 33*, eu cînd m'am născut.
neam, de fel: *nu l-am văzut neam.*
necontenat, XXVII, neîntrerupt: *am mers treĭ zîle şi treĭ nopţ necontenate.*
negoaţă, negoţuri.
negrarĭ, oi negre.
negru, murdar.
negureaţă, nori negri, mulţi.
neleapcă, „vaca cîn să goneşte dă doĭ anĭ".
nemeniţe, rudă mai de aproape.
nemĭaz, nămĭaz, amiaz.
neminţos, smintit.
nesdrăvănă, XIII, năsdrăvană: *care căţăluşă era nesdrăvănă*
ni, XLII, nu: *ni ti teme, finişoară.*
nodu gîtuluĭ, mărul lui Adam, gîrgălod.
noime: ţine oblicerŭ veĭchĭ, nu te loa după noime.
noor, nor.
nopîrcă, năpîrcă.

Oarzăn, 1: (fruct) care se coace de vreme: *pere oarzăne;* 2: om care face ce nu trebue, necinstit, cu purtări rele; 3, *oarzănă:* femeie destrăbălată.

obicer, *oblicer*, *oblicer*, obicei.
obîrşiie, locul de unde izvorăşte un rîu.
oblici, a obişnui.
obrăzluĭ, gras la faţă.
obrejiie, cîmp lîngă pădure.
obrici (a să-), a se obişnui.
ocăli: a ocălit fagu, a tăiat fagul de jur împrejur.
odorî, a sfîrşi: *am odorît de arat.*
ogră, *omnă*, VI, ocnă.
ohamnic, hoţ.
oĭchenată, „oaie cu oĭchi nĭegri".
omeţi zăpada, a face nămeţi.
optovere, octomvre.
orbană, urbană: *comună orbană.*
oricel, ceva: *am să-ţ daŭ un oricel.*
órlişte, „cîn să ĭa grîu dă pă loc pănă'n primăvară."
óstriie, furcă pentru prins peşte.
ofîşoară, puţin de tot.

Pădurenĭ, oameni de munte.
pălan, gard de scînduri mari. late: *am făcut un pălan bun.*
pălişă, vorbă prostească.
pămînteni (a să-), X, a se aşeza, a se statornici într'un loc: *mulţ s'a pămîntenit aicĭ.*
pargamute, pergamute (pere).
părîmacĭ, par de gard.
parof, paroh.
paşuş, paşaport.
păsămînt, păs: *n'am vr'un păsămînt de ĭel.*
păstrăgála, rostogolindu-se, mergînd de-a-dura: *s'a dus de-a-păstrăgala.*
pătiĭac, pătul pentru fîn.
pătulate, (mere) mari, albe şi acrişoare.
peciie, carne slabă.
pepeneĭ, (pruni) cari fac prune cărnoase.
pepenoasă, (prune) cărnoase.
persec, piersec.
picuriŭ, strugure alb cu pete.
pĭelm, făină de porumb.
pil, XXV, bici: *te bătea cu piluri de curea şî ărea şî plumb pă ĭele.*
pintenoc, *pintenog*, animal negru cu pată albă la picior.
pintu, pentru.
piótă, *pioată*, VI, infanterie: *apăĭ a vent pioata pîn pădure noaptea.*
pîrjol: ĭa pîrjol, ia foc.
pĭron, *pĭroĭ*, cui mare.
pişcanflore, grangur.
piscoaie, jghiab prin care curge făina la moară.
piscupiie, episcopie.
piticeşti, (mere) mici, roşcate.
pitiş, pe ascuns.
plămînj, plămîni.
plantică, CXXI, panglică: *Pălăriile de paie, Planticile de dudaie.*
plaşcă, XIV, plasă: *plec sara pănă cînd întunecă cu plaşca după păstrăvi.*
plăşcarĭ, care dau cu plaşca după peşte.
pliută, plută.
ploínte, ploi foarte mari.
pódină, *póndilă*, „cîn nu-ĭ tăĭvănită odaĭa".
pogodi (a să-), a se înţelege,

a duce casă bună: *ne pogodĭam în cas.*

pohondri, ipohondrie: *are pohondri'n cap.*

poĭa, a face pui.

polimar, bîrna pe care stau ciobanii cînd mulg oile.

polită, lemnul de jos de la jug.

ponóf, ponóv, 1: „ca'n chip de ceaţă la oĭchĭ"; 2: *bucatele de pe cîmp.*

ponovi, 1: a lucra la cîmp, a ara; 2: a coborî.

pornealâ: oile-s în pornealâ, sînt duse la păşunat.

postomol, grămadă de lucruri; *de-a-postomolu*, rostogolindu-se.

povîrni (a să-), a se coborî.

povoĭ, puhoi.

poznăi, a scorni o vorbă.

prăgar, grinda de deasupra uşii.

prăştilă, şindrilă.

prăvala: de-a-prăvala, rostogolindu-se.

prĕer, april.

prelungată, prelungită.

prepeleag, stîlpul din mijlocul ariei.

prepestenĭ, prăpăstii.

pricăjit, „să zîce de om cîn să are cu cineva."

prigăvitoare, privicătoare, privighetoare.

pripăji, privegi, XLI, a pribegi: *Ş'aideţ, neĭcă, să fugim, Să fugim, să privegim.*

pripór, coastă repede.

privită, nuia.

profés, pl. *profese*, prosop.

prostovan, cam într'o parte, nerod.

prosumativ, LXIV, aproximativ: *şî-ĭ judeca aşa prosumativ dîn gură, nu să scrĭia ca acu.*

prundureĭ, „păsărĭ supţîrele, cu coada lungă".

puĭendri, pomi tineri.

Răcilă, bubă.

răcuta, a recruta.

raft, şina de legat roatele carului.

rămăşac, rămăşag.

rămăşî (a să-), a face rămăşag.

ramatizm, reumatism.

răpăni, a cădea cu sgomot: *răpăne ploaia.*

răpcĭun, decemvre.

răpezălĭ, hududoaie.

rariţă, 1: instrument de răriţat porumbul; 2: rariţa (pe cer),

răsfug, „cîn oile aŭ beteşug la picĭoare şî la uger, să umflă şî pierd laptile, le daĭ buruĭană dă răsfug".

răspîndiĭ, răspintec(e), răspîntec, răspintene, răspuntecĭ, răspîntie.

răstoacă, locul uscat lăsat de apa abătută într'altă parte.

récăl, haină scurtă, bărbărac.

recime, reveneală.

refenea, petrecere.

resteŭ, pl. *resteată*, resteu.

réven, ravăn.

rîceat, slab, neam rău: „nu prinde carne pe el, oricît ĭ-aĭ da să mănînce".

rĭtă, a căpăta rîie: *am rĭtat de cîteva ori numa din pusu*

mîinile pă rîŭos, m'am uns cu gaz.

rile, lire: *rile otomane.*

rîndurea, rîndunică.

rînsă, ciucuri la salcie.

roci, plasă pentru pește.

rotăliie, vîrful mai gros al fusului.

Săbiioară, soi de pește mărunt.

sădilă, săculeț pentru caș.

săgela (a să-), a se ivi zorile: *să săgelează dă ziuă.*

săină, „lînă puțîn alburiie".

sămînții, de semînță: *mere sămînții.*

sănchiă, 1: om închis; 2: leneș.

sanină, salină.

saplaíc, „cauc mare dă vin."

sărac de tată, orfan.

sărăriță, solniță.

săteac, sat mic.

sbeg, joc.

scală, bubă la unghia oii.

scapăt, 1: *scapătu soarelui*, apus; 2: *stîna e'n scapăt*, în dos.

sclănină, slănină.

schilă, schelă.

schinovat, om care nu-i în toate ale lui.

scîrtaș, plasă pentru pește.

scobar, pește mic.

scul, motcă.

Sfete Iliie, Sfîntul Ilie.

sfințitu soarelui, apus.

sfituit, isprăvit.

sforță, forță.

sfrănțuică, monetă de 50 de bani.

sîliște, 1: „locu une punem grîu"; 2: „grădina căsi".

sîmcele: să cunosc sîmcele dă zio, se arată zorile.

sîmci: să sîmcește dă zio, se luminează de ziuă.

singerat, boală la oi, cai, vaci.

sîntilești, (mere) care se coc de Sfîntul Ilie.

slaĭuri, jghiaburi.

slaviță, strugure mare, dulce ca mierea.

smac, mucezeală la băuturi.

smîrci, a ieși apă dintr'un loc.

snámină, 1: om slab; 2: ieșit din minți.

sobol, șobolan.

sodóm de ploaie, ploaie mare.

sonieră, sonerie.

sosî, a ajunge pe cineva din urmă: *hodiniț, că vă sosîm și noi.*

sovón, broboadă.

speie, „coș făcut din coajă dă pom, împleterit jos cu nuĭele".

spențăr, haină scurtă.

spînatic, spîn.

spojar, spujar, pojar.

spurc, „neam dă bube, bășică dă rîie".

stanțîie, stație.

stavă, CIII, herghelie: *găsăște o vireadă dă boĭ, o stavă dă caĭ, o stavă dă bivolĭ.*

stimpăra, a astîmpăra.

stîrmină, stîrmină, 1: piatră înaltă și netedă; 2: drum numai coaste; 3: *aĭ stîrmină la ĭel*, ai gînd rău cu el.

stógoșe, „oĭ cu lîna dĭasă tare și nu lungă".

stolnicar, „ăl dă ĭa plosca și colacu și dă la oamenĭ la nuntă".

straiță, traistă.

streajă, partea laterală a strungii.
strejaŕ, XVI, oameni de straje: *către strejarĭ le spunea.*
strejuire, straje.
strighiie, „ce rămîne din vin pă bute, o rîcăĭ şî acresc cu ĭa".
struguroasă, (pere) care se coc pe vremea lubeniţelor.
struşîie, zeamă de struguri, care se păstrează iarna cu boabe cu tot.
stuhoasă, „mere care ţîn dă iarnă".
supstoară, *supţtoară*, *susupţioară*, *susuoară*, subţioară.
sudumi (a să-), a se scufunda.
sufleţî, XCI: *cum să măĭ sufleţîm noĭ?* cum să mai trăim noi?
sugiă, „bubă la unghia oi, coace".
sumînă, subsuoară.
supţînea (a să-), a se susţine.
surupa, a surpa.
surupînă, surpătură.
surupiturĭ, coaste surpate.

Şalîtru, „ce se aşează pe bute cîn a fost vin în ĭa".
şarică, suman.
şărpaŕ, chimir.
şchilog, *şchilod*, schilod.
şerămpoaie, cuie mari de tot.
şeţ, şes.
şinic, măsură pentru făină, la moară, mai mare ca merticul.
şinor, panglică.
şişlete, *şijlete*, părţile dinaintea şi dinapoia carului şi a căruţei.
şlaŭ, *şleaŭ*, urma carului.
şoacăţ, şoarece.
şoane, comedii, năsdrăvănii.
şoavă, uli.
şomoĭag, mănunchi de fîn.
şop, III umbrar de frunze: *sara ăream la gardă, supt un şop dă frunză, umbraŕ.*
şórliţă, „pasăre mare cam ca viltŭri, ĭa mîei primăvara".
şteajăr, stîlpul din mijlocul ariei.
ştepeliag, *ştepliag*, *ştiopliag*, rest din rădăcina unui copac tăiat din faţa pămîntului.
ştiormină, groapă adîncă.
ştirminos, loc repede, prăpăstios.
ştiubeŭ, ştiubei.
ştiuc, bucată: *măĭ e un ştiuc deci'ncolo.*
şulindră, „cîn să duce rîpa în scursorile văilor".
şurligăĭ, ereţi.
şută, ciută.

Tabiie, XXVII, tabără: *bumbarda Rumînĭ în tăbiile turceştĭ cu tunurile, pînă le-a şî spart tăbiile turceştĭ.*
taft, subprefectură.
taĭniţă, VI, groapă: *p'eălalţ ĭ-a adunat şî ĭ-a băgat în taĭniţa aĭa.*
tăĭnui, III, a sta de vorbă: *Domnitoŕu nost cu Iancu Brătianu şăd pă pod, tăĭnuesc acolo amîndoĭ;* XIII: *să măĭ stea c'un picior în scară gata de'ncălicat, să măĭ tăĭnuiască.*
taĭván, tavan.
tălpigă, gaură.
tăman, v. *tumna.*

taor, taure, taur.
tărcău, junc neîntors.
tărcĭat, „mĭel cîn păru nu măĭ e creţ".
tăriie, cer.
tărţău, „viţăl dila 2 la 3 anĭ; mĭel la anu; mĭel la doĭ anĭ; taure dĭ-un an împlinit; taure nentors".
tăscovină, tescovină.
teobit, dăhobit, frînt de oboseală.
tic, rît (la porc).
tică, tată.
tirnoave, prune gogolanc.
tirnosiţ, fel de prune.
tirsînă, XIV, sfoară: *plaşca are o tîrsînă lungă.*
tişcoavă, burduşel.
tiugă, tidvă.
topliţă, loc cu apă.
topliţă, „izvor cald, nu înghiaţă ĭarna".
toporaş, 1: „clăcaş în cinci pogoane; 2: care lucrează cu mîinile la şuşa".
trage, XXIV, a despoia, a jefui: *călugări să'mputernicisă tare şi-ĭ trăgea pă oameni.*
trăian, „albeaţă pe cer".
trăzvi (a să-), a se trezi: *nu lăsa să să trăzvască ţuĭca.*
tretin, om bătrîn.
troian, 1: scurgerea unei ape; 2: potecă prin fîn sau pe unde mănîncă apa; 3: dîră de sanie; 4: închisoare: *l-a loat la troian.*
troiţă, cruce mare la încrucişarea drumurilor.
trotal, trotuar.
trun, tron.
trupină, tropină, tulpină.
trŭpiţă, partea plugului care intră în pămînt.
tuferiş, tufiş.
tumna, tocmai.
turlac, om gras.
turmac: turmac de om, om voinic.
turmac: 1 bivoli de un an; 2: porci graşi.
turnel, tunel.
turţán, măgură.
turtuţăle, prune mici, rotunde.

Ţăpeligă, „cĭumag ascuţît la vîrf pentru săltat coaja porumbuluĭ să ĭasă'n sus".
ţărcĭ, ţărţ, ţîrţ, de mai de mult: *de anĭ ţărcĭ.*
ţărenĭ, ţărani.
ţîgare, oaie cu lîna mică.
ţîgău, berbece cu lînă mărunţă.
ţiitorĭ, „une să ţîn oameni să prindă ĭepuri".
ţîrcomnic, ţîrcovnic.
ţurţudan, jghiab.
tutuc, v. *cărăveĭ.*

Uĭche, uite.
ulĭ, uligăĭ, uligan'e, uleţ, uliu.
ulma, a mirosi (vorb. de cîni): *ulmă ursu; ulmează urma ĭepuruluĭ.*
unghişoară, bubă la cai.
urdina, a umbla de colo pînă colo.
urdineţ, ordinar.
urlet: urletu clopotuluĭ.

Văcăliie, unde sînt aşezate pietrele de moară.
văduv, văduvaţ, văduvoĭ, văduv.
vaĭ: n'am vaĭ de picioare, n'am habar, grije de picioare.

ACADEMIA R. P. R. INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ BIBLIOTECA 5577

vălmăcit: le vălmăcit de muteri e scos din minți.

vălug, partea fusului pe care stă lanțul la ciutură.

vântură, grindă în fața casei sus. rezemată pe stîlpi, în sală.

vătuĭ, țap mic.

văzduf, văzduv, văzduh.

veĭchĭ, bătrîn: *io sîn tare veĭchĭ, sîn veĭchĭ de 80 de anĭ.*

veĭchitură: știŭ din veĭchitură, știu din vechime.

vêrbel, verdaliĭe, verven, vever, clanță.

vêtrelă, umbrelă.

vidui (a să-), v. *zvidui.*

vĭeri (a să-), a se împreuna scroafa cu vierul.

viltan, viltur', vultur.

vîlvătaie, XIII, flacări mari: *vede un copacĭ arzîn cu foc, cu vîlvătaie de foc.*

vinetĭcĭ, veniți din toată lumea.

vintre, vintricel, pîntece.

vîrstă, XIII, șuviță: *trecîn pint'o pădure găsăștĭ-o vîrstă dă păr dă cal, de aur.*

vîrzob, „cĭocu opinci".

viu nopți, puterea nopții: *pricăvitoarea cîntă din viu nopți.*

vivorniță, viforniță.

vizdui, v. *zvidui.*

vlăcuit, vlăguit, muncit greu de tot; *bou-ĭ vlăcuit la ceafă de plug.*

vrașți, mănunchi de nuiele.

Zăbăvi (a să-), XII: *Podaru să zăbăvĭa, Să făcea că să gîndea, Poteri voind să-l dea.*

zafeturĭ, petreceri, XXIII: *venea Unguri sărbătoarea și la zile marĭ și făcea zafeturĭ: puniа mozîca și le cînta.*

zăĭchĭe, zeghe, suman.

zămină, se zice de cineva slab.

zăpri (a să-), a nu putea ieși de ud.

zărțale, zarzale, ochelari: *fomeile zîc zărțale.*

zătigni, a rămînea oprit într'un loc: *m'a zătignit din drum.*

zăvîrni: zăvîrnește soarile de nimĭaz, se coboară soarele dela amiaz.

zbilțos, XCIV, lățos: *lăpăda cojoc zbilțos.*

zgîlcĭuros, (pămînt) cu dealuri și văi.

zîdui, v. *zvidui.*

zîmb: s'a început a face zîmb dă ziuă, a început să se lumineze.

zîmbĭală, CXXII: *Numă să-m samene mĭie, La vorbă și la mersură Și la zîmbĭală din gură.*

zlot, XCIX, monedă: *Leliță cîrciumăriță, Ia scoate tu vin dĭ-un zlot.*

zvidui (a să-), a se vindeca.

VERIFICAT 1987

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE